

محبت

کامنامہ

خلل پذیر بود هر بنا که می بینی
مگر بنای محبت که حالی از خلل است

شماره چهارم سال ۱۳۹۳م و سائیر ۲۰۱۹

تحفة محبت

در برکتهای این شماره:

افغانستان بگرام روش اقتصادی نیاز دارد

دوادی قبایلی

صفت پاپی از دورگراسی

پرمولی و دورگه شمال

نقش امنیت در تحقق قانون گذاری

انجمن زمین

پنجابی از کلکلیهای شوی نمونی

از کد لاره

شهر سید

پنجاب

مطرح و تعال

و

ابراہیم دبت پرست

خواندہ ام حزن اینکہ مرد دبت پرست گشت مہمان نزد ابراہیم نشست
 سفرہ گستردند از بھر طعام ذکر خود گفت ہر یکی از حق برست
 گفت ابراہیم: خداوند پاس بی قیاس است نعمت تو از است
 بت پرست از بت ستائش کرد گفت راز قم بت بود و خواهد بود
 تاکہ نام و ذکر بت آمد میان سفرہ را بر چہید ابراہیم بت
 نعمت حق بہر ہشیا ران بود بکسہ ای از آن نذر دہیست
 از خند آمد بہ ابراہیم خطاب چونکہ قلب بت پرستی را شکست
 گفت اورا حزن تحمل کردہ ام در نود سال کہ او از من گشت
 اسی تو ابراہیم نمی دانے مگر بت پرست را حزن نمودم تنگد
 از چہ نمودی تحمل ساعتی بت پرستی را کہ دیدی کمروا
 میزبان مہکہ بانم بر ہمہ مہمان من عزیز است نہ کہ
 گندم احسان من کردید نان بیش از ابراہیم دہم بر بت پرست
 ذابہ غر

افغانستان به کدام روش اقتصادی نیاز دارد

چگونه می توان به رشد اقتصادی زودرس رسید؟ (روش اقتصادی افغانستان)

افغانستان معاصر (حدود دو قرن اخیر) بدون پیگیری و انتخاب یکی از نظامهای مروج قانونمند اقتصادی شناخته شده در جامعه جهانی، [نظام سرمایه داری (بازار آزاد) و یا، نظام اقتصادی برنامه ریزی شده (سوسیالیستی) یا (اقتصاد متمرکز و رهبری شده)]، از روش های گوناگون جاری اقتصادی در جهان کار می گرفت.

حکومتها در افغانستان با وجود ناگزیری های ناشی از موقعیت جغرافیایی، عقب ماندگی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، و وابستگی به کمکهای مالی و تخنیک کشورهای ثروتمند، با دنبال کردن سیاست بی طرفی، و نه پیوستن به بلوکهای شناخته شده (جهان سرمایه داری و جهان سوسیالیستی)، با کم ترین رشد اقتصادی، به اصطلاح، با همان بخور و نمیر خود ساخت.

بعد از اعلان استقلال در 1919 با پایان یافتن دوران اقتصاد "جیره یی" و ایسرای حکومت بریتانیای کبیر در هند، شیوه اقتصادی که در افغانستان بکار گرفته شد ترکیبی بود از اقتصاد پلانگذاری شده، اقتصاد مختلط - شرکتی و موسسه های سهامی و کنوپراتیفی با سرمایه متشبین خصوصی و راهنمایی و رهبری دولتی- و بخش خصوصی (اعم از دستگاه ها و شرکت های تولیدی و تجاری، خدماتی، حمل و نقل، داد و ستد بازار، و غیره). اقتصاد پلانگذاری شده بیشتر متکی بر عواید داخلی (مالیه، فروش محصولات تولیدی دولتی، تجارت دولتی) و کمکها و وامهای خارجی بود.

عواید داخلی بنا بر عدم رشد زیرساختها (بهره برداری از منابع زیرزمینی، کشاورزی، دامداری و باغداری میکانیزه، نبود بندهای آب و برق، شبکه های منظم مواصلاتی و ترانسپورته و غیره) و ناتوانی مردم در خرید، بسیار اندک و ناچیز بود. بناء به هیچ وجه نمی توانست مصارف پیش بینی شده در بودجه را تامین کند، بنابراین دولت ناگزیر بود تا چشم امید به کمک ها و قرضه های (مناسب!) خارجی داشته باشد.

مبرهن است هیچ کمک کننده و وام دهنده خارجی (به شمول قدرت های بزرگ اقتصادی، موسسه ها و نهادهای پولی بین المللی!) بدون هرگونه چشم انتظاری به کشوری کمک نمی کند؛

افغانستان نمی توانست خواست کمک کنندگان و وام دهندگان را، که بیشتر سیاسی بودند، به صورت کامل برآورده سازد. به همین دلیل روشن، تا زمانی که حکومتها در افغانستان از سیاست بیطرفی پیروی می کردند سیر رشد اقتصادی در این کشور بطی بود و در نتیجه سطح زندگی مردم بسیار نازل.

وضعیت نامساعد زندگی مردم ناشی از عدم رشد اقتصادی، بیکاری و فقر، نارضایتی و فشار مردم، بخصوص روشنفکران از مقامها و مسئولان غرض رویدست گرفتن رویکردهای سریع و عملی در جهت رشد اقتصادی جامعه، از یک طرف، و انکشاف و رشد جهشی اقتصاد و تکنالوژی در جهان، بخصوص بعد از جنگ جهانی دوم، حکومتهای وابسته به دربار را وادار ساختند تا با مراجعه به کشورهای قدرتمند پیروز در جنگ، در گام نخست مراجعه به ایالات متحده امریکا، و به تعقیب آن به اتحاد شوروی وقت، تقاضا کمک نمایند. ایالات متحده امریکا بنابر دو دلیل از ارایه کمک و اعطا وامی که بتواند افغانستان را روی پا ایستاد کند، ابا ورزید؛ علت نخست، موقعیت جیوپولیتیک افغانستان و همسایگی این کشور با رقیب بزرگش اتحاد جماهیر شوروی بود که افغانستان را از دید برنامه های استراتژیک خویش جز مناطق زیر نفوذ اتحاد شوروی به شمار می آورد. دلیل دوم، مشکل افغانستان با پاکستان بود که بعد از پایان جنگ جهانی دوم، در اثر رشد سریع جنبشهای آزادی خواهی ملل تحت استعمار و ضعف بالقوه امپراتوری بریتانیای کبیر حکومت بریتانیا ناگزیر می شود تا به سلطه دو قرنه خود در شبه قاره هند پایان بخشد و استقلال هندوستان را به رسمیت بشناسد. این سرزمین پهناور به اساس برنامه های استراتژیک بریتانیا و همکاران بین المللی اش به دو کشور جداگانه، هندوستان، متشکل از هندوها، سیکه ها، پنجابیها، گجراتیها، بنگالیها و سایر پیروان مذاهب و گروههای اثنیکی دیگر، و کشور پاکستان (سرزمین پاک و مسلمان نشین)، با مجزا ساختن بخشهایی از سرزمین افغانها در منطقه دره خیبر تا ناحیه ملتان و دریای سند، ایجاد گردید.

پاکستان تازه تولد شده به هدف جلب حمایت قدرتهای بین المللی عضویت پیمانهای نظامی منطقه ای سیاتو و سینتو را، که به هدف جلوگیری از نفوذ اتحاد شوروی در منطقه جنوب آسیا و شرقمیانه ایجاد شده بودند، کسب می کند. یکی از شرایط عمده کمک ایالات متحده امریکا به افغانستان، پذیرش عضویت یکی از این پیمانهای نظامی، به رسمیت شناختن خط دیورند همچون سرحد رسمی میان افغانستان و پاکستان و به رسمیت شناختن پاکستان به حیث یک کشور مستقل تعیین می گردد؛ و افغانستان ناگزیر به سوی رقیب ایالات متحده امریکا، اتحادشوروی سوسیالیستی دست دوستی و همکاری دراز می کند. همکاریهای اقتصادی و تخنیکی شوروی به افغانستان ترویج شیوه برنامه ریزی اقتصاد و کنترل دولتی بر اقتصاد بزرگ را از جانب دولت در قبال داشت.

افغانستان، در بیشتر از هفتاد سال از شیوه اقتصاد برنامه ریزی شده، خصوصی و مختلط، و نقش اجرایی و کنترل کننده دولت کار گرفت. هرچند در چنین نظام مختلط رشد اقتصادی بطی بود، اما فساد، سوءمدیریت، اختلاس، چور و دزدی داراییهای عامه و دولتی، آدم ربایی، سرکشی، قاچاق و اعتیاد به موادمخدر، و بالاتر از همه، فقر و بیکاری به اندازه وضعیت جاری در کشور، عدم هماهنگی میان نهادهای دولتی، بخصوص میان قوای ثلاثه وجود نداشت. حدود دو دهه از حاکمیت جدید زیر حمایت و پشتیبانی جامعه جهانی، بخصوص ایالات متحده امریکا می گذرد. اگرچه نگاه موسسه ها و نهادهای امداد رسان و پولی بین المللی به افغانستان نسبت به چهل سال قبل تغییر کرده است؛ افغانستان امروزی زیر چتر مبارزه با تروریسم از کمکهای پولی و نظامی جامعه جهانی بهره مند شده است، پولهای سرشاری به نام بازسازی افغانستان سرازیر گردید، اما نحوه بهره برداری و استفاده از آنها باید تابع شرایط کشورها و نهادهای کمک رسان می بود.

علاوه بر فساد، اختلاس و سوءاستفاده، عواملی چون، عدم شناخت جامعه و ساختارهای اجتماعی، نادیده گرفتن پیامدهای ناگوار دهه ها جنگ، ناتوانی حکومتهای موقت، انتقالی، و وحدت ملی، با تاسف از این همه کمک و توجه، کم ترین بهره به انسان افغان رسیده است! بیکاری، فقر، فساد روبه گسترش و سوءمدیریت در پهلوی بدامنیتی و بی ثباتی سیاسی کشور را در وضعیت بحرانی قرار داده است.

استدلال می شود که افغانستان در دوره گذار سیاسی و اقتصادی قرار دارد. سیاست، فرهنگ، وضعیت اجتماعی، حکومتداری خوب، ترویج و گسترش دموکراسی و بالاخره اقتصاد در افغانستان در دوره گذار قرار دارد. پس برای بیرون رفت از این وضعیت نباید انتظار کشید تا بالاخره دوره گذار بسر برسد تا برنامه های اقتصادی ناکارآمد دو دهه گذشته را در وضعیت جاری ادامه داد. حکومت باید، و مکلف است با امکانات داخلی برای ارائه خدمات، تهیه و تولید مواد اولیه مورد نیاز مردم، ایجاد کار و ارتقای سطح زندگی مردم و مبارزه با بحران تدابیر برای بیرون رفت از شرایط اضطرار و غیرعادی را رویدست گیرد. اتکا به شیوه های رشد اقتصادی مطابق خواست امدادکنندگان خارجی موجب ادامه و تشدید وضعیت بحرانی در کشور می گردد.

در حالی که تلاشهای حکومت افغانستان در ایجاد سهولتها جهت سرمایه گذاری در بخشهای مختلف اقتصادی قابل توجه اند، اما در شرایط پیچیده کنونی، این تلاشها کافی نبوده و حکومت مکلف است تا در بازسازی و راه اندازی صنایع مادر و پروژه های زیربنایی و بزرگ اقتصادی مستقیماً و یا با جلب سرمایه بخش خصوصی، به شکل شرکتهای سهامی و مختلط داخل اقدام شود. عقب ماندگی اقتصادی و توسعه نیافتگی در واقع نوعی تهدید امنیتی محسوب می شود. پیامدهای بی توجهی حکومت در بکارگیری راهکارهای مختلف در رفع زودثمر عقب ماندگی اقتصادی، موجب تنش و بحران داخلی و زمینه ساز ادامه مداخلات خارجی می گردد.

و من التوفیق

د ابادۍ قرباني !

ډاکټر تیتسو ناکامورا د افغانستان په تیره بیا د ننګرهار د ابادۍ په خاطر خپل خور ژوند له لاسه ورکړ . هغه د ۲۰۱۹ م کال د دېسامبر په ۴ مه د سبایي په ۸ بجو ، د جلال اباد ښارکي د یوه ترهگریز برید په پایله کې د څو نورو کسانو په گډون چې یو یې ساتونکی او بل یې ډریور و ووژل شو. دغې خونړۍ پېښې ټولو افغانانو او نړیوالو ته سخت ټکان ورکړ. ډیری افغانانو د ډاکټر ناکامورا یا کاکا مراد په ناځوانمردانه وژنه ژور خپګان ښکاره کړ او د وطن له هري خوا د زیاتو اوبنکو په توپولو، د افغانستان د خلکو ټولو تیرونو له نامراده کاکا مراد، د هغه د انساني سترو خدمتونو د درناوي، مني کولو او د غمزلي کورنۍ سره یې د کلکې همدردۍ ښودلو بې ساري څرګندونه وکړه.

د ټولي نړۍ په تیره بیا د پښتونخوا او افغانستان خلکو او رسنیو په وحشیانه توګه د ډاکټر ناکامورا وژنه د انسانیت په وړاندي پېښ ستر خطر او د افغانستان د بیا جوړونې بهیر ته لوي گواښ بللی او ناکامورا یې د کنړ سیند د مهارولو، د گمبیري په څیر د سپیرو دښتو د خړوبولو او زرغونولو او ابادۍ قرباني یاد کړی دی. په شنو کې ګوته نیول شوي چې وژل شوي جاپاني الاصله افغان د هیچا سره دوښمني نه لرله یوازي له ناروغيو، لوري او فقر څخه د افغان وګړي د خلاصون په ګناه، د کنړ سیند د اوبو راګرځولو پر سر د سیمي د لوي شیطاني شبکې او د هېواد د کورنۍ مافیا د ګډ پلان په پایله کې ترور شوی دی.

ډاکټر تیتسو ناکامورا ځکه د سیمي د ډیرو دښمنو صفته استخباراتو او مافیایي کړیو قهر او کرکه راوپاروله چې هغه د خپلو ټولګټو فعالیتونو په پایله کې د ننګرهار خلکو ته ۱۵۰۰ ژوري څاګاني، ۱۲ ویالي، ۲ مسجدونه او ۲ مجهز کلینیکونه جوړ کړل. په گمبیري او شاوخوا سیمو کې یې ۸۲۰۰۰ جریبه ځمکه خړوبه کړه، د غنمو، جوارو، ترکاریو د کښت سربریره یې د میوو لکه مالټو باغونو په جوړولو سره ۶ لکه او ۵۰ زره وګړو ته ګټه ورسوله. هغه د مروارید په نامه ۲۷ کیلو متره اوږده ویاله د کنړ سیند له اوبو څخه د ښیوي ولسوالۍ او گمبیري دښتې د زرغونولو په موخه وکیندله.

ناکامورا چې د ۱۹۴۶ م کال د سپتامبر په ۱۵ مه جاپان کې زیږیدلی و، په ۱۹۸۰ مو کلونو کې افغانستان ته د طبیب په توګه چې روغتیایي مرستې وکړي راغی. هغه د روغتیایي مرستو تر څنګ د افغان کډوالو سره په پېښور او د هېواد دننه اغیز لرونکو همکاريو کولو ته ودانګل. په ۲۰۰۰ م کال کې چې د افغانستان دننه وچکالي زیاته شوه، خوراکي توکي لږ پیدا کېدل، په خلکو بالخصوص کوچنیانو کې د ناروغيو کچه لوړه وختله، هغه د کارگرانو یوه ډله جوړه کړله چې

ځاگانې وکني، د کليو خلک پاکو اوبو ته لاسرسی ومومي او د دې په څنګ کې د اوبو لګولو ويالي وباسي. د ويالو جوړولو سره جوخت هغه د کوچنيانو او تنکيو ځوانانو له پاره د بنوونځي د جوړولو له پاره مټي راوغاړلي. په همدې کال کې ۳۱ کلن کزويا ايتو چې د اوبو لګولو د ويالو په کار بوخت ؤ، د وسله والو ياغي ګروپونو له خوا ووژل شو، د هغه نيمګړو چارو ته ناکامورا اوږه ورګډه چې د پلي کړي پلانونو په پايله کې هغه په ايوارډونو، ستاينليکونو او د افغانستان په افتخاري تابعيت ورکولو ونازول شو.

د ډاکټر ناکامورا د کار ځانګړتيا په دې کې وه چې هغه، د اوبو لګولو د کار له ساده طريقو څخه، چې د ده پلرني وطن جاپان کې زياتي کاريدلي په ګمبيري دښته او نورو ځايونو کې استفاده وکړه. په ډيره ارزانه توګه او لږ وخت کې، د سيمه ايزو موادو په کارولو سره زياتي ويالي وکيندل شولي او په زرهاؤ جريبه ځمکه تياره او خړوبه شوه. هغه په ډيره کمه اجوره د کليو خلک قانع کړل چې د هغه د اړينو پلانونو په پلي کولو کې ورسره مرسته وکړي. د ننګرهار خلکو په هغه کلک باور وکړ او ناکامورا د ولس د اعتماد په وړاندي له نيم ميليون زياتو کليوالو ته د خوړو، روغتيا، پوهني او ټولنيز ژوند برخو کې بې ساري خدمتونه وکړل. هغه د بښوي د ولسوالي او ګمبيري دښتې شاپو ته اوبه ورکړي، سمسور فارمونه - پټي يې جوړ کړل، بنوونځي او جوماتونه يې ودان کړل، ځکه خلکو ورته په درناوی او ناز کاکا مراد لقب ورکړ.

د ننګرهار د خلکو له خوا فقيد ناکامورا ته د کاکا مراد لقب کارول، د کړي کارونو په مقابل کې په ستاينليکونو او ايوارډونو د هغه وياړل کېدل، د افغانستان افتخاري تابعيت ورکول کېدل د خلکو او حکومت له خوا د هغه د انساندوستانه کارونو د درناوي او مننې څرګندونه کوي. کاکا مراد په خلکو ګران ؤ، له ګرد افغانستان څخه د ټولو توکمونو او ژبو استازو د هغه له فعاليتونو څخه د قدردانی ژور احساس ښودلی دی. د هغه د بې رحمه وژني په وړاندي د افغان ولس له غبرګون څخه پټه لګيري چې زموږ خلک د کار او بې کاره کسان سره بيلولی او پيژندلی شي. د افغان نارينه، ښځو او ځوانانو ژړاګاني، په ټولنيزو رسنيو کې د کاکا مراد په باب ځانګړي ليکني، شعرونه او زمزمي بڼي چې د ننګرهار خلکو او هېوادوالو د ابادۍ يو ستر اتل چې د ابادۍ قرباني دی له لاسه ورکړی دی.

په ټولنيزو رسنيو کې بيا د افغانستان د خلکو د ميلمه پالنې د احساس سره يو شمير نابله کسان د ډاکټر ناکامورا وژل د هېوادوالو کمزورتيا ګڼي، د يو ډول پيغور او قطرو په افاده کولو سره هڅه کوي وښيي چې ګواکي افغانان د خپلو دوستانو په پيژندلو او دفاع کولو کې پاتې راغلي. هغوي له دې زاويې غواړي بهرنيانو ته وښيي چې افغانانو ته کار کول، سر ورکول دي! په ريښتيا کې داسې نه ده. زموږ خلکو تل له هغو بهرنيانو کرکه کړي او ورپسې پورته شوي چې د پوځي موخو په خاطر افغانستان ته راغلي. خو د ټولګټو فعاليتونو له پاره راغلو بهرنيانو سره هېوادوالو تل د ډيرو ښاغلو ميلمنو په څير چلند کړی، هغوي يې نازولي دي. د سولي په شرايطو کې د امريکا، اروپا، کاناډا، استراليا او افريقا کارپوهانو ته افغانانو خپل زړونه ورکړي چې د متقابل انساني باور او اړيکو داستانونه يې تر اوسه هم د مشهورو کتابونو چپټرونه جوړوي. د خواشيني ځاي دادی چې ځيني څرګندي کړی او پيژندل شوي اشخاص د سيمي او نړۍ د بې رحمه او وحشي صفته کړيو اجورتي انساني ضد کارونه چې د افغانانو په خاوره کې د اقتصاد، فرهنگ، ټولنيز ژوند د جبهې

بهرني کارپوهانو گواښول، تښتول، برمه کول، وژل، د پيسو او نيول شوي جاسوسانو د خوشي کولو په بدل کې هغوي سپر کول دي، له ياده وباسي او د پورتنیو افغان ضد - مسلمان ضد کړنو تور په سپيڅلو هېوادوالو لگوي. په افغانستان کې د سلما، نغلو او نورو بډونو د ويجاړولو، د لوي ترانزيتي لارو د سپرلو او مين گذاري کولو، د بنوونځيو د وړاندولو او د کوچنيانو د مسمومولو، د روغتيايي مرکزونو د نړولو او د هغې د کارکوونکو د وژلو او تښتولو، د پلونو او پلچکونو د الوړولو د انساني ضد فعاليتونو تر څنگ د بهرنيو انجينرانو، ډاکټرانو، کارپوهانو، استاذانو او مسلکي حرفوي کسانو په تښتولو او د هغې پر سر معامله کولو کې تر اوسه د پاکستان او ايران د استخباراتو په وړاندي د افغانانو مالومات او کرکه په تيرو څلورو لسيزو کې زيات محسوس شوي.

هېوادوال د خپل انگر جوړونکي نه وژني، دا د افغانانو دوښمنان دي چې د افغانستان د بيا جوړونې ستنې غورځوي، د هغې معماران تښتوي او وژني يي!!

له دې کبله د نامراده کاکا مراد، وژونکي که د دې خاوري اوسيدونکي هم وي، ځکه افغانان نه دي چې هغوي د پاکستان د استخباراتو د انديښنو په ځواب کې (د گمبيري د سپيري دښتې په بڼه د اړولو) معمار او د کنړ سيند د اوبو مهارونکي وژلي دي! دا ډول هڅه يوه انساني ضد - افغاني ضد او اسلامي ضد هڅه ده چې هيڅ هېوادوال ورته زړه نه شي نيولی!

د ډاکټر ناکامورا او دهغه د ورسره ملگرو وژل او شهيدانول، د هغو سيمه ايزو څرگندو کړيو دسيسه ده چې د افغانستان اوبو، ځنگلونو او نورو طبيعي شتمنيو ته د تالان په عينکو کې کوري!

د افغانستان حکومت او خلک په يوه شي کې پاتې راغلي چې ولي د داسې شومي سناريو په برخه کې کشفې - استخباراتي او ولسي مالومات او هڅې همغږي شوي نه دي؟ ولي ژغورونکي او د گواښ لريدو تدبيرونه له پخوا نه دي نيول شوي؟ ځکه دا ډول پيښې ان په ډيرو پرمختللو هېوادونو کې پيښيرې چې هغوي ورته په مسلکي ډول د مخنيوي لاري چاري لا له وړاندي پيښيني کوي.

په پای کې د کاکا مراد او د هغه د ملگرو وژنه افغانانو ته ستر ماتم دی، د هغوی روح ته د مغفرت دوعا استوو. د فقيد ناکامورا او د ورسره شهيدانو د کورنيو او د جاپان د دوست هېواد ولس سره ژوره غمرازي څرگندوو او په برېښه وايو چې تر سره شوي وژنه يوه ستراتيژيکه وژنه ده، لامل يې افغانان نه، بلکه د سيمي استخبارات په تيره بيا د پاکستان اي اس اي ده!

ناکامورا يا کاکا مراد د ابادی قرباني دی!

صحبت‌هایی از دموکراسی

"دموکراسی به مثابه یک اصل قابل پذیرش - و تاکنون مناسب‌ترین روش ارضا کننده انسان‌ها در تمام بخش‌های زندگی، رفته رفته قابلیت انطباقی خود را به تمام حوزه‌های زندگی بشریت، چون حوزه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و حتی زندگی خصوصی و شخصی انسان‌ها گشاید."

برداشت درست از دموکراسی و سیر تاریخی آن در جوامع بشری نه تنها سطح دانش افراد را در فهم از دموکراسی بالا می‌برد بلکه اشتراک فعال و آگاهانه مردم را در ایجاد حکومت‌های دموکراتیک و جلوگیری از حرکت‌های غیردموکراتیک که زیر عنوان دموکراسی بر مردم تحمیل می‌گردند، زمینه ساز می‌شود. در کشورهایی مانند افغانستان، هر اقدامی که منافی منافع گروه و طبقه خاصی نباشد، دموکراتیک شمرده می‌شود.

توماس جفرسون، پدر دموکراسی آمریکا، چهار مؤلفه را برای دموکراسی ضروری می‌داند: آموزش همگانی، مشارکت سیاسی، برابری اقتصادی، و نمایندگی به توسط اشرافیت طبیعی.

شرط توفیق دموکراسی این است که حکومت‌ها و رهبران‌شان به ایجاد نهادها، اتخاذ روش‌ها، و پیریزی سیاست‌هایی دست‌نزد که از حمایت شهروندان برخوردار باشند.

در هیچ زمانی از تاریخ مانند امروز این همه انسان از حقوق رسمی شهروندی در نظام‌های حکومتی دموکراتیک برخوردار نبوده‌اند. با این همه، آینده دموکراسی ناروشن است.

برای شهروندان کشوری که تازه پا در راه دموکراسی گذاشته است، شناخت دقیق و روشن از دموکراسی و درک درست از دموکراسی‌های به تجربه گرفته شده در جهان، به ارائه نمونه‌هایی از انواع و اقسام دموکراسی و صحبت‌هایی در زمینه می‌پردازیم.

یادداشت: استمرار پیوستگی مطالب در این گفتگو دشوار است. بنابر علاقمندی خوانندگان محترم، تلاش می‌شود تا در آینده "صحبت‌های از دموکراسی" به پرسش‌ها و مسائل روز پردازد. شاید در یک شماره یکی، دو و یا بیشتر موضوع یا جستار، نظر به حجم مجله، پیوند باهم و یا بدون ارتباط مباحث یک با دیگر به نشر برسند.

"محبت"

نظریات و مشوره‌های شما موجب تشویق و غنای بیشتر محبت می‌گردد.

تحکیم قدرت

به نهادهایی که دست اندرکاران، شهروندان، و اتباع این نهادها به آنها اعتماد داشته باشند، به شکل منظمی به کار برند، و احکام آنها را بپذیرند. دموکراسی حتماً نباید نظام یکپارچه و کاملاً تحکیم یافته باشد. نظام‌های دموکراتیک، که در میان انواع نظام‌های سیاسی منحصر به

فرایند تبدیل نظم و ترتیب‌های اتفاقی، هنجارهای موقت، و راه‌حلهای تصادفی که طی کشمکش‌های نامعلوم گذار سیاسی ظاهر می‌شوند

فردند، قابلیت تغییر مداوم و حتی تبدیل خود را نیز دارند. دموکراسیها، با استفاده از فرایند بحث و تبادل نظر و گزینش جمعی در میان شهروندان خود، نه تنها می توانند دولت‌ها را به صورت صلح آمیز از قدرت ساقط کنند بلکه می توانند ساختارها و شیوه عمل آنها را نیز تغییر دهند.

ولی این اندیشه مجرد با تجربه روزمره ما از دموکراسیهای جاافتاده مغایرت دارد. نه تنها الگوها و هنجارهای آنها با شیوه‌هایی کاملاً قابل پیشبینی و بسیار بادوام ساختار مند می شوند، بلکه تلاشهای زیادی هم صورت می گیرد تا تغییر این ساختارها فوق العاده دشوار گردد. نسل‌های به اصطلاح بنیادگذار قانونهای اساسی ای را می نویسند که هدف شان ملزم ساختن نسل‌های بعدی به شکل نهادی خاص و مجموعه ای حقوقی است. همچنان اساسنامه‌ها و قوانینی را تدوین می کنند که انواع خاصی از رفتار سیاسی را قابل مجازات می دانند، حوزه های انتخاباتی خاص ایجاد می کنند و به موکلان خاصی امتیاز می دهند، ورود احزاب جدید به صحنه انتخابات را مشکل (و بسا منع) می کنند، به انجمن‌های خاصی حق انحصاری می دهند، و حتی سعی می کنند که اصلاح این قوانین را تقریباً غیرممکن سازند. اگرچه می توان قوانین اساسی را نادیده گرفت، خط مشیها را معکوس کرد، و قوانین را در واکنش به فشارهای مردم تغییر داد، ولی اجرای چنین اعمالی حتی در دموکراسیهایی که ساختاری بسیار سست دارند و به تازگی تحکیم یافته اند مشکل است و گران تمام می شود.

گفته شده است که بلاتکلیفی اشخاص و ناپایداری سیاستها ویژگی اصلی دموکراسی است. اگر چنین چیزی از لحاظ نظری صحت

داشته باشد، باز هم این بلاتکلیفی در شیوه عمل دموکراتیک تحت تاثیر قطعیت‌های نسبی قرار می گیرد. برای این که شهروندان بتوانند امکان اشغال مناصب حکومتی یا نفوذ در آنها را توسط مخالفان و حتی تعقیب شیوه های عمل متفاوت و احتمالاً مخرب آنها را تحمل کنند نیاز به اعتماد متقابل فراوان است که پشتیبان آن اطمینان خاطر فراوانی از نظر ساختاری باشد. تحکیم دموکراسی را می توان فرایندی دانست که چنین اعتماد و اطمینانی را فراهم می سازد و بنابراین رقابت دایمی، غیرقطعی، و با این حال محدودی را برای کسب مقام و قدرت امکان پذیر می کند.

در بر داشتن رضایت و کسب قدرت

دموکراسی چگونه چنین کار ظریفی را به انجام می رساند و به آن مشروعیت می بخشد؟ آن اصل نهفته و اثرگذاری که عناصر لازم برای اعتماد و اطمینان را فراهم می آورد کدام است؟ پاسخ ساده این است که "رضایت مردم" و پاسخ پیچیده تر این است که این امر کلاً به رضایت مشروط سیاستمداران، و موافقت نهایی شهروندان وابسته است - که همگی تحت شرایط عدم قطعیت محدود عمل می کنند.

مساله ای که دست اندرکاران تحکیم دموکراسی با آن روبرو هستند یافتن مجموعه ای نهاد است که مظهر رضایت مشروط سیاستمداران باشند، بتوانند موافقت نهایی شهروندان را کسب کنند، و در نتیجه بتوانند عدم قطعیت بسیار زیادی را که ویژگی بیشتر مراحل گذار از خودکامگی است محدود سازند. آنها حتماً نباید در مورد مجموعه ای هدف یا سیاست اساسی توافق داشته باشند تا به وفاق عمومی برسند. اختلاف نظرهایی که در مورد هدفها و

سیاستها وجود دارند خود زمینه را برای رقابتهای بعدی به شیوه دموکراتیک آماده می کنند. این "چانه زنی دموکراتیک" ممکن است در جوامع مختلف، بسته به نابرابریها و تفاوتهای موجود میان شهروندان، و همچنین عوامل ذهنی از قبیل درجه اعتماد متقابل، معیار عدل و انصاف، تمایل برای کنار آمدن، و مشروعیت قواعد تصمیم گیری مختلف، فرق می کند.

هر جامعه ای، هرگاه از یک رژیم سیاسی به رژیم سیاسی دیگری تغییر کند، نخست دوران بسیار ناپایداری را که معلوم نیست تلاشهایش به کجا خواهد انجامید می پیماید. در طی این دوره امکان بازگشت به وضعیت سابق نیز وجود دارد. طول دوران گذار ممکن است فرق کند، که بخش عمده آن بسته به نحوه تغییر یک رژیم است، اما این دوران انتقالی به هر حال باید به پایان برسد. بهای روانی و مادی آن برای دست اندرکاران سیاسی به قدری زیاد است که نمی توانند برای مدتی نامحدود آن را تحمل کنند. اگر چه همواره هستند کسانی که شور و وجد شرکت در یک "جنگ" دایمی "برای تغییر و حرکت" خود یک هدف برایشان محسوب می شود، ولی اکثر این دست اندرکاران ترجیح می دهند که در وضعیت "جنگ بر سر مواضع" با متحدان شناخته شده، حد و مرزهای مشخص و معلوم، و مخالفان قابل پیشبینی باقی بمانند، یا به کار و بارهای دیگر زندگیشان بپردازند.

تصریح نوع دموکراسی

زمانی که یکی از شکلهای خودکامگی تبدیل به دموکراسی می شود، و نه برعکس، مسأله تحکیم ویژگیهای خاصی پیدا می کند. یکی از مهم ترین آنها این است که تعدد و تنوع افرادی

که بالقوه می توانند قواعد و شیوه های عمل جدیدی پیشنهاد کنند به مقدار زیاد افزایش می یابد. از آن گذشته، این شهروندان صاحب اختیار (و گروههایی که تشکیل می دهند) در مورد پذیرش یا عدم پذیرش قواعد و شیوه های عملی که به آنها پیشنهاد می شود خودمختاری بسیار بیشتری دارند. این سخن بدان معنی نیست که دموکراسیهای سیاسی جدید هرج و مرجهای هستند که افراد در آنها آزادند که هنجارهای خود را برگزینند و بدون توجه به هنجارهای دیگران دست به عمل بزنند. اما مسأله کاهش بی اطمینانی و تضمین حکومت منضبط واحد سیاسی به مثابه یک کل احتمالاً در دموکراسی جدید حاد تر است تا، مثلاً، در زمانی که نظامی خودکامه استقرار یافته باشد.

ولی البته دموکراسی خواهان از بین بردن تمام منابع بلاتکلیفی و بی اطمینانی نیست. حکومتی را که در آن هیچ گونه بلاتکلیفی در مورد این که کدام یک از نامزدها در انتخابات پیروز خواهند شد، پیروز شدگان چه سیاستهایی در پیش خواهند گرفت، یا چه گروههایی احتمالاً بر گزینش آن سیاستها تاثیر خواهند گذاشت، وجود نداشته باشد به سختی می توان حکومت دموکراتیک نام نهاد. اما بلاتکلیفی موجود در تمام دموکراسیها محدود است. چنین نیست که هر بازیگری بتواند وارد پیکار رقابتی شود، هر تدبیری را به کار بندد، هر موضوعی را عنوان نماید، با هر کس به هر شیوه ای همکاری کند، و انتظار کسب مقام یا اعمال نفوذ هم داشته باشد. چنین نیست که در مورد هر سیاستی به هر شیوه ای- حتی به وسیله اکثریت قاطع- تصمیم گرفته شود و سپس بر هر بخشی از جامعه تحمیل گردد- زمانی که آن اقلیت نمایندگانی در فرایند

تصمیم‌گیری داشته باشد. کاری که با استفاده از راه و رسم دموکراسی در خلال دوران انتقال شروع می‌شود عبارت است از تبدیل بلاتکلیفی "نابهنجار" به بلاتکلیفی "بهنجار". و این کار نیز از طریق ایجاد قواعد رسمی و اعمال غیررسمی صورت می‌پذیرد. مجموعه‌هایی از این قواعد و شیوه‌های عمل که بتوانند نوعی استقلال یا خود مختاری کسب کنند و خود را در طی زمان با موفقیت بازتولید نمایند به صورت نهاد در می‌آیند.

همه شیوه‌های موفقیت‌آمیز توسعه دموکراسی متضمن چهار فرایند گزینش نهادی بوده‌اند: تشکیل یک نظام حزبی، تشکیل نظامی از انجمنهای ذی‌نفع، تهیه پیشنویس و تصویب قانون اساسی، و تسلیم (سپردن) نظارت نظامی بر نظارت غیرنظامی. تا همه این فرایندهای چهارگانه صورت نگیرند، احتمال چندان زیادی برای تحکیم نهایی دموکراسی وجود نخواهد داشت. ولی، البته، زمانبندی آنها متغیر است، و این اختلاف توالی تاثیر فراوانی در اختلاف نتیجه دارد. این که امری در چه زمانی اجرا می‌شود ممکن است به اندازه این که چه امری به اجرا در می‌آید اهمیت داشته باشد. مثلاً، در برخی از موارد مساعد، نظارت نیروهای غیرنظامی بر نظامیان ممکن است عمدتاً توسط رژیم اقتدارگرای قبلی صورت گرفته باشد. در برخی از موارد دیگر، حاکمانی که به تازگی بر سر کار آمده‌اند ممکن است بتوانند به سرعت در مورد استقرار قانون اساسی قدیم یا جدید توافق کنند و بدین وسیله خود را از درگیریهای احتمالی بر سر تعریف نهادها و قواعد اصلی برهانند.

تحکیم دموکراتیک، به مثابه یک فرایند، متضمن گزینش این نهادها است. بخش اعظم این

فرایند به شیوه‌ای باز و مشورتی صورت می‌گیرد و خود را در اعمال رسمی دولتی-تهیه‌پیش‌نویس و تصویب یک قانون اساسی، گذراندن قوانین از مجلس، صدور احکام اجرایی و مقررات اداری- نشان می‌دهد. اما برخی از عناصر تحکیم هم بیشتر به صورت تصادفی و ناخودآگاه از طریق ترتیبها و توافقه‌های جاری "خصوصی" در درون سازمانهای جامعه مدنی و همچنین مابین آنها و از تعاملهای غالباً غیررسمی میان این سازمانها و کارگزاران گوناگون دولت ظاهر می‌شوند.

یکی از استلزامات عمده بحث قبلی این است که هیچ نهاد یا اصل واحدی دموکراسی تحکیم یافته را تعریف و مشخص نمی‌کند. حتی نهادها و اصول برجسته‌ای از قبیل حکومت اکثریت، نمایندگی بر مبنای تقسیمات کشوری، انتخابات رقابتی، حاکمیت پارلمانی، قوه مجریه منتخب مردم، یا نظام حزبی "مسئول" را نمی‌توان به عنوان شاخص برای آن امر پذیرفت. شاید ساده‌تر آن باشد که بر سر آنچه حداقل روال کار خوانده می‌شود و بدون آن هیچ نوعی از دموکراسی ممکن نیست وجود داشته باشد توافق کنیم: رأی‌گیری مخفی، حق رأی همگانی افراد بالغ، انتخابات دوره‌ای، رقابت جانبدارانه حزبی، آزادی انجمنها، و پاسخگو بودن مجریان. اما آنچه در پس تحقیق این امور نهفته است و آنچه از آن حاصل می‌شود عبارت است از روابط بسیار ظریف‌تر و پیچیده‌تر که هم محتوی رژیمهای دموکراتیک نوپا را مشخص می‌کنند و هم شکل آنها.

تشکیل یک قشر حرفه‌ای و مقابله با یک

معضل

تحکیم دموکراسی جدید هم مستلزم گزینش نهادها است و هم متضمن تشکیل قشری سیاسی. اگرچه این گروه ممکن است از نظر خاستگاه، در اختیار عموم بودن، تنوع، منافع، انسجام، و طول عمر بسیار متغیر و متفاوت باشد، ولی بیشتر اعضای آن نمایندگان سازمانهایی (با درجات مختلفی از اصالت و اعتبار) خواهند بود. روز به روز احتمال حرفه ای شدنشان (با درجات متفاوتی از احساس تعهد به این حرفه) بیشتر می شود. اکثر اعضای این گروه کوچک نه "برای" سیاست بلکه "از راه سیاست" زندگی می کنند. این اعضا، بسته به شیوه گذار، ممکن است شامل بخشهای مختلفی از دست اندرکاران نظام خودکامه قبلی و آن کسانی که از زمره حذف شدگان آن نظام بوده اند و اینک انتخاب شده اند باشند. مهم ترین چیزی که برای آینده بلندمدت دموکراسی مطرح است آن است که آنها به هر دلیل وفاداریشان را به قواعد موجود این بازی زیاد تر کنند- زیرا اینها همان قواعدی هستند که آن اعضا از طریق آنها وارد این حرفه شده اند و ممکن است سرانجام آنها را قادر سازد که در حکومت نیز وارد شوند.

این تاکید بر ظهور احتمالی یک قشر سیاسی متمایز در خلال دوران گذار و حرفه ای شدن آن در خلال دوران تحکیم، تبعات مهمی برای گزینش نهادها در بر دارد. این امر معضل مهمی را در بطن خود ایجاد می کند: نمایندگان ناچار خواهند بود که مجموعه ای از قواعد و شیوه ای کاری را طراحی کنند که، در مقام سیاستمدار، بتوانند با آن موافق باشند و بر آن مبنا زندگی کنند و اعضا و پیروانشان، در مقام شهروندان، بتوانند به آن رضایت دهند و مایل به حمایت از آن باشند.

یافتن راه حلی پایدار برای این خواستها کار دشواری است، بویژه در شرایط انتظارات مبالغه آمیزی که ویژگی دوران گذار به دموکراسی است. این گزینشها ذاتاً متعارضند: سیاستمداران، که در احزاب مختلف گرد می آیند، قواعدی را ترجیح می دهند که انتخاب مجدد خود آنها یا دسترسی شان را به مسند قدرت به بهترین وجه تضمین کنند؛ شهروندان، که در گروههای اجتماعی متفاوتی جمع می شوند، خواهان قواعدی هستند که به بهترین شکلی پاسخگو بودن نمایندگان شان را تضمین کنند. این گزینشها پیامدهای بیرونی هم دارند. زمانی که این قواعد و شیوه های عمل، با عبور از بلاتکلیفی های انتخابات و فرایندهای نفوذ، به حکومتهایی تبدیل شوند که خط مشیهای عمومی را رقم زنند، آنگاه بر نرخهای رشد اقتصادی، اشتیاق برای سرمایه گذاری، تغییر ارزش پول رایج، رقابت طلبی در بازارهای خارجی، دسترسی به آموزش و پرورش، استنباطهای مربوط به فقر فرهنگی، تعادل نژادی، و حتی هویت ملی تاثیر خواهند گذاشت. دست اندرکاران، این موضوعات اساسی را تا حدودی پیشبینی می کنند و در سازشهایی که بر سر راهکارهای خود می بینند در نظر می گیرند. با همه اینها، احتمال خطا و پیامدهای غیرمنتظره فراوان است.

بررسی شرایط تحکیم

با اندکی دستکاری در جمله معروف کارل مارکس می توان گفت: آنهایی که دموکراسی را تحکیم می بخشند ممکن است در حال ساختن تاریخ شان باشند اما نه تحت شرایط یا در لحظاتی که مورد نظر خود آنها است. فهرست عواملی که احتمال دارد بر گزینشهای مورد نظر آنها تاثیر بگذارند- یا، به گفته عده ای، تعیین

یکی از صاحب نظران سیاسی فرانسه، یعنی الکسی دو توکویل، در دهه 1830 تشخیص داد، بسیاری از شهروندان انتظار دارند که از قدرت عامه مردم برای توزیع مجدد کالاهای مادی و خوشنودیهای نمادین به شکلی برابرتر در میان همه مردم استفاده کنند. هیچ کشور دموکراتیکی که مایل باشد خود را در بلند مدت از نو بسازد نمی تواند این شور برابری طلبی را نادیده انگارد.

نهادهای دموکراسی، برای این که بتوانند خود را در کوتاه مدت یا میان مدت تحکیم بخشند، باید شرایط موجود را منعکس کنند. شرایطی که غالباً به نحوی بسیار نابرابر توزیع شده اند. اگر این چالش قابل تحمل نباشد، دیگر نمی توان این نهادها را منحصراً در اصل یک رأی برای هر شهروند مبتنی کرد. این نهادها باید به نحوی تشخیص دهند که گروههای اجتماعی، حتی اقلیت هایی که هیچ بختی برای پیروزی در انتخابات یا همه پرسی ندارند، درجات مختلفی از شدت منافع و اشتیاق به موضوعات متفاوت را دارند. خردمندی و اخلاق حکم می کند که رأی آنها تنها "شمارش" نشود بلکه "وزن" آن نیز به نحوی در فرایند سیاستگذاری تضمین گردد. حتی شاید مناسب باشد که حمایت از این اقلیتهای اقتصادی، اجتماعی، قومی، یا فرهنگی، نه صرفاً از طریق توافقهای غیررسمی، بلکه با گنجاندن حقوق آنها در نهادهای رسمی نیز صورت می گیرد.

برخورد با شکافها و قابلیتها

دموکراسی مستلزم شکاف در جامعه و بخش قابلیت سیاسی میان شهروندان آن جامعه است. یک واحد سیاسی بدون وجود منابع تفکیک مهم

کننده آنها باشند. عملاً بی پایان است. تاکید در نوشته های مربوط به دموکراسیهای پایدار موجود بیشتر بر "پیشفرضها"ی است از قبیل سطح توسعه، نرخ رشد اقتصادی، توزیع ثروت، حجم نسبی طبقه متوسط، پویایی بورژوازی، وجود حقوق مالکیت خصوصی، سطح باسواد و آموزش توده ای، وجود مرزهای باثبات و هویتهای ملی، حمایتگر بودن نظام بین المللی، میزان همگونی قومی یا زبانی، و حضور طرز فکرهای مناسب شهری یا فرهنگ "غربی" (بویره، پروتستانی). حتی ویژگیهای نسبتاً غیرمتعارفی از قبیل مستعمره انگلستان بودن یا از نیروهای مسلح یک کشور دموکراتیک خارجی شکست خوردن و یا به اشغال آن درآمدن نیز با فرایند توسعه موفقیت آمیز دموکراسی ربط داده شده اند.

احتمالاً هیچ کس منکر آن نیست که این شرایط قبلاً به تحکیم دموکراسی کمک کرده اند و شاید در زمان حاضر بتوانند روند آن را تسهیل کنند. چیزی که چندان مشخص نیست آن است که آیا کشورهایی که در کسب آن امتیازها موفق نشده اند قطعاً محکوم به شکست خواهند بود یا نه. بدبختانه، همه تغییر رژیمها از 1974 به این سو در زمینه های اجتماعی- اقتصادی رخ داده اند، زمینه هایی که فاقد بسیاری از این خواص بوده اند؛ برخی نیز عملاً هیچ یک از آن ویژگیها را نداشته اند.

تحکیم کنندگان دموکراسی همچنین باید با یکی از پارادوکسهای اصلی دموکراسی جدید رویارو شوند. بیشتر شهروندان از این شکل سلطه سیاسی حمایت می کنند و بدان مشروعیت می بخشند زیرا انتظار دارند که شرایط زندگیشان را بهتر کند. به بیان مشخص تر، همان گونه که

و قابل پیشبینی به سختی خواهد توانست الگوهای پایداری برای رقابت انتخاباتی یا چانه زنی برای انجمنها ترتیب دهد.

جامعه شناسی سیاسی، در رابطه با این الگوها، دو اصل جهت دهنده پیشنهاد می کند. نخست همه شکافهای موجود در جامعه باید به نحوی توزیع شوند که تأثیرات تراکمی نداشته باشند. کمال مطلوب آن است که هر یک از منابع تفکیک- مثلاً طبقه، بخش، جنسیت، نژاد، زبان، و مذهب- باید از درون سایر منابع چنان میانبر بزنند که هیچ گروهی برای همیشه و در یک زمان در بیش از یک زمینه محروم نماند. از آنجا که اجرای این کار، حتی در "کثرت گرا" ترین جوامع، عملاً غیر ممکن است، لذا تأثیر تراکمی را در صورتی می توان تخفیف داد که افراد بتوانند در طول زندگیشان از امکانات اساسی برای تحرک از طبقه یا قشر خاصی به طبقه یا قشر دیگر برخوردار شوند.

دوم، سطح منابع در جامعه مفروض هر قدر هم که باشد، هیچ گروهی- خصوصی یا دولتی- نباید انحصار یا حتی کنترل متمرکز هیچ یک از آنها را در اختیار داشته باشد. اگر ثابت شود که تحقق این شرط به دلایل کارایی اقتصادی، تعصب اجتماعی، یا پیشامد تاریخی غیر ممکن است، بهتر است که سطوح تجمع سیاسی هر چه بیشتری وجود داشته باشند، و فرایند تبدیل آنها به قدرت سیاسی در هر سطح معینی هر چه متغیرتر و محاسبه آن هر چه مشکل تر باشد.

اینها شرایط کلی و مجردند، نه پیش نیازهای اختصاصی. در مورد شرایطی که باید برآورده شوند تا بخت تحکیم یک دموکراسی فراهم آید در حال حاضر سه دیدگاه وجود دارد. نخست،

دنکوارت راستو معتقد است که باید نوعی اتفاق نظر قبلی، بر بنیاد حوادث و خاطرات مبهم تاریخی در مورد مرزها و هویت ملی، وجود داشته باشد. دوم، بر طبق نظر بارینگتون مور کهنتر، هیچ طبقه مسلطی از زمینداران بزرگ ماقبل سرمایه داری نباید وجود داشته باشد، زیرا افراد این طبقه اصولاً چیزی به نفع بازار تولید نمی کنند و برای نگهداری نیروهای کارشان به استفاده از زور متوسل می شوند. سرانجام، گیر مو اودوئل بر این عقیده است که نباید چنان نابرابریهای عظیمی در درآمد، ثروت، و سطح زندگی آبرومندان شهرنشینان پیش آید که گروه های ممتاز نتوانند افراد بی بضاعت را "همشهریان" خود انگارند.

اگر هیچ یک از این شرایط تحقق پیدا نکند، شاید تحکیم هر نوع دموکراسی امری محال شود. همه پیش نیازهای تحکیم را می توان از طریق گزینش قواعد و شیوه های عمل مناسب برآورده ساخت.

یافتن قواعد و ارزیابی آنها

پس، تحکیم رژیم مستلزم تبدیل الگوها به نهادها و دادن استقلال و ارزش به چیزهایی است که در ابتدا تعاملهای اتفاقی، ترتیبها و توافقات پراکنده، و راه حل های موقت بوده اند تا بتوانند فرصتی برای استمرار یابند. شهروندان و سیاستمداران با تطبیق انتظاراتشان با امکان این استمرار واکنش لازم را نشان می دهند و این حاکمیت های در حال ظهور را مسلم و حتی مطلوب می شمارند.

زمانی که دموکراسی در حال تحکیم شدن است، حاکمیت های غالب به رقابت برای کسب

مناصب دولتی یا اعمال نفوذ، همکاری در تشکیل حکومتها یا تشکیل گروههای مخالف، و احتمال بسیج رضایت و موافقت، خواهند پرداخت. منبع غالب باید مجموع شهروندان باشند، اگرچه تحت شرایط دموکراسی جدید، غیر مستقیم و آزادی خواهانه (لیبرال)، شهروندان معمولاً از طریق نمایندگان عمل می کنند و آزادند که سایر منابع از قبیل پول، دارایی، شأن، مهارت، و "روابط" را در تلاشهایشان برای به دست آوردن مناصب یا اعمال نفوذ در سیاست بسیج کنند.

ولی، نفس وجود این حاکمیتها برای تضمین تحکیم کافی نیست. این حاکمیتها، برای آن که تبدیل به نهاد شوند، باید بتوانند مشروعیت کسب کنند. آنها باید به خودی خود و به اعتبار خود ارزشمند شوند، و نه صرفاً به سبب مزایای ابزاری یا موقتی که با خود دارند. ولی به هر حال سطح انتظارات هنجاری را نباید فوق العاده پایین برد. در اکثر دموکراسیهای جاافتاده، احساس نزدیکی همراه با اطمینان، تایید اخلاقی، شور و شوق مشارکتی در حدّ بالا بندرت هنجار بشمار می آیند. در واقع، مقامات و نمایندگان این دموکراسیها معمولاً با نوعی شکاکیت، اگر نه شماتت، نگریسته می شوند. اگرچه ارزشهای به شدت دموکراتیک ممکن است در طی دوران گذار حضوری چشمگیر داشته باشند و از اهمیت بسزایی برخوردار گردند، آنچه به نظر می رسد که در بلند مدت کافی باشد احساسهای پراکنده شهروندان در مورد "طبیعی بودن" یا "با کفایت بودن" رژیم شان است. تا زمانی که همه قبول دارند که این حاکمیتها جدید و نهادهای نارس بهتر از بدیل‌های قابل تصور دیگر با معیارهای رایج سازگاری دارند، یا دسترسی به آن

شکلهایی از حکومت که از لحاظ هنجاری "برتر"ند بسیار مشکل یا پر هزینه است، احتمال تثبیت مشروعیت رژیم وجود خواهد داشت. البته همراه با اندکی یأس و سرخوردگی در میان شهروندان در مورد آنچه صورت پذیرفته است.

اما سیاستمداران همواره در مورد قواعد رقابت و همکاری هم‌اوا نیستند، و، حتی اگر هم باشند، شهروندان همواره با آنها موافقت نمی کنند. کشورهای انگشت شماری توانسته اند در نخستین تلاشهای خود برای تحکیم دموکراسی موفق شوند. دلیل این امر آن است که یافتن مجموعه ای از نهادهایی که هم برای شرایط اجتماعی- اقتصادی موجود مناسب باشند و هم بتوانند انتظارات آینده را برآورند کاری دشواری است.

این دشواری به معنای آن نیست که بیشتر کشورهایی که از سال 1974 به این سو دموکراسیهای جدید در آنها پدید آمده اند به شکل حکومت خودکامه قبلی خود باز خواهند گشت. به نظر می رسد که بسیاری از این پنجاه و اندی کشور در آینده قابل پیشبینی به شکل دموکراتیک تحکیم نیافته باقی بمانند، زیرا هیچ شقّ قابل قبول دیگری برای سلطه در آنها وجود ندارد. دموکراسی در کلی ترین معنایش احتمالاً باقی خواهد ماند، اگر امکان تحکیم و تبدیل آن به مجموعه ای از قواعد و شیوه های عمل خاص و قابل اعتماد کمتر وجود خواهد داشت.

ترقی خواهی

مجموعه ای از کوششهای گسترده و دامنه دار برای آن که نظامهای سیاسی دموکراتیک به صورت شالوده یک نظم اجتماعی- اقتصادی عادلانه تر، کارآمدتر، و همبسته تر درآیند. جنبش ترقی خواهانه، که در فاصله میان سالهای 1900 و 1920 بر سیاست ایالات متحد حاکم بود، یکی از جلوه های ترقی خواهی بشمار می رفت. آرمانها و دلبستگیهایی که موجب تقویت جنبش ترقی خواهانه شدند در پایان قرن بیستم نیز همچنان به صورت یکی از منابع قدرتمند انگیزه های اصلاح طلبی باقی مانده اند.

ترقی خواهی روحیه اصلاح طلبی ممتازی است که در قالب تلاشگریهای فعال در همه سطوح حکومت در ایالات متحد و در بخش اعظم جامعه و فرهنگ امریکا ابراز می شود. در میان جوش و خروش شدید سیاسی، اجتماعی، و فکری، ترقی خواهی آغاز قرن بیستم موجب شد که برای تشکیل دولت جدیدی در امریکا در جهت تامین رفاه اجتماعی و همگانی و نظارت بر آن بنیادهایی نهاده شوند؛ ترقی خواهی را عموماً طلیعه و شکل آغازین آزادی خواهی (لیبرالیسم) معاصر امریکا بشمار می آورند.

سیاست ترقی خواهانه

ترقی خواهی نتیجه رشد بحرانی سیاسی بود که در خلال دهه 1890، یعنی هنگامی که نهادهای سیاسی ایالات متحد در راه توافق برای بستن مرز غربی، ارتقای صنعت به مقیاس وسیع، رشد شهرها، امواج جدید مهاجرتی انبوه، و تغییر سریع تکنولوژیک تلاش می کردند تشدید شد. تقریباً در آستانه قرن بیستم این بحران بارزترین شکلها را به خود گرفت زیرا نا

رضاییهایی فزاینده که نخست در دهه 1880 و اوایل دهه 1890 به صورت جنبشهایی توده ای در زمینه مالکیت ارضی به نمایش درآمدند- مبارزان فعال طبقه متوسط و طبقه بالا را که به نحو خاص تری با مسایل شهری و صنعتی مواجه بودند بشدت تحریک کردند. در عرض بیست سال بعد ناخشنودی از سوء استفاده های مالی، که انحصارات بازرگانی مظهر آن بودند، و ناخرسندی از فساد حکومت، که در وجود دستگاههای سیاسی ریاست سالار متبلور می شد، مجموعه اصلاحاتی را پدید آورد که از آن زمان تا کنون وابستگی نزدیکی با ترقی خواهی داشته اند.

سرچشمه های ترقی خواهی در شهرها قرار داشتند، زیرا در آنجا مبارزان فعال و شهرداران اصلاح گرا در جستجوی دستگاه اداری درستکار و کارآمد برای اداره امور شهری بودند و برای بهبود وضع خیابانها، روشنایی معابر، و باغهای ملی، نظارت قاطع تر بر گاز، برق، خدمات و نرخهای مربوط به حمل و نقل عمومی، و توجه به معیارهای دقیق تر در تهیه مسکن، تامین بهداشت، و ضوابط کارگاهها تلاش و مبارزه می کردند. بسیاری از محلات، برای رسیدن به این هدفها، حکومتهای شهری غیرحزبی و بی طرف تاسیس نمودند؛ عده ای برای مالکیت عمومی مستقیم وسایل رفاهی و برای برنامه های جامع زیباسازی و طراحی شهری پافشاری می کردند.

ضمناً ترقی خواهان در مجالس متعدد ایالتی به اصلاحات انتخاباتی همت گماشتند، از جمله رأی گیری استرالیایی، یا مخفی، را رواج دادند و از فسادهای مرتبط با مبارزات انتخاباتی جلوگیری کردند. به اقداماتی نیز دست زدند، از جمله

اختیارات نظارتی ایالات را از طریق تامین سازمان جدید خدمات عمومی، ایجاد راه آهن، و تشکیل کمیسیونهای صنفی افزایش دادند؛ قوانینی در زمینه کار به نفع زنان و کودکان وضع کردند؛ و مواد قانونی جدیدی برای افزایش تعهد کارفرمایان و پرداخت غرامت به کارگران در مقابل سوانح صنعتی تدارک دیدند. اما ترقی خواهان در سطح ایالات بیشتر به عنوان قهرمانان نوآوریهای چون انتخابات مقدماتی، ابتکار عمل، همه پرسی، و احضار شهرت داشتند - یعنی در زمینه سازو کارهایی که به شهروندان اجازه می دادند که نامزدها را مستقیماً پیشنهاد کنند، مسایل مربوط به خط مشی را به رأی عمومی بگذارند، در باره پیشنهادهای قوه قانونگذاری حکم صادر کنند، و سیاستمداران برکنار شده را به رأی دادن در انتخابات مخصوص فرا خوانند.

در دوره ریاست جمهوری تیودور روزولت (1901-1909) ترقی خواهی به سطح حکومت ملی ارتقا یافت. گروه فزاینده ای از ترقی خواهان در کنگره به تصویب قوانینی در جهت بسط مقررات فدرال در مورد بازرگانی بین ایالات و روشهای تجاری انحصاری طلبانه کمک رساندند. "حزب ترقی خواه" مستقل روزولت در مبارزه سومین دوره ریاست جمهوری سال 1912 بر این استدلال "ملی گرایانه جدید" وی اکید می کرد که نظم نیرومند قوانین حکومتی می تواند کارایی صنعتی شرکتهای متحد (تراستها) را در جهت منافع ملی تامین کند. روزولت از وودرو ویلسون شکست خورد؛ تفسیر ویلسون از ترقی خواهی ایجاب می کرد که، از طریق مداخله محدودتر حکومت، "آزادی جدید"ی برای مخالفت با

تشکیل شرکتهای متحد تجارتی برقرار شود. با این حال در نخستین دوره ریاست جمهوری (1913-1917) برنامه اصلاحاتی را دنبال کرد که به برنامه روزولت شباهت داشت، یعنی مقررات بازرگانی فدرال را از راه "کمیسیون بازرگانی فدرال" بسط داد، نظام قوانین مربوط به بانکداری فدرال را به وجود آورد، و نخستین قانون مالیات بر درآمد فدرال در زمان صلح را به تصویب رسانید.

کوشش برای این که مقامهای دولتی هم پاسخگوتر و هم قدرتمندتر شوند مستلزم شیوه های جدیدی بود. ترقی خواهان در همه سطوح بر رهبری اجرایی به عنوان راهی برای مقابله با دادگاههای اشکال تراش و مجالس قانونگذاری نالایق و فاسد تاکید می کردند. روزولت و ویلسون نقش ریاست جمهوری را از نو تعریف کردند و از راه ابتکارات، نوآوریهای اجرایی، و سبکهای شخصی خویش بر قدرتش بسیار افزودند. اصلاح گران نیز کوشیدند که حوزه های وسیع تر فعالیتهای دولتی را به دست کمیسیونهای مستقلی بسپارند که در رشته های خاص سیاست مجهز به کارشناسان بی طرف باشند یا اعتماد شان را بشدت بر نظر این گونه کارکنان غیرحزبی بگذارند. این کمیسیونهای جدید، همراه با بقیه بخش گسترش یابنده دولتی، تاثیر سازمانهای بخش خصوصی را که بیش از پیش قدرتمند می شدند احساس کردند. افزایش سریع گروههای بازرگانی و حرفه ای، گسترش فعالیتهای شهروندان تک فرزندی، و بالا رفتن تعداد اتحادیه های گروههای ذی نفع یکی از ویژگیهای "عصر ترقی خواهی" بود. تلاش روزولت برای متحد ساختن ترقی خواهان در زیر پرچم حزبی واحد چندان دوام نیاورد، و اگر

چه ویلسون در دوره ریاست جمهوری خود دید که حزب دموکرات جای جمهوری خواهان را به عنوان حزب اصلاح می گیرد، سیاست گروه ذی نفع بتدریج سیاست حزبی را تحت الشعاع قرار داد.

خلق و خوی ترقی خواهی

وارد شدن به تمامی عرصه این فعالیت متنوع اصلاح طلبی نتیجه روحیه یا خلق و خوی خاصی بود که جان وایتکلی چیمبرز آن را به درستی به منزله آمیزه ای از شور پروتستانی، ایمان به پژوهش علمی، و اعتقاد به قدرت سازمان وصف کرده است. هیچ چیزی این روحیه را بهتر از جنبش شهرنشینی تسخیر نکرد، جنبشی که به صورت یکی از نخستین وسایل ابراز آرمانهای ترقی خواهی درآمد. همین گروههایی که تلاش کردند تا برای بدترین محله های فقیر نشین کشور امکانات رفاهی شهری، فرصت های آموزشی، و حس تعلق به اجتماع را فراهم آورند، شرایط اجتماعی شهری را نیز بررسی کردند و علتها و معلولهای فقر را پژوهیدند. آنان، در جریان این تلاش، برای تعداد فزاینده مردان و زنانی که رستگاری معنوی و مادی توده ها به صورت دغدغه مدام و کار تمام وقتشان درآمده بود مفرهایی در موسسات به وجود آوردند.

با گذشت زمان، نیروهای مشابهی مصروف کوششهای اداری و گسترده ای شدند تا به زندگی اجتماعی و اقتصادی نظم و سامان دهند و به صورت راههای خاص گفت و گو در باره مسایل اجتماعی- اقتصادی و راههای حل آنها بروز کردند. دانیل راجرز در مقاله موثر خویش زیر عنوان "در جست و جوی ترقی خواهی"

استدلال می کند که سه مضمون عامل پیوند دهنده افرادی هستند که در اصلاحات ترقی خواهانه شرکت می جویند اما از جهات دیگر با هم اختلاف دارند. این عوامل عبارتند از دشمنی با انحصارات و امتیازهای خاص، اعتقاد به یک پارچگی اجتماعی و وابستگی متقابل میان افراد، و ایمان به کارایی و مهندسی اجتماعی به کمک همین مضامین که ترقی خواهان موفق شدند که نارضاییهای گوناگون، آرزوها، و شور و شوق مبارزه جویانه خویش را مشخص کنند و به اطلاع همگان برسانند.

در اوج "دوران ترقی خواهی"، میان سالهای 1905 و 1915، عناصر این خلق و خو عملاً در تمامی شئون زندگی رسوخ کرد. رویه قضایی ترقی خواهانه ایجاب می کرد که تفسیر و اجرای قانون منعکس کننده واقعیت های ملموس اجتماعی و اجماع دموکراتیک باشد و نه متکی بر منطق انتزاعی یا استنتاج از سوابق. مربیان ترقی خواه در صدد برآمدند که تحصیل در مدارس را به صورت اجباری، جامع، و سازمان یافته تر در آورند و همچنین یادگیری را از حالت جذب طوطی وار به حالت آمادگی خلاق برای زندگی عملی و شهروندی دموکراتیک تبدیل کنند. روزنامه نگاری جدید در پی آن بود که با "پژوهشهای افشاگرانه" در زمینه فساد سیاسی، سوء استفاده های شغلی، و عیوب اجتماعی، بر آگاهی شهروندان بیفزاید و زمینه بحث و گفت و گوی همگانی را تقویت کند. هنر و ادبیات برای رسیدن به واقع بینی و طبیعت گرایی هرچه بیشتر در حمله به تابوهای کهن و ترسیم شرایط جدید تلاش می کردند. تجارت، با توسل به "مدیریت علمی" و با هدف کارایی و بازدهی در تولید، هم در پی کسب منافع بالاتر و هم در

صدد برقراری روابطی بهتر میان کارگر و کارفرما بود. تشکل های کارگری، با روحیه اصلاح طلبی از طریق فعالیت سیاسی، موقعیت قانونی بیش از پیش مطمینی برای خود به وجود آوردند؛ و سرانجام رشته های تحصیلی دانشگاهی موجب پرورش حوزه های جدیدی از تخصص در زمینه های جامعه شناسی، اقتصاد، علوم سیاسی، و تاریخ شدند که بسیاری از آنها با موضوعهای مربوط به اصلاح طلبی و خدمات دولتی انطباق یافته بودند.

در حقیقت، این شور و حرارت در هیچ قلمروی به اندازه قلمرو عقاید شدت و حدت نداشت. ترقی خواهی موجب نوآوریهای مهمی در اندیشه سیاسی، اقتصادی، و اجتماعی شد. نظریه های جدیدی در زمینه این عقیده اصلی مترقی پدید آمدند که کردار و سیر تحول آدمی بیشتر زاینده محیط اطراف است تا معلول سرشت ذاتی. در عین حال، اصلاح طلبان بر این عقیده به همان اندازه مترقی نیز تاکید می کردند که آدمیان با کوششهای آگاهانه و جمعی می توانند محیط خویش را تغییر دهند. یکی از نتایج فرعی آن هر دو عقیده این استدلال تاریخی بود که اصول و شیوه های مورد پیروی یک نسل ممکن است برای نسل دیگری که در شرایط دگرگون یافته ای بسر می برد کاملاً نامناسب باشند. نتیجه فرعی دیگر این بود که جامعه فقط با کنار گذاشتن اصول موضوعه ثابت و با درس گرفتن از تجربه و آزمایش می تواند پیشرفت کند.

همه این مضامین در فلسفه پراگماتیسم به هم نزدیک شدند؛ این فلسفه را جان دیویی، یکی از ترقی خواهان پیشگام، با بیانی منقح شرح داد و تاکید کرد که هم جامعه و هم افراد از طریق مشارکت در تجربه های مستمر حکومت

دموکراتیک به بهترین نحو پیشرفت می کنند. مضمونهایی مشابه در کتابی مطرح شدند که عده زیادی آن را مهم ترین جلوه گاه نظریه سیاسی ترقی خواهانه می انگاشتند؛ در این کتاب، با عنوان *وعده زندگی امریکایی*، 1909، نوشته هربرت کرولی، استدلال شده است که بهره گیری فعال از قدرت ملی برای اصلاحات داخلی موجب نمی شود که سنتهای دموکراتیک امریکا متزلزل شوند بلکه نشان می دهد که این سنتها به عالی ترین شکل تحقق یافته اند. این نحوه استدلال همه مایه های بیزاری عمیق و ریشه دار امریکایی در برابر حکومت فعال را به چالش خواند و اثر ایدیالوژیهای فردگرایانه و دخالت ستیزانه ای را که بر قرن نوزدهم حاکم بودند خنثا کرد. اما در مورد آموزه خاص یا برنامه اصلاح اجتماعی واحدی به هیچ وجه توافق نظری به وجود نیاورد.

تفسیرهای متعارض و تنگناهای مداوم

بسیاری از نوآوریهای مفهومی، که برای اندیشه ترقی خواهانه جنبه عمده و اساسی داشتند، از جریانهای فکری اروپایی به وام گرفته شدند. تعداد زیادی از ترقی خواهان در تعیین دستور جلسه ای امریکایی برای اجرای اصلاحات از علوم اجتماعی اروپایی و خط مشیهای اجتماعی اروپا اقتباس کردند. این وام گیری، همراه با ظهور اتحادیه مترقی کارگران، آزادی خواهان غیرسوسیالیست، و سوسیالیستهای تجدیدنظر طلب در آستانه قرن بیستم در انگلستان، موجب شده است که عده ای ترقی خواهی امریکایی را همان تلاش گسترده اروپایی- امریکایی در راه آشتی دادن سرمایه داری و سوسیالیسم بینگارند. اما ترقی خواهان امریکا منحصرأ در پرداختن به مسایل مربوط به توسعه سیاسی عمیقاً از سنت

های آزادی خواهانه، جمهوری خواهانه، مردمی-دموکراتیک، و مذهبی امریکا بهره می گرفتند. و ترقی خواهان امریکا، به رغم آن که موافقتشان را با مالکیت جمعی و مخالفتشان را با سوداگری بازاری گاه بر زبان می آوردند، ساختار اساسی سرمایه داری را بندرت و با شدتِ همتایان اروپاییشان مورد تردید قرار می دادند. برعکس، در جاهایی که بسط حوزه عمومی ایجاب می کرد که دامنه دموکراسی تا زندگی اجتماعی و اقتصادی و نیز زندگی سیاسی گسترش یابد عمیق ترین دوگانگی احساسات ترقی خواهی امریکایی آشکار می شد.

درحقیقت، بسیاری از ترقی خواهان امریکایی آگاهانه می کوشیدند که، از طریق اصلاحات بموقع و سرکوبهای گهگاهی، از هر نوع آرایش به سوسیالیسم پرهیزند. آنان، اگرچه دشمن جنبش سازمان یافته کارگری نبودند، در برابر دستگاه کار و مدیریت در زمانی که مدیران آشکارا در راس قدرت قرار داشتند "خنثا" و بی طرف بودند. چنان که بسیاری از مفسران خاطرنشان کرده اند، ارکان عمده جامعه بازرگانی نه تنها از کوشش در راه نظم بخشیدن به رقابت و برقراری ضوابط تجاری نفع می بردند، بلکه عملاً از برنامه اصلاحات حمایت می کردند و آن را برای خود قابل استفاده می ساختند. در پر شورترین تفسیرهای مبتنی بر "لیبرالیسم صنفی"، از ترقی خواهی به عنوان جنبشی یاد شده است که به نام منافع صنفی، بر طبق ارزشهای سرمایه داری صنفی، و بر اساس شرکت سهامی تجاری به منزله الگویی عملاً برای همه نهادهای اجتماعی و سیاسی، خواسته است که جامعه امریکا را بازسازی کند. اگرچه نادیده گرفتن خصومتی که بسیاری از ترقی

خواهان در برابر نفوذ تجارت احساس می کردند یا نسبت دادن اصلاح فقط به منافع تجارت امری گمراه کننده است، ترقی خواهی به وضوح موجب شد که به حضور صنفی در واحد سیاسی امریکا مشروعیت داده شود، و همین امر هنوز هم دموکراتهای امریکایی را آزار می دهد.

ترقی خواهان هم عقیده داشتند که جامعه دموکراتیک می تواند آگاهانه بر سرنوشتش نظارت کند و هم معتقد بودند که اجرای صادقانه و شایسته آن نظارت موجب حمایت یک دموکراسی روشن اندیش می شود. اما هنگامی که معلوم شد چنین حمایتی مبهم و دو پهلو است و به نظر آمد که فرایندهای دموکراتیک به جای پیش بردن حاکمیت عقل در برابرش موانعی ایجاد می کنند، یک جریان نیرومند نخبه گرایی پدید آمد تا با گفتارهای دموکراتیک ترقی خواهان به مخالفت برخیزد. بعلاوه، سیر تکامل اصلاحات ترقی خواهانه اختلافاتی را در میان خود نخبگان ترقی خواه بر سر هدفهای اقدام جمعی آشکار ساخت. مفسران متعددی بر کشاکش میان عدالت اجتماعی، که ترقی خواهی در جست و جوی آن بود، و آرزویی که ترقی خواهی در مورد نظارت اجتماعی داشت تاکید کرده اند، و رابطه گاه عمیقاً پیچیده ای را که ترقی خواهان میان آن دو هدف می دیدند خاطر نشان ساخته اند. مفسران دیگر به تعارضهای موجود در دیدگاه ترقی خواهانه میان میل به برقراری مجدد و حفظ ارزشهای سنتی، از یک سو، و عزم به استقبال از تجدد و تغییر، از سوی دیگر، اشاره کرده اند.

آثار تنشهای میان عدالت اجتماعی و کنترل اجتماعی در دوگانگی عاطفی عده زیادی از ترقی خواهان در برابر کثرت گرایی فزاینده

جامعه آمریکا و دودلی آنان در پذیرفتن خواست های گروه های اقلیت و محروم از حق رأی کاملاً محسوس و آشکارند. بسیاری از زنان اصلاح طلبان ممتازی بودند، و مبارزات فمینیستی برای تامین حق رأی زنان و سایر حقوق در مرکز دستور کار ترقی خواهان قرار گرفت. اما اختلاف نظر زنان ترقی خواه در برابر این پرسش آغاز شد که آیا هدف از اصلاح باید عمدتاً تامین برابری اجتماعی و اقتصادی میان دو جنس باشد یا دامنه نقشهای فرزندپروری و حافظتی خاص زنان باید به حوزه های تازه زندگی اجتماعی نیز بسط یابد.

اذعان ترقی خواهی به این نکته که لازمه دموکراسی حقیقی وجود یک حوزه گسترده عمومی است گاهی بر مسیر حرکت دولت پدر سالار دلالت می کرد. انگیزه های متعارض ترقی خواهی در تغییراتی آشکار می شوند که ترقی خواهان موجب شدند در قانون اساسی به وجود آیند: تهیه اصلاحیه هایی که به زنان حق رأی دادند، زمینه انتخاب مستقیم سناتورهای ایالات متحد را فراهم آوردند، خط مشیهای جدید اجتماعی را با برقراری مالیات بر درآمد در سطح فدرال تسهیل کردند، و فروش یا مصرف نوشابه های الکلی را اکیداً ممنوع ساختند.

مردان یا زنان ترقی خواه بندرت در باره قالبهای ذهنی متداول در زمینه های نژادی به چالش بر می خاستند و گاهی اوقات آنها را با نظریه های جدید تبعیض نژادی شاخ و برگ می دادند. ترقی خواهان جنوبی فرصتهای مساعدی برای شهروندان سفیدپوست مساعد ساختند، در حالی که امریکاییان افریقایی تبار را به نحوی خشونت آمیز و حساب شده از حق رأی محروم و از جامعه طرد کردند.

شرایطی که بر اساس آنها ویلسون رئیس جمهور وقت، پای ایالات متحد را در سال 1917 به جنگ جهانی اول کشانید نیز دقیقاً نماد چنین انگیزه های متعارضی بودند، با این حال از مداخله آگاهانه و سازمان یافته استقبال می کردند "تا جهان را برای دموکراسی ایمن سازند." جنگ جهانی اول و جوشش ملی گرایی و ارتجاعی که ملی گرایی با خود آورد نیز، موقتاً، به باریک اندیشیهای مداوم در باره اجزا و عناصر ترقی خواهی آغازین، هنگامی که در دهه 1930 در "طرح نوین" فرانکلین روزولت از نو ظاهر شدند، معضلات حل نشده ای را همراه خود آوردند که بخش عمده ای از ترقی خواهی بشمار می روند.

در همین حال، در سرتاسر کشور، امواج تازه مهاجران حاکی از بروز "مسایلی" در رابط به امریکاییان افریقایی تبار بود که می بایست به آنها پرداخته شود. گاهی اوقات جدا کردن حمله های صادقانه به "فساد" دستگاه شهری از حمله های مبتنی بر تعصبات بومی به ورود اقوام جدیدی که آن دستگاهها غالباً در خدمتشان بودند یا متمایز کردن جنبه های انسانی تلاش برای "امریکایی کردن" مهاجران با ابزارهای آموزشی از غریزه ای کمتر شرافتمندانه نهفته در پس تخصیص سهمیه های مهاجرت و سیاستهای محروم سازی کار دشواری بود.

ترقی خواهی امروزی

تنشهای میان تخصص، عدالت اجتماعی، و نظارت دموکراتیک در ترقی خواهی امروزی همچنان باقی مانده اند، اما از پایان جنگ جهانی دوم به این سوشکلهای تازه ای به خود گرفته اند. ترقی خواه قبل از اختراع "اقتصاد رفاه" جدید و

ابداع "تحلیل سیاست" به ظهور رسید. با این حال مفوهمهایش در توجیهاتی منعکسند که امروزه برای اثبات حقانیت حکومت فعل گرای ناشی از اقتصاد عنوان می شوند.

ترقی خواهان جدید، علاوه بر اشاره بر نا کاربیهای انحصار، به وجود آثار و عوارض ناشی از سرایت عواملی از قبیل آلودگی هوا و آب، و به دسترسی محدود توده مردم به اطلاعات، مربوط به مخاطرات و ویژگیهای محصولات تولیدی، اشاره می کنند. آنان در مورد اختلاف توزیع درآمد و ثروت و در مورد بی عدالتیهای موجود در نحوه فراهم آوردن خدماتی اساسی از قبیل آموزش و پرورش نیز ابراز نگرانی می کنند. این ناکامیها و عیوب بازار دلیل موجهی است بر این که دولت به اصلاح کارایی و تامین عدل و انصاف در جامعه همت گمارد.

بسیاری از پژوهشگران جدید و مفسران سیاسی به برخی از اقدامهای اصلاحی "عصر ترقی خواهی" و "طرح نوین" نظری انتقادی افکنده اند. آنان استدلال می کنند که برای صنایع بالقوه رقابت جویانه ای چون مسافربری هوایی و حمل و نقل با کامیون تنظیم مقررات زیر نظر دولت امری است غیر لازم. در عین حال که پوشش برای حذف نظارت دولت گاهی اوقات با حق اختیاری حاصل می شود، استدلالهای مسؤولانه برای حذف نظارت دولت به همان اندازه متکی بر سوابق ترقی خواهانه اند که شیوه تنظیم مقررات اجتماعی در دهه 1970، که نقش دولت فدرال را در نظارت بر آلودگی محیط زیست و حفظ تندرستی و امنیت کارگران و مصرف کنندگان گسترش می داد. در هر دو مورد، هدف این است که مداخله دولت بر پایه

اصول سالم و منطقی اقتصادی قرار گیرد. در این زمینه ها، بسیاری از ترقی خواهان در حمایت از بازار آزاد به هواداران اختیار می پیوندند و با ایجاد قید و بند برای مخالفند، زیرا معتقدند که ایجاد محدودیت هیچ زمینه منطقی برای افزایش کارایی به وجود نمی آورد.

ترقی خواهی بر نظام اقتصادی معینی صحه می گذارد که بر پایه مالکیت خصوصی و تولید سرمایه داری استوار باشد. اما هیچ یک از این دو نهاد را به صورت بُت در نمی آورد. از این رو حقوق مالکیت خصوصی را می توان طوری تغییر داد که تناسب یا شایستگی کل نظام بهبود یابد، و از بنگاههای بازرگانی سرمایه داری خصوصی می توان خواست که هزینه خساراتی را که بر جامعه وارد می سازند بپردازند. نحوه فعلی توزیع استحقاقها هیچ مشروعیت خاصی در اندیشه ترقی خواهانه ندارد.

اما دولت، اگر به دخالت پردازد، باید این کار را به نحوی انجام دهد که از نظر اقتصادی مقرون به صرفه باشد. از این رو، یک جنبه اندیشه ترقی خواهانه جدید عبارت از طرح برنامه های عمومی کارآمد است- فرایندی که هم به دانش کارشناسانه نیاز دارد و هم به شیوه های نظارتگرایی که مقدار مهارت کارشناسانه مورد نیاز را به حداقل می رسانند. برای صرفه جویی در اطلاع رسانی و نیز برای تخصیص منابع به شیوه ای کارآمد باید برنامه هایی طرح کرد. مثلاً، اقتصاددانان توصیه می کنند که برای ترمیم آسیبهای محیطی و تخصیص منابع کمیاب دولتی، از قبیل حق استفاده از امواج رادیویی یا حق چرانیدن گله در زمینهای دولتی، از نظام قیمت گذاری استفاده شود. آنان، برای برنامه های مربوط به توزیع مجدد، بیشتر با یارانه های

حرفه ای به عنوان عواملی که شخص را از نفع پرستی خام باز می دارند. واکنش دوم توجه فزاینده به شیوه های اجرای کار است. اگر کارشناسان هم در پی منافع شخصی خویش باشند، پس کسی نمی تواند به هیات نمایندگی تام الاختیار برای حل مسایل مربوط به هر قانون نظارتی اعتماد کند. مجریان روشهای کار دیوانسالارانه باید در برابر عموم مردم پاسخگو باشند. اگر نتوانیم به حسن نیت بازیگران صحنه سیاست و دیوانسالاری اعتماد کنیم، دست کم می توانیم در پی یافتن راهکارهایی برآیم که تعارض میان نفع شخصی و ارزشهای عمومی را - حتی هنگامی که بازار نتواند کارش را انجام دهد - به حداقل برساند.

علم اقتصاد، اگرچه زمینه را برای ترقی خواهی نوین هموار کرده است؛ برای حل معضلهای سیاسی متعددی که دولت نظارتگر رفاه بخش جدید با آنها مواجه می شود کافی نیست. ترقی خواهی در اواخر قرن بیستم به روشن بینیهایی در رشته های علوم سیاسی، فلسفه، و اقتصاد نیاز داشت، و هنوز هم سرگرم جستجو برای یافتن تعادلی میان کردانی و مشروعیت دموکراتیک است.

- برگرفته از دایرة المعارف دموکراسی،
- تلخیص و تفسیر از ه. تاج

این رشته ادامه دارد

پولی موافقت تا با کالاهای اعطایی. چنین برنامه هایی موجب می شوند که اطلاعات مورد نیاز در باره تجارتخانه های تنظیم شده، گله چرانان، و فقیران محدود گردد. با این حال، هرگز نمی توان از مهارت کارشناسانه کاملاً دوری کرد. دولت باید قیمتها را تثبیت یا مقادیر را تعیین کند؛ باید معیارهایی بر اساس واجد شرایط بودن برای دریافت یارانه ها بر قرار سازد و بر پیروی از آنها نظارت کند. تدبیرهای شبه بازاری نمی توانند بر خرابی بازار که در وهله اول توجیه کننده اجرای برنامه عمومی بود کاملاً غلبه کنند. ترقی خواهان به ارزش محرکهای شبه بازاری اذعان می کنند اما نمی پذیرند که این محرکها نیاز به مهارت و اظهار عقیده دیوانسالارانه را از بین بخواهند برد.

آخرین لایه در اندیشه ترقی خواهانه پس از جنگ به خود نظام سیاسی مربوط می شود. جنبش گزینش عمومی در علوم اجتماعی، آن گونه که در آثار جیمز م. بیوگن، گوردون تالوک، و دیگران بیان گردیده، چالشی را مطرح کرده است. این دانش پژوهشان اکثراً محافظه کار، ضمن اشاره به این نکته که سیاستمداران، دیوانسالاران، و کارشناسان متخصص ممکن است منافی مغایر با منافع شهروندان داشته باشند، استدلال می کنند که دولت همواره در خدمت تامین منافع عمومی نخواهد بود. در نظر اینان، حکومت محدود بهترین راه حل است.

ترقی خواهان در مورد نارساییهای سازمان های خصوصی بیش از اندازه حساسند که بتوانند این نتیجه گیری را بپذیرند. با این حال ناگزیر بوده اند که در برابر این نگرش منفی در باره حکومت واکنش نشان دهند. یک واکنش عبارت بوده است از علاقه مجدد به ایدئولوژی و مهارت

تر سولي وروسته مهال

دين په شان زراعت او کښت و کارته دومره اهميت قایل نه و چه هغه د خپلو مذهبي عقایدو او بنو اعمالو برخه وشمیری.

د آریایی- اویستایی په زړه پوری تمدن چه ویل کیږی ژوند په خوشالیو پک او له غم او آفت نه په خوندي توگه روان و، د کورنیو دښمنیو او له بهر څخه د کوروش په نامه (تر میلاد د مخه ۵۵۰- ۵۲۷ کلونه) د یرغل له لاسه وځپل شو. هخامنشی کوروشیانو د خپلی واکداری په مهال زمونږ له خلکو جبری مالیات راټولول او اولسی پاڅونونه یې د جاویدان په نامه خپلو مرکزی پوځی قواوو په زور ماتول. د یونانی سکندر د یرغل له امله (۳۳۱ تر میلاد د مخه) د نوموړی پاچاهی له ړنگیدو وروسته، یونانیانو زمونږ د هیواد په لوری خپل یرغل ته دوام ورکړ. ډیر افسوس چه د دی څلور کلن یرغل په مهال یونانیانو د خلکو د بی سارو مقاومتونو له شنډولو سره سم د وړانکاریو په سلسله کې، د زردشتی دین مذهبی کتاب دری څلورمه برخه وسوځله او

داسی ښکاری چه زمونږ جنگ ځپلی هیواد کې سوله، د خدای روی ته د کتلو او د خلکو فریادونو ته د غوږ نیولو له امله نه، بلکه د تپل شوی خونخواره جگړی د لوبغاړو د ستومانیا او د دوی مادی گټو په وپش کې د نسبی تعادل د پیدا کولو له امله مخ په راتلو ده. دا به د تاریخی تراژیدی- کومیدی هغه تکراری پېښه وی، چه دلته څو ځلی لیدل شوی ده.

زمونږ د تاریخ په هماغه لمړی سر کې خلکو د آریایی- اویستایی په نامه تمدن جوړ کړی و، او د زردشتی انگیرنو په رڼا کې یې د خلقت او ژوند هدف شاوخوا پراته جهان آبادول، د خپلو ځانونو او نورو د خوشالیو له پاره زیار گالل، د ښه گفتار، ښه پندار، او ښه کردار په مرسته نیکمرغیو ته ځانونه رسول غوره کړی وو. دغو خلکو زراعتی کارونو او محیط پاکوالی ته د پاملرنی درناوی کاوو. جورج مور امریکایی اویستا پیژندونکی په دی باور ده چه په پخوانیو ادیانو کې هیڅ بل دین د زردشتی

په جاهلانه توگه يي ، لکه د دیرشم هجری کال د اسلامی فاتح عبدالرحمن بن سمره په لاس د زمینداور یاقوتی سترگو طلايي بت، او طالبانو په لاس د بامیانو د بتانو د ماتولو په شان زمونږ ډیره ستره شتمنی برباده کړله.

جمادی الاخر میاشتی په ۲۴ نیټه د جمعی لمانځه په خطابه کې د عباسی خلیفه مامون الرشید نوم وانه اخیست او د همدغه لمانځه وروسته يي زمونږ هیواد خراسان د استقلال زیری خلکو ته اعلان کړ.

عربی یرغلگرو د دوه سوه کلونوجگړو او اخ و ډب په نتیجه کې د اسلام مبارک دین رڼا زمونږ وطن کې خپره کړه. دوی له ځانونو سره گڼ شمیر، په خټه عرب، مهاجرین دلته راوستل او د پرگنو په منځ کې يي د قدر و عزت وړ نازولو په څیرو کې میشته کړل. د دوی دا ځینو د روحانیت جامی واغوستی او زمونږ په زړه پاکو خلکو يي مریدی او له مړینی وروسته د زیارتونو مینجوری او ملنګی په غاړو واخیسته. دغو روحانیونو او پیرانو د خپلو مادی او معنوی گټو د ساتلو له پاره د پادشاهانو په تخت کینولو او کوزولو کې برخه اخیستی ده.

د اسلام د خپریدو وروسته زمونږ ځینو وطنوالو دینی زده کړی سرته ورسولی او د امام حنیفه (رح) په شان، داسی عالمان وروزل شول چه په هیواد دننه او د باندی تر سل میلیونه زیات پیروان لری. د دغو اسلامی وطنی عالمانو له جملو څخه دا ځینی د ملا مشک عالم او مولانا عبدالرحیم پوپلزی په څیر د استعمار او استثمار ضد هلی ځلی سر ته رسولی دی. مولانا پوپلزی (۱۸۹۰-۱۹۴۴) د دیوبند په دینی مدرسه کې د شیخ الهند د احادیثو بری لیک تر لاسه

د سکندر له مړینی (جولای ۱۳، کال ۳۳۱ ق.م) وروسته یونانی واکداران، زمونږ هیواد په شرقی سیمو کې، د چندرا گوپتا په مشرتابه د موریايي یرغلگرو له مقابلی سره مخامخ شول. د دوی ترمنځ د گټو د تعادل پیدا کولو په مرسته مقابله په دوستی بدله شوه، چه د هغی له امله زمونږ هیواد ته د یو زر راتلونکو کلونو په مهال نسبی سوله او آرامی ور په برخه شوه. د همدغی سولی له برکته دلته، د آریا- اویستا کلتور له برخی اخیستنی سره یو ځای، د گریکو- بودیک تمدن سروصورت وموند. دغه تمدن د اسلام د دوهم خلیفه حضرت عمر (رض) د خلافت په مهال د عربی مسلمانانو تر یرغله پوری (۲۲هـ ، ۶۴۴ع) دوام درلود. عربی زړورو لښکرو د پارسیانو د پاچاهی له ماتولو وروسته، زمونږ هیواد کې هم خونړی یرغلونه سرته ورسول، چه د حضرت عثمان (رض)، حضرت علی کرم الله وجهه، امویانو او عباسیانو د خلافتونو په مهالونو يي لا دوام درلود؛ تر څو چه د هرات د زنده جان د میرنو له جملی څخه، طاهر د حسن زوی په نامه قهرمان، پخپلو خلکو کې د وحدت له تامینولو وروسته، د ۲۰۷ هـ کال

جفا وو سره په مقابله کې «لکه ونه مستقیم په خپل مکان» پاته شوی ده.

څه موده کېږي چه د امریکا او طالبانو ترمنځ په قطر کې مذاکرات دوام لري؛ چه پایله به یې، د موفقیت په صورت کې، زمونږ د خلکو به سر د اوسنی جوړ شوی محشر ختمیدل او دوزخ په جنت اړول وی. دغو مذاکراتو ته له دی امله تمه په زیاتیدو بنکاری چه د امریکاییانو، روسانو او چینایانو تر منځ د نړی د تقسیمولو او گټو په ویشلو کې د یو څه تعادل احتمال راپیدا شوی ده. کیدای چه مونږ ته یو ځل بیا، لکه ۲۳۰۰ کاله پخوا د یونانی او موریایی یرغلگرو په گټو کې د پیدا شوی تعادل په شان، د دی نوی تعادل له امله هم اوږد مهاله سوله را په برخه شی. د جنگ ختمول د ورځو او حتی ساعتونو په ترڅ کې ممکن بنکاری. اما سولی ته ثبات او اوږد مهاله ماهیت ورکول د کلونو هلوځلو ته اړتیا لري.

د سولی کار تر بل هر کاره له ستونزو پک کار ده. ستونزه یې دا ده، چه د شیرین غږ له امله اسانه بریښی. د ستونزو د آسانولو په خاطر باید دماغی نړی ته په پام اړولو سره وکتل شی، چه هلته د هر انسان په دماغ کې له عزت او آبرو سره یو ځای، د آرام او راحت ژوند کولو په هیله، پریمانه فکرونه او ارادی وجود لري. په بل عبارت،

کړی او د خپلو استاذانو، مولانا عبدالله سندی (۱۸۷۲-۱۹۴۴) او مولانا حسین مدانی (۱۸۷۹-۱۹۵۷) د امپریالیستی ضد او عدالت و برابری پلوه فکرونو له اغیزونه برخه من شوی ده؛ نو ځکه د عمر تر پایه پوری د مارکسیست مولانا په نوم مشهور و. نوموړی په ۱۹۱۲ کې پېښور ته راستون او ۱۹۳۰ کال کې د قصه خوانی بازار د پاڅون له امله د انگریزانو له خوا یې نهه کاله موده په بند کې تیره کړه. (۱) له آزادیدو نه لږ وروسته په حق ورسید.

د عربی یرغلگرو ورپسې د مغولو، انگریزانو، روسانو، او په دا اوس کې د نړیوال پوځی ایتلاف یرغلونو سلسلی ته په کتو، هر ځلی لیدل شوی چه زمونږ د خلکو په سرهماغه بنکاره: د نفاق اچولو او حکومت کولو شیطانی دستور عملی شوی ده. یرغلگرو هر ځلی قومی، لسانی، مذهبی، سمتی او ایډیالوژیکي نا ځوانه، حریص او خام فکر «مشران» په اجاره نیولی او د دوی په زور یې د خلکو په لیکو کې د نفاق لاری با سلی دی. د دی ټولو دسیسو سره سره زمونږ د خلکو تر منځ هغه طبیعی بشری دود ساتل شوی ده، چه د هغه له رویه: د دوستی په اړیکو کې، د تاوتریخوالی نشتواله، او د دښمنی په اړیکو کې، د پخلاینی نشتواله، د انسانی ټولنو له پاره طبیعی نه بنکاری. له همدی امله، زمونږ وطن، د بهرنیو یرغلگرو له هیبت ناکو خونړیو تېریو او کورنیو نامردانو له

ټول افغانان له نورو انسانانو سره یو ځای، د میراثی اصل و نسب سربیره د فکرونو او ارادو یوه شریکه واحده ټولنه جوړوی.

په اقلیت کې ولاړ، له هغو انسانانو سره چه د دغی ټولنی د گټو پر ضد، د جگړو، نفاق و شرارت پلویان دی، باید د یوه روغتون د عاجلی څانگی چلن وکارول شی. د دغه چلن له رویه د طبیعی او ترافیکی پینو په مهال عاجل سرویس ته د گڼ شمیر ژوبل شوو ناروغانو د راوړلو په مهال، تر ټولو د مخه هغو ناروغانو ته پاملرنه پکار ده چه ژوند یې له خطر سره مخامخ وی.

معاصر انسان مجبور نه ده لکه د ۱۵۰۰۰ کلونو پخوا انسان، چه تنها صورته ژوند یې درلود، د خپل څښکاک، خوراک، او دفاع بند و بس پخپله وکړی. په ټولنیز ژوند کې د پرمختګ له برکته د ژوندانه د دوام کارونه ټولنیز شوی دی. له همدی امله د معاصر انسان دماغی پېټی او بار سپک شوی او په مغزو کې یې هم د حجم له رویه ۳-۴٪، او د وزن له رویه، ۱۵۰ گرامه کموالی راغلی ده. د سر ماغزه د انسان د بدن دوه سلنه برخه جوړوی. مگر د ټولی انرجی چه وجود یې د متابولیزم له لاری تولیدوی ۲۰٪ یې د سر د مغزو له خوا مصرفیږی. (۲) د حجم او وزن په حساب کوچنی شوی ماغزه، د ۱۵۰۰۰ کاله پخوانی انسان د مغزو په پرتله، لږه انرجی مصرفوی. د نن ورځی انسان دا سپما شوی انرجی د اختراعاتو، نوبنتونو، فکرونو او

ارادو د لا پیاوړتیا په مقصد کاروی. له همدی امله اوس د تکامل عملیه د داروین د عصر په مقایسه دوه زره واره چټکه شوی ده.

د سولی بختور مهال په راتلو سره به د هغی دماغی انرجی په مصرف کې ډیره سپما را په برخه شی، چه همدا اوس د دی روانی تپل شوی جگړی له لاسه بربادیږی. د سپما شوی انرجی زیاد مقدار باید د تفاهم په ډیر اړین، شریفانه او انسانی کار ولګول شی، تر څو چه د گډو فکرونو او ارادو په فیض و برکت د ټولو دردونو د علاج او نیکمرغی په راوستلو کې قدمونه پورته کړو؛ او د اوسنیو بدمرغیو، اهانتونو، غرونو غوندی درندو بارونو لنگر په دماغونو مخ په کمیدو شی.

۱. زیرکیار، 15.10.2018 Afghan-German On line

۲. 7 Le Cerveau 4/2019

نقش امنیت در تحقق قانون‌گذاری در جامعه

مقدمه:

اجتماعی، وجوه مختلف این بحران را تشکیل می‌دهد و در پیوند با یکدیگر مسأله امنیت را برای کشورهای توسعه نیافته به پدیده ای بسیار پیچیده مبدل می‌سازد". (سایق، 1376).

به نظر می‌رسد بعد از جنگ جهانی دوم با ایجاد نهادهای دموکراتیک مانند مجلس، انتخابات، شوراهای شهری و محلی و امثال آن به عنوان نمودهای عینی از قانون و قانون‌گرایی، استقرار امنیت و ثبات اجتماعی بر پایه مشارکت همه جانبه و جدی مردم در سرنوشت جامعه خویش امکان پذیر شده است. در کشور ما دگرگونی ساختار سیاسی، اجرای برنامه‌های توسعه اقتصادی- اجتماعی و حضور و مشارکت جدی مردم در سرنوشت جامعه خویش، لزوم پرداختن به مسأله امنیت و ثبات اجتماعی و بازنگری در اندیشه استقرار نظم را بیش از پیش در جامعه کنونی ضروری می‌سازد.

هدف از مقاله حاضر، بیان رابطه امنیت با قانون و قانون‌گرایی در جامعه است. به نظر می‌رسد که امنیت و استقرار آن در جامعه یکی از شرایط اساسی تحقق قانون، قانون‌گرایی، جامعه مدنی، و آزادی می‌باشد. به بیان دیگر قانون و امنیت دو روی یک سکه اند که

با مروری بر تاریخ جوامع در می‌یابیم که امنیت همواره یکی از مسایل اساسی و حیاتی آنها بوده است. جوامع همواره با دو گونه تهدید روبرو بوده‌اند: 1- تهدید از بیرون، 2- تهدید از درون. دشمنان خارجی و هرج و مرج طلبان همیشه تهدیدهای بالقوه ای بوده‌اند که آرامش و ثبات جامعه را در معرض خطر قرار داده‌اند. بدیهی است این خطرهای بالقوه و همیشگی، حکومتها و دولتها را بر آن داشته تا برای استقرار نظم و ثبات، بیش از هر چیز به مسأله امنیت و راههای استقرار آن در جامعه بیندیشند.

" امروزه بحران دولت در کشورهای توسعه نیافته و جهان سوم، جزء لاینفک تهدیدهای امنیتی گسترده ای است که فراروی آنها قرار دارد. نبود اتفاق نظر پایدار در باره هویت و ماهیت ملت- کشور، فقدان درک ضمانت شده و موثر از جامعه مدنی، مبهم بودن تمایز میان دولت و رژیم، ضعف مدیریت و گرایش شدید به تمرکز تصمیم‌گیری به دست گروهی کوچک، به همراه توسعه نیافتگی زیربنایی، وجود شکافهای اجتماعی و نژادی، بی‌ثباتی سیاسی و نفوذپذیری اغلب نظامهای اقتصادی و

رابطه ایجابی دارند و بدون وجود یکی نمی توان انتظار تحقق دیگری را داشت.

مفهوم امنیت

با وجود برخی شباهتهای مفهومی میان مقوله امنیت در کشورهای مختلف، به قول رابرت ماندل "امنیت به لحاظ مفهومی چهره ای متغیر دارد. از همین رو ارائه تعریفی کامل از امنیت مستلزم بررسی و تحقیق در خصوص مفاهیم کلیدی چون قدرت، تهدید، و اتحادها است" (ماندل، 1377: 22). اصولاً امنیت یک پدیده ادراکی و احساسی است. یعنی برای تحقق آن باید این اطمینان در ذهن توده مردم، دولتمردان و زمامداران و تصمیم گیرندگان به وجود آید که ایمنی لازم برای ادامه زندگی بدون دغدغه وجود دارد. اما تعیین درجه و مرتبه ای از امنیت که در یک جامعه مورد نیاز می باشد، ممکن نیست. در قرآن کریم توجه به امنیت در سطوح و ابعاد مختلف دیده می شود. قرآن مجید بیشترین رسالت و نقش خود را در زمینه امنیت روحی و معنوی دانسته است. قرآن کریم همچنین به ایمنی عمومی سرزمین و امنیت جان و مال و حیثیت افراد جامعه و نیز امنیت در سطوح بین المللی اهمیت داده است هرگاه قرآن کریم از امنیت اجتماعی یک جامعه یاد کرده بیدرنگ از شاخصهای توسعه نظیر فراوانی تولید کالاها، مسکن و شهرسازی و آسایش و رفاه سخن گفته است. انبیا نیز به امنیت، عدالت، معرفت، فضیلت، معنویت، و حقیقت در زندگی اجتماعی توجه وافری داشته و همه اینها را زمینه های رستگاری و سعادت انسان دانسته اند. ریشه

واژه امنیت نیز آمن می باشد که با ریشه واژه ایمان یکسان است.

مفهومی که به معنای نظم و امنیت در کلام آگوستین به عنوان نمونه تفکر مسیحی نزدیک است مفهوم صلح است. در دین مسیحیت امنیت مساوی با برقراری صلح و آرامش است. امنیت در مفهوم و گستره ملی یک عنصر تجزیه ناپذیر است. یعنی وقتی کشوری در یک نقطه از سرزمین خود فاقد امنیت است، این ناامنی در تمام دیگر شئون و ارکان کشور تاثیر می گذارد. برای نمونه نمی توان قبول کرد که کشوری مدعی امنیت داخلی باشد ولیک فرضاً یک استان و یا یک شهر یا بندر آن در اشغال نیروهای بیگانه یا مورد تهدید خارجی مستمر یک دولت بیگانه باشد.

تعیین مرزهای سیاسی، استقرار نیروهای مرزی، هوایی و دریایی برای پیشگیری از حملات و تجاوزات به حریم یک کشور همه در جهت پیشگیری از شرایطی است که امنیت یک کشور را به مخاطره می اندازد.

اگر بخواهیم امنیت را در سطح ملی تعریف کنیم باید بگوییم که امنیت ملی عبارت است از "دستیابی به شرایطی که کشور از تهدیدهای بالقوه و بالفعل خارجی و داخلی و نفوذ سیاسی و اقتصادی بیگانگان در امان باشد و در جهت پیشرفت و توسعه اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی و رفاه عامه مردم خویش بدون دخالت و تسلط دیگران حرکت نماید" (روشندل، 1374: 14). اگر بخواهیم مفهوم امنیت را با نفیض آن یعنی ناامنی تعریف و تعیین نماییم باید بگوییم که "ناامنی، حالات یا موقعیتهایی

هستند که نظم، انسجام و آرامش جامعه را بر هم می زنند" (چلبی، 1375: 83).

مروری کوتاه بر تاریخچه توجه به امنیت

مقوله "امنیت" قدمتی به اندازه تاریخ بشریت دارد. در طول تاریخ جامعه ای را سراغ نداریم که دیر زمانی فارغ از دغدغه و معضلات امنیتی روزگار را سپری کرده باشد.

نخستین مباحث سیاسی و فلسفی در این عرصه را شاید بتوان در گفتمانهای فلاسفه ای چون "افلاطون" و "ارسطو" یافت. این اندیشمندان بر ایجاد و حفظ امنیت به مثابه یکی از اهداف و وظایف حکومت اصرار می ورزیدند. ارسطو بطور تلویحی و افلاطون با تاکید، "عدالت" را به عنوان بنیادی ترین وسیله و ابزار حکومتی جهت نیل به امنیت تعریف کرده اند.

چند قرن بعد، نظریه پردازان عصر روشنگری، از جمله، هابز، لاک، روسو، و مونتسکیو در گفتمانهای فلسفی- سیاسی خود به مفهوم امنیت، منزلتی رفیع تر بخشیدند.

به نظر هابز مردم به ایجاد و تاسیس حکومت از آن روعلاقمندند که آنها را درمقابل تجاوز خارجی و صدمه یکی بر دیگری مصون و محفوظ می نماید (هابز، 1872: 275).

تاریخ اندیشه و تفکرات فلاسفه و اندیشمندان اجتماعی نیز نشان می دهد که توجه به امنیت و قانون برای تحقق عدالت اجتماعی از محورهای اساسی اندیشه های اجتماعی آنان بوده است که به عنوان نمونه به اختصار

نظرات چند تن از متقدمین در این زمینه را مرور می کنیم.

سولون (Solon) (تولد 640 قبل از میلاد) یکی از پایه گذاران حقوق و سازمانهای دموکراتیک در یونان در زمره اولین کسانی است که ضمن اصلاح قانون اساسی دموکراتیک، خواستار عدالت اجتماعی در یونان شدند.

فیثاغورث مرد داستانی فلسفه، ریاضی، موسیقی، و سیاست پس از سفر به مصر، ایران و هند جمعیتی سیاسی تشکیل داد و زمینه برخورد آرا و عقاید را شش قرن قبل از میلاد مسیح هموار کرد. او آزادی و احترام را برای مردم طلب نمود و به پیمان اجتماعی افراد جامعه تاکید بسیار کرد.

افلاطون (تولد 428 قبل از میلاد) در آثار متعدد خود بویژه در کتاب "سیاست" معروف به جمهوری و کتاب "نوامیس" معروف به قوانین خواهان جامعه ای آرمانی (مدینه ای فاضله) است که در آن همه مردم از امنیت اجتماعی برخوردار باشند. او معتقد بود که نباید گذاشت چه در فرد و چه در جامعه یکی از قوا بر دیگری پیشی گیرد زیرا هم در فرد و هم در جامعه تزلزل و انحطاط به بار خواهد آمد و امنیت ناپدید خواهد شد. لذا برای تضمین امنیت اجتماعی و رفاه باید به سلاح علم و حکومت باید مجهز شد.

ارسطو (تولد 348 قبل از میلاد) خواستار نظم، آرامش، امنیت و وضع قوانین معتدل در جامعه بود و معتقد بود که سوداگری، پول پرستی و افراط در ثروتمندی، فرزندان

ناشایست بر جای می نهند و اصلاح، بازسازی و امنیت را از بین می برند.

سنت آگوستین (تولد 430 میلادی) در کتاب "شهر خدا" هرگونه امتیازات نژادی، طبقاتی و نابرابریهای اقتصادی را مردود شمرد و گفت هر جا عدالت باشد، قانون لازم نیست زیرا عدالت خود کار قانون را می کند.

توماس هابز (تولد 1588م)، عقیده داشت منشأ ظهور دولت و حکومت نوعی توافق عامه مردم است. قبل از تشکیل حکومت، تجاوز به حقوق انسانها بیداد می کرد تا اینکه بشر ناگزیر دست به دامن "لویاتان" (نام جانور غول پیکر و افسانه ای دریایی معروف در فنیقیه که هابز برای اشاره به دولت برگزیده است) شد تا ایمنی و امنیت را برقرار سازد و از تجاوز به حقوق ضعیفان جلوگیری کند. (آراسته خو، 1374: 109).

سایر فلاسفه و اندیشمندان اجتماعی از عهد باستان تا قرن هجدهم میلادی، از جمله سقراط (470 ق.م)، پریکلس (495 ق.م)، سیسرون (106 ق.م)، جان لاک (1632 میلادی)، توماس کامپانلا (1568 میلادی) و... هر یک به نحوی از انحا استقرار امنیت و تضمین آن از جانب حکومتها را برای تحقق عدالت و اجرای قوانین ضروری دانسته اند.

گونه های امنیت

امنیت در داخل جامعه در سطوح مختلف مطرح است. از فرد تا خانواده، قبیله، شهر، جامعه ملی و بالاخره نظام جهانی، در هر سطح موضوع امنیت به طریقی مطمح نظر

قرار می گیرد. برای نمونه، فرد در چار چوب یک خانواده تنها هنگامی می تواند برای زندگی آینده خود برنامه ریزی کند که دارای امنیت جانی، مالی، حقوقی، قضایی و غیره باشد. در غیر این صورت او بایستی همواره تمام هم و غم خویش را صرف مصون ماندن خود و خانواده اش از گزند آفات و صدمات محیط کند، ولی با وجود امنیت او قادر خواهد بود از امکانات بالقوه خود برای رفاه و زیست بهتر استفاده کند. در سطوح بالاتر مانند قبیله، روستا، شهر و کشور نیز این مساله صدق می کند (روشندل، 1374: 27).

اگر امنیت را بر حسب حوزه های عمده اجتماع بررسی نماییم، انواع امنیت به قرار زیر است:

1- امنیت سیاسی: هر کس حق دارد که در سرنوشت خود که متاثر از سرنوشت جامعه است دخالت کند و هیچکس را نمی توان به داشتن باور سیاسی خاصی وادار کرد یا از باور سیاسی خاصی واداشت.

2- امنیت قضایی: احترام و التزام به قانون از نخستین شرایط قوام جامعه و ایجاد نظم و امنیت فردی و اجتماعی است. برنامه ریزیهای دراز مدت به منظور فراهم سازی امکان تحول و رشد، تنها در جایی میسر است که قانون، نظم، امنیت، ثبات، و امید به آینده و اعتماد متقابل حکمفرما باشد. بدیهی است که وجود قوه قضاییه توانمند و سالم از لوازم اولیه تحقق امنیت قضایی است.

3- امنیت اداری: منظور از امنیت اداری، امنیت شغلی و اهمیت شأن فردی است. امنیت

شغلی یعنی اینکه هرکس بتواند کار شایسته ای داشته باشد و هیچکس را نتوان از شغل دلخواهی که شایستگی آن را دارد منع کرد، مگر آنکه در اثر آن ضرر و زیانی به خودش یا به جامعه وارد آید. امنیت شأن فردی، احترام به مقام و منزلت اجتماعی هر فرد است.

4- امنیت فرهنگی: انسانها زبان، گوش، نژاد، هنر، سلیقه، و بینشهای متفاوت دارند و این تفاوتها و اختلافات به نص صریح قرآن کریم برای شناخت و شناساندن است و هیچ امتیاز و عدم امتیازی بشمار نمی آید و تنها امتیاز انسانها در نزد خداوند درجه تقوی و پرهیزکاری آنها است. بنابراین، بایستی خاک، خون، آداب، سنن، زبان، و مذهب همه افراد جامعه محترم شمرده شود و تا زمانی که سلیقه ها و عقیده های خاصی موجب زیان دیگران نشده است با مزاحمتی روبرو نگردد. (نونزاد، 1377: 12)

5- امنیت اقتصادی: تعیین سیاستهای کلی در بخش امنیت اقتصادی جامعه و نهادی نمودن الگوهای عملی رفتار (هنجارها) در این زمینه یکی از مسایل اساسی جامعه بشمار می رود. امروزه امنیت اقتصادی بیش از گذشته ظریف و حساس شده است بطوری که اگر قواعد و قوانینی در این زمینه تعیین و وضع نشود، ضمن رواج هرج و مرج و بحران، شاهد از بین رفتن امنیت در این حوزه خواهیم بود و بدون تردید سرمایه، ثروت، تولید و کارآفرینی در جامعه تهدید خواهد شد.

ساختار اجتماعی و امنیت

برای برقراری نظم و امنیت در هر جامعه نیاز به ساختاری است که در آن حداقل عناصری چون عدالت اجتماعی، تامین و رفاه اجتماعی، اشتغال، عدم استبداد، آزادی و حاکمیت مردم و مشارکت کامل آنها، توزیع دانایی و اطلاعات در جامعه، عدم اختلال اجتماعی، استفاده از نیروی فرهیختگان و دانایان، سازگاری اجتماعی، نظامی باز و واقعی و... وجود داشته باشد (نونزاد، همانجا) هدف اساسی توسعه اجتماعی استقرار نظم اجتماعی است، نظمی که حداقل دارای چهار ویژگی باشد: 1- فراگیر باشد 2- همدلانه باشد 3- عادلانه باشد 4- پویا باشد (چلبی، 1375: 76). هرگونه اختلال در نظم اجتماعی باعث تضعیف احترام متقابل اجتماعی و هویت اجتماعی می گردد. عدم تعمیم احترام متقابل اجتماعی و انصاف اجتماعی در عرصه روابط اجتماعی، حقوق و آزادی اکثریت را محدود می کند و به محض محدود شدن آزادی و حقوق در جامعه امنیت تهدید می شود (چلبی، همانجا).

بدین ترتیب هرگونه اختلالی که در نظم اجتماعی ایجاد شود بالطبع، موجب ضعف قانون و تهدید امنیت در جامعه می گردد و به طریق اولی هرگونه آسیبی که به قانون و امنیت در جامعه وارد شود، به توسعه اجتماعی لطمه خواهد زد.

مقایسه موارد نقض امنیت در گذشته و حال

ارسطو (384 سال قبل از میلاد) در کتاب "اصول حکومت آتن" در سازمان اجتماعی و سیاسی جامعه یونان (آتن) منصبی را بنام

تسموتتها (Thesmothetes) قرار داده بود که به عنوان پاسداران قانون در جامعه آن روز آتن انجام وظیفه می کردند.

یکی از وظایف اساسی پاسداران قانون (تسموتتها) تنظیم و پیشنهاد پرونده های بود که دعاوی آنها به "امنیت اجتماعی" مربوط می شد. این دعاوی که ناقض امنیت اجتماعی بودند شامل موارد زیر بود:

1- دعاوی غضب و تجاوز به حقوق مدنی؛

2- دعاوی کشف فساد (خصوصاً اگر کسی به وسیله رشوه و هدیه و بخشش از چنگ اتهامی قصد فرار داشت)؛

3- دعاوی قاچاق؛

4- دعاوی رشوه خوری؛

5- دعاوی سؤنیت در مورد ثبت نام بدهکاران عمومی؛

6- دعاوی در مورد عدم حضور در دادگاه؛

7- دعاوی در مورد سؤنیت از جهت خط نزدن نام بدهکاری که دین خود را پرداخته بود؛

8- دعاوی در مورد تزویر و ننوشتن نام مدیونی که از ادای دین خویش خودداری کرده باشد؛

9- دعاوی مربوط به زنا و فسق (ارسطو، 1370: 223).

موارد فوق به عنوان مصادیق نقض قانون و تهدید امنیت عمومی جامعه در اصول حکومت

آتن گنجانیده شده بود و پاسداران قانون وظیفه رسیدگی به آنها را داشتند.

موارد دعاوی ناقض امنیت اجتماعی در 380 سال قبل از میلاد با مقایسه با وضعیت جاری در کشور و میزان جرایم و نقض امنیت اجتماعی پس از گذشت حدود 2400 سال به سادگی اوضاع بی ثبات و بحران زده اجتماعی را در کشور ما بیان می دارد.

نکته قابل توجه این است که در حدود 24 قرن پیش منصبی به نام "تسموت" یا پاسداران قانون وجود داشته که عمده ترین وظیفه آن رسیدگی به دعاوی مربوط به امنیت اجتماعی بوده است. یعنی تجاوز به حقوق جامعه ناقض امنیت اجتماعی محسوب می شده است و ناقضان قانون و متخلفان از حقوق مدنی مجازات و مستوجب پیگرد قانونی شناخته می شده اند.

اما به نظر می رسد امروزه به علت پیچیدگیهای زندگی اجتماعی حقوق افراد و امنیت آنان در عرصه های مختلف به خطر می افتد و این تهدید امنیت عمومی جامعه دارای ریشه های متعددی است که از جمله می توان به عواملی نظیر ضعف قانون، قانون گریزی، و نهادینه نشدن قانون، آسیبها و انحرافات اجتماعی، و بسیاری از عواملی که توسعه و رفاه یک کشور را به خطر می اندازد، اشاره نمود.

امنیت و توسعه اقتصادی

برقراری رابطه درست و معقول میان امنیت و توسعه اقتصادی در یک جامعه سالم، ضروری است. وظیفه دولتها ایجاد امنیت برای

مردم در زمینه های مختلف است بگونه ای که بتوانند به توسعه واقعی دست یابند.

حدود زیادی در گرو توسعه اقتصادی است (کاپشتاین، 1377: 12).

بدون امنیت هیچ برنامه ای در داخل کشور قابل اجرا نیست. شکوفایی اقتصاد کشور، سرمایه گذاری، طرح ریزی برای توسعه و هرگونه فعالیتی که نیاز به زمینه آرام و مطمئن در سطوح مختلف جامعه داشته باشد، همه در گرو استقرار امنیت است. در واقع امنیت در زمره اهداف و منافع و ارزشهای اصولی و پایدار جامعه است.

توسعه اقتصادی به معنای گسترش عرصه گزینه های مردم است که مهم ترین آنها عبارتند از: برخورداری از عمر طولانی، سالم و بارور، دسترسی به آموزش و پرورش، بهره مندی از سطح زندگی شایسته، بهره مندی از آزادیهای سیاسی، اقتصادی، و اجتماعی، بهره مندی از حقوق انسانی تضمین شده و فرصت هایی برای خلاقیت و تولید، و برخورداری از حیثیت و منزلت اجتماعی و احترام فردی.

امنیت از شرایط لازم توسعه اقتصادی- اجتماعی در هر کشور بشمار می رود که استقرار آن در هر جامعه رابطه تنگاتنگی با قانون و اجرای قوانین دارد. همچنین امنیت شاخصی از شاخصهای توسعه یافتگی بشمار می رود بطوری که با تحولی که در سالهای اخیر در مفهوم قدرت ملی و منافع ملی پدید آمده است دیگر قدرت دولت منحصرأ با قدرت نظامی سنجیده نمی شود و چنین به نظر می رسد که هر کشور برای تضمین امنیت خارجی ناگزیر است به حد معینی از ثبات سیاسی و امنیت داخلی دست یابد و این مهم نیز خود تا

بدین ترتیب عقب ماندگی اقتصادی و توسعه نیافتگی در واقع نوعی تهدید امنیتی محسوب می شود زیرا پیامدهای آن موجب تنش و بحران داخلی و زمینه ساز مداخلات خارجی می گردد.

عوامل تهدید کننده امنیت

در معادله امنیت هر کشور مؤلفه ها و متغیرهای زیادی وجود دارد که برخی از آنها ناشی از عوامل محیط و جغرافیا و وضعیت طبیعی کشور، و برخی دیگر متأثر از عوامل بیرونی و درونی می باشد. تهدید علیه امنیت یک کشور را می توان به تهدیدهای خارجی و داخلی تقسیم کرد، ولی تعیین دقیق خارجی یا داخلی بودن برخی تهدیدها بسیار دشوار است زیرا این دو نوع تهدید غالباً با یکدیگر پیوند دارند. تهدیدهای خارجی علیه امنیت عمدتاً شامل: تهاجم نظامی، مداخله نظامی آشکار، توطئه یا دسیسه، براندازی، عملیات پنهان سیاسی و تبلیغات خارجی می گردد. تهدیدها داخلی که اغلب متوجه کشورهای توسعه نیافته می باشد با عنایت به مسایل امنیت اقتصادی و اجتماعی تعیین و تعریف می شود. از این دیدگاه تهدیدهای داخلی عمدتاً شامل جنگهای چریکی، وابستگی اقتصادی، توسعه نیافتگی سیاسی و بی ثباتی ناشی از آن، اخلافات قومی و مذهبی، و در نهایت فقر و ناآرامی اجتماعی می گردد.

راه حل های مقابله با تهدیدها

نتیجه گیری

با نگاهی جامعه شناختی به موضوع امنیت می توان گفت که اعتلای امنیت و افزایش آزادی و استقلال نسبی فرد منوط و مشروط به تحقق سه فرایند بطئی و کم و کیف آنها در جامعه معاصر است. این سه فرایند عبارتند از:

1- فرایند جامعه پذیری یا اجتماعی شدن به

معنای درونی کردن ارزشها؛

2- فرایند نهادینه سازی به

معنی روند کاهش اختلافات اجتماعی؛

3- فرایند تکوین جامعه مدنی؛

چنانچه در جامعه ای خود مختاری (آزادی) و استقلال فردی وجود نداشته یا محدود باشد، در این صورت نمی توان آزادی را

یک شبه برای اعضای آن به ارمغان آورد.

در جوامع معاصر میزان اقتدار واقعی دولت همبستگی مستقیمی با میزان قدرت جامعه مدنی دارد. در عین حال وجود "امنیت" در جامعه مدنی ضامن آزادی خواهد بود و دولت نیز در سایه "امنیت" می تواند با مسئولیت پذیری و جوابگویی در برابر شهروندان، عملاً از اصل آزادی پاسداری نماید.

- برگرفته از اطلاعات سیاسی- اقتصادی، 143- 144، شماره سیزدهم، سال یازدهم و دوازدهم.

تلخیص و اضافات: از ه. ت

1- غلبه بر توسعه نیافتگی: کشورهای توسعه نیافته با تهدید مشترکی روبرو هستند که همانا توسعه نیافتگی و وابستگی است. این کشورها در درجه اول باید برای توسعه پایدار برنامه ریزی کنند. توسعه نیافتگی خود منبع بسیاری از تهدیدهای دیگر همچون بی ثباتی سیاسی، دشواریهای اجتماعی، درگیریهای قومی و مذهبی و جز اینهاست. توسعه اقتصادی-

اجتماعی خود به خود بسیاری از مسایل را حل می کند و سرچشمه اصلی انسجام ملی است (روشندل، 1374: 162).

2- توسعه سیاسی: توسعه سیاسی که خود یکی از ابعاد توسعه جامعه است به معنای گسترش نهادهای مدنی، آزاد شدن فضای سیاسی جامعه، استقرار

امنیت برای مشارکت سیاسی و... است. نجات فرهنگ و تمدن خودی از فروپاشی تدریجی، در گرو کشف امکانات و تواناییها و شکوفایی استعدادها و پذیرش تنوع افکار و آراء و سامان دادن دوباره مفاهیم و ارزشها است، بدان گونه که توانایی و پویایی لازم برای رویارویی با نیازهای پیچیده روزگار کنونی به دست آید (نونزاد، 1377: 187).

خلاصه اینکه لازمه تحقق توسعه سیاسی آشنایی جامعه با حقوق و آزادیهای مدنی تصریح شده در قانون اساسی و به رسمیت شناخته شدن آنها از سوی نهادها و نیروهای سیاسی است. بدین سان برخورداری از نعمت آزادی موجب وسیع تر شدن حریم امنیت اجتماعی می گردد.

رابطه مانده:

امنیت به لحاظ مفهومی، چهره متغیر دارد. از همین رو، ارائه تعریفی کامل از امنیت مستلزم بررسی و تحقیق در مفاهیم کلیدی چون قدرت، تهدید و اتحادها است.

اتمسفر زمین:

ترکیبات، فصول، و آب و هوا

Earth's Atmosphere:

Composition, Climate and Weather

- Oxygen 21%

- Argon 0.93%

-Carbon dioxide 0.04%

-Trace amount of neon, helium, methane, krypton and hydrogen as water vapor.

.....

Atmosphere layers

اتمسفر زمین به پنج لایه اصلی تقسیم می شود: The exosphere, thermosphere, mesosphere, stratosphere and troposphere.

اتمسفر در هر لایه بالاترنازکتر می شود تا آنجائی که گازها در فضا پراکنده و پخش می شوند، و دیگر هیچ سرحد مشخصی بین اتمسفر و فضا نیست. ولی يك خط تصوری حدود 100 کیلومتر از سطح که به نام Karman line است

زمین یگانه سیاره در نظام شمسی است که دارای اتمسفر است و می تواند حیات را نگهدارد، پوشش گازها نه تنها حاوی هوا اند که ما آن را که تنفس می کنیم، بلکه همچنین ما را از وزش گرمایش و رادیاسیون ناشی از خورشید محفوظ می دارد. اتمسفر زمین ما را در روز گرم و در شب خنک نگه می دارد.

اتمسفر زمین در حدود 480 کیلومتر ضخیم است، ولی بیشتر بخشهای آن در حدود 16 کیلومتر سطحی می باشد. فشار هوا با ارتفاع altitude کم می شود. فشار هوا در سطح دریا، در حدود 1 کیلوگرم در هرسانتمتری مترمربع است؛ در هر 3km فشار هوا برای هر سانتمتری متر مربع در حدود 0.7kg است... همچنین اکسیژن به مقدار کم برای تنفس است.

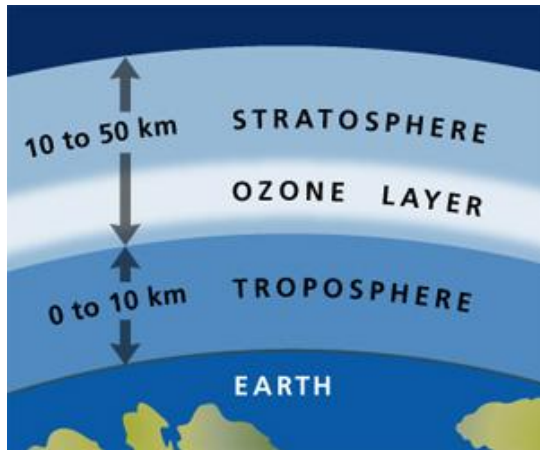
ترکیبات هوا، Composition of air

بر اساس تحقیقات Nasa گازهای اتمسفر زمین به شرح زیر می باشد:

- Nitrogen 78%

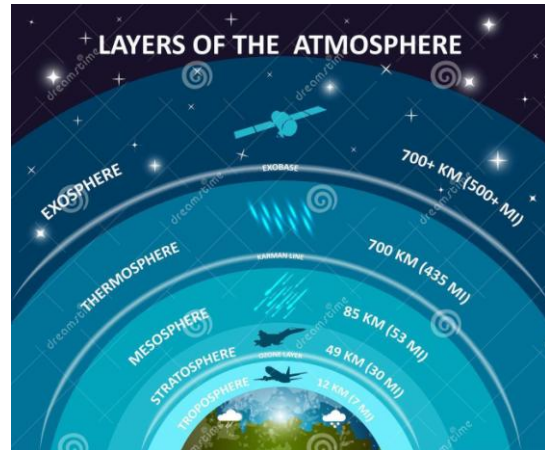
قسمت اتمسفر زمین است با درجه حرارت منهای 90 درجه سانتیگراد.

The thermosphere از 90 تا 500

معمولا آنجایی می باشد که دانشمندان می گویند، اتمسفر فضا را تلاقی می کند.

The troposphere نزدیکترین لایه به

و 1000 km وسعت دارد.

درجه حرارت تا 1500 سانتی گراد در این ارتفاع می رسد.

The exosphere بالاترین بخش، فوق العاده نازک است و انجمای اتمسفر است که اتمسفر را با فضای خارج مخلوط می سازد، و تولید مخلوطی از ذرات پراکنده هیدروژن و هلیوم می کند.

Weather و Climate

زمین به خاطر آب و هوایی که دارد قادر است که انواع گوناگون موجودات زنده را در خود پرورش دهد؛ چه آنهایی که در سردترین منطقه قطب ها و یا در مناطق استوایی زندگی می کنند.

آب و هوای کره زمین در طول تاریخ سرد و گرم می شود، امروزه ما به طور ناگهانی می بینیم که هوا رو به گرمی است، نظریه عمومی

سطح زمین می باشد. 7 تا 20 کیلومتر ضخامت دارد، حاوی نیمی از اتمسفر زمین است. هوا نزدیک زمین گرم تر است و در ارتفاع بالاتر سردتر می شود. نزدیک به تمام بخار آب و غبار در اتمسفر در این لایه قرار دارد، و به این دلیل است که ابرها بیشتر اینجا پیدا می شوند.

The stratosphere دومین لایه است و بالای تروپوسفر و در ارتفاع 50km بالای زمین قرار دارد، اوزون اینجا فراوان است. هوا در اینجا خیلی خشک است و حدود هزار مرتبه نازک تر و رقیق تر تا سطح دریا است، و به این دلیل است، که jet aircraft and weather balloon fly در این فضا پرواز می کنند.

The mesosphere از 50 کیلومتری تا ارتفاع ۸۵ کیلومتری عمل می کند. بالاترین بخش مزوسفر را mesopause گویند. سردترین

Greenhouse Effect، اثرات گازهای گلخانه‌ای:

گرمایش منعکس شده به واسطه گازهای گلخانه‌ای greenhouse gases موجب تولید مقدار بسیار زیادی گرمایش در سطح زمین و اقیانوس‌ها می‌گردد. این تغییر هوای جهانی اثرات بسیار زیادی روی یخ زمین و اقیانوس‌ها دارد.

Carbon dioxide

مهمترین منبع تولید کاربن دای اکساید گاز گلخانه‌ای است که از مواد سوختنی فسیلی که برای تولید الکتریسیته و وسائل نقلیه موتوری به کار می‌رود، تولید می‌شود.

Methane متان

متان يك گاز گلخانه‌ای خیلی تأثیر کننده می‌باشد، ولی با مرور زمان، کمتر در اتمسفر که انیدرید کربنیک carbon dioxide دارد، آن از منابع مختلفی تولید می‌شود. بعضی منابع طبیعی اند. متان از زمین نمناک و اوقیانوسها در مقدار بسیار زیادی در واحد زمان می‌گریزد. منابع دیگری نیز وجود دارند، به نام anthropogenic که ساخته شده انسان است. استخراج و عملیات مختلف روی گاز طبیعی و نفت و پخش آنها، همه متان آزاد می‌کنند.

پرورش حیوانات و زراعت برنج منابع اصلی تولید متان است. ماده اورگانیک در زارع و آبهای مصرف شده باقیمانده عملیات روی نباتات همه متان آزاد می‌کنند.

Nitrous Oxide N₂O

دانشمندان بر این است که greenhouse gases که به خاطر فعالیت‌های انسان در حال افزایش است، باعث محاصره کردن گرمایش در اتمسفر شده است.

What are greenhouse gases?

گازهای منطقه‌ای سبز G H G، (گازهای گلخانه‌ای) چه می‌باشند؟

گازهای گلخانه‌ای G H G انرژی خورشیدی را جذب و بعد آن را منعکس می‌کند، و بدین ترتیب اتمسفر زمین را گرم تر می‌کند. مقدار بسیار زیادی انرژی خورشید به طور مستقیم به زمین می‌رسد، قسمتی از آن به واسطه زمین منعکس و به فضا بر می‌گردد، پاره‌ای از گازها، وقتی در اتمسفر باشند، آن انرژی منعکس شده از زمین را جذب و دوباره آن را چون حرارت به زمین برمی‌گرداند. گازهایی که عامل این عملیه می‌شوند به Greenhouse gases موسوم می‌باشند. همان طوری که پلاستیک تمیز یا شیشه يك گلخانه را می‌پوشاند.

درسالهای اخیر این امر خیلی به فعالیت‌های انسان مربوط می‌شود.

پاره‌ای از گازهای گلخانه‌ای به طور طبیعی از آتش سوزیهای طبیعی، فعالیت‌های آتشفشانیها، و زیست شناسی اند. در هر حال از شروع انقلاب صنعتی، از ابتدا قرن ۱۹، انسان به طور افزایشی مقدار بسیار زیادی گازهای گلخانه‌ای در فضا آزاد کرده است. این افزایش با توسعه صنعت پتروشیمی بعد از World War 2 سریع تر شده است.

۲- در توضیح بیشتر، گازهای گلخانه ای
greenhouse gases چه می باشند:

گازهای گلخانه ای، گروهی از ترکیباتی هستند که قادرند حرارت (رادیاسیون با طول موج بلند) را در اتمسفر به دام اندازند، و بدین ترتیب سطح زمین را گرم تر نگاه دارند. این گازها سبب اصلی اثر گاز گلخانه ای می باشند. افزایش گازهای گلخانه ای در اتمسفر باعث تولید گرمایش جهانی و تغییر آب و هوا می شود.

گازهای گلخانه ای greenhouse gases اجازه می دهند تا نور خورشید (رادیاسیون با طول موج کوتاه) با آزادی در اتمسفر بگذرند، و در اینجا است که قسمتی از آن به واسطه سطح زمین جذب می شود، ولی قسمتی از این انرژی چون گرمایش به طرف فضا جهش می کند، همان طوری که حرارت به طرف فضا بر می گردد، قسمتی از آن جدا می شود و به واسطه گازهای گلخانه ای در اتمسفر جذب می شود، و این به این دلیل است که این ترکیبات از سه و یا بیشتر از چهار اتم ساخته شده اند. این ساختمان مولکولی به آنها اجازه می دهد که پاره ای از گرمایش فراری را جذب کنند و سپس آنها را دوباره به طرف زمین بفرستند، که باعث افزایش درجه حرارت جهانی می شود.

اثر گاز گلخانه ای greenhouse effect، بدین ترتیب هرچه بیشتر گاز گلخانه ای در اتمسفر باشد گرمایش، حرارت بیشتر در روی زمین دارید. از این نظر گازهایی که به طور جمعی این اثر را می سازند، به نام گاز

به طور اتفاقی و طبیعی در اتمسفر اتفاق می افتد، همچون یکی از فرم های بیشمار نیتروژن پیدا شود. در هر حال مقدار بسیار زیاد اکسید نیتراس با درصد بالایی در گرمایش جهانی سهیم است. منبع اصلی آن، به کاربری کودهای ترکیبی Synthetic در فعالیتهای فلاحی می باشد. اکسیدنیتروژن همچنان در دوران ساختن کودهای مصنوعی آزاد می شود. موتورهای وسائل نقلیه، وقتی در حال کارکردن با سوخت های فسیلی مانند گازولین یا دیزل، اکسید نیتروژن آزاد می کنند.

Ozone

اوزون گازی است که به طور طبیعی در قست بالایی اتمسفر قرار دارد و غیردسترس است، و ما را از تابش زیاد اشعه خورشید حفاظت می کند. در قسمت های پائینی اتمسفر، اوزون چون یک تولیدکننده شیمیایی چون اکسید های نیتروژن است. اوزون چون یک گاز گلخانه ای است، ولی عمر کم دارد. باوجود این که می تواند سهم زیادی در گرمایش داشته باشد، اثراتش خیلی محلی است تا جهانی.

Water, a Greenhouse Gas?

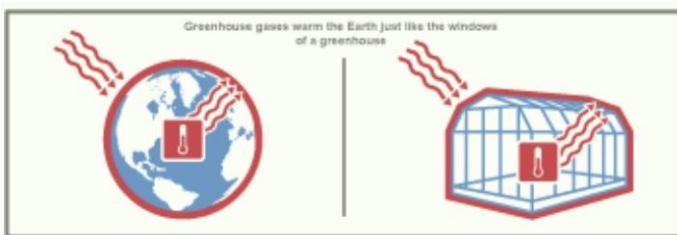
بحثی هم در مورد بخار آب بکنیم. بخار آب نقش مهمی در تنظیم آب و هوا در سطح پائین اتمسفر دارد. در قسمتهای بالایی اتمسفر، مقدار بخار آب به نظر خیلی متغیر می آید، و روندی با زمان ندارد.

شاید چیزهایی باشد که شما می توانید انتشار گازهای گلخانه ای را کم کنید.

زمانی که نور خورشید به سطح زمین می‌رسد، بخشی از آن در گرم کردن زمین جذب می‌شود، و قسمت دیگر آن، چون حرارت به طرف فضا برمی‌گردد. این قسمت توسط گازهای گلخانه‌ای GHG که در اتمسفر هستند جذب و سپس بیشترین این حرارت به طرف زمین برمی‌گردند.

برای درک بهتر این که بدانیم چگونه اثر گازهای گلخانه‌ای تأثیرگذارند، تصور کنید، یک روز خورشیدی بسیار گرم را که خورشید با درخشندگی تمام بر زمین می‌تابد. این نور خورشیدی (رادیاسیون با طول موج کوتاه) از اتمسفر زمین می‌گذرد و زمین را گرم می‌کند. قسمتی از این انرژی به واسطه سطح زمین جذب شده و تبدیل به گرمایش می‌شود (رادیاسیون با طول موج بلند)، و به طرف فضا پرتو افکن radiate می‌شود، ولی همینطور که این حرارت در اتمسفر بالا می‌رود، قسمتی از آن توسط گازهای مختلف greenhouse، به دام می‌افتند و نمی‌توانند از جو فضا بگریزند.

این جریان به سهم خود اتمسفر زمین را گرم می‌کند؛ درست مثل پنجره‌های یک گلخانه greenhouse می‌ماند که اجازه می‌دهد نور وارد آن شود، و حرارت را در داخل خود نگه می‌دارد، و آن را گرم نگه می‌دارد، تا نباتات داخل آن گرم شده و نمو کنند،

های گلخانه‌ای نامیده می‌شوند greenhouse gases.

گازهای گلخانه‌ای GHG از دو راه می‌توانند وارد اتمسفر زمین بشوند: یکی به واسطه فعالیت‌های انسانی، مهمترین منابع انسانی GHG تأثیرکننده، بکاربری سوخت فسیلی، از بین بردن جنگلها، زیاد روی در فلاحه با حیوانات اهلی livestock و استفاده از کودهای مصنوعی و محصولات صنعتی است.

گازهای اصلی greenhouse عبارتند: CO_2 گاز، انیدرید کربنیک Carbon dioxide، CH_4 گاز متان Methane، Nitrous oxide، N_2O ، مهمترین feedback greenhouse gas بخار آب است...

از زمان انقلاب صنعتی که از قرن 18 شروع شد، فعالیت‌های انسان منبع اصلی تمام گازهای گلخانه‌ای بوده است.

خلاصه‌ای از تازه‌ترین اخبار در مورد گازهای گلخانه‌ای GHG و اثرات آنها.

اثرات گازهای گلخانه‌ای چه می‌باشند؟

گازهای گلخانه‌ای درجه حرارت سطح زمین را به واسطه بدام انداختن حرارت در اتمسفرمان زیاد می‌کند، این جریان حرارت زمین را بیشتر از آنچه می‌کند، که زمین تنها، به طور مستقیم حرارت خود را از منبع خورشیدی می‌گرفت.

Climate change: Should you fly, drive or take the train?

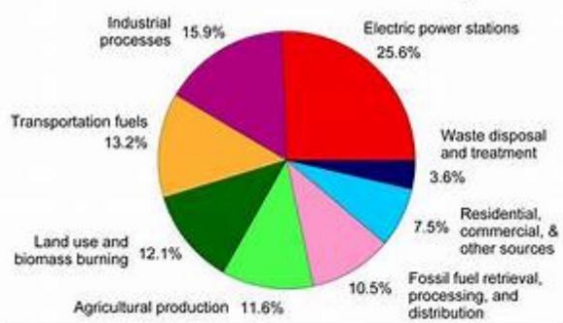
3 days ago | Science & Environment

The climate campaigner Greta Thunberg chose to sail to a UN climate conference in New York in a zero-emissions yacht rather than fly - to highlight the impact of aviation on the environment. The 16-year-old Swede has previously travelled to London and other European cities by train.

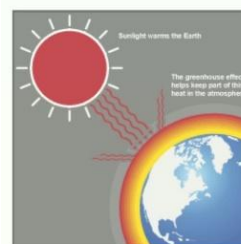
عکس دختر دانشمند در مسافرت به آمریکا

Annual Greenhouse Gas Emissions by Sector

What is the greenhouse effect?

Share Tweet

The greenhouse effect increases the temperature of the Earth by trapping heat in our atmosphere. This keeps the temperature of the Earth higher than it would be if direct heating by the Sun was the only source of warming.¹ When sunlight reaches the surface of the Earth, some of it is absorbed which warms the ground and some bounces back to space as heat. **Greenhouse gases** that are in the atmosphere absorb and then redirect some of this heat back towards the Earth.²

When ranked by their direct contribution to the greenhouse effect, the most important are:^[17]^[failed verification]

Compound	Formula	Concentration in atmosphere ^[24] (ppm)	Contribution (%)
Water vapor and clouds	H ₂ O	10–50,000 ^(A)	36–72%
Carbon dioxide	CO ₂	~400	9–26%
Methane	CH ₄	~1.8	4–9%
Ozone	O ₃	2–8 ^(B)	3–7%

Greenhouse gases are those that absorb and emit **infrared radiation** in the wavelength range emitted by Earth.^[1] In order, the most abundant^[clarification needed] greenhouse gases in Earth's atmosphere are:^[citation needed]

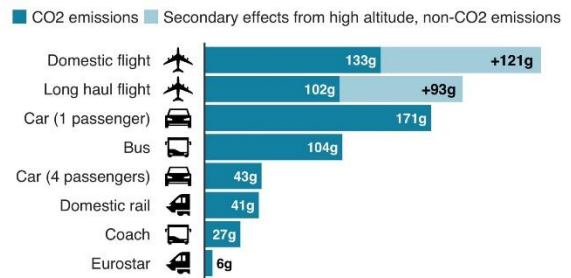
- Water vapor (H₂O)
- Carbon dioxide (CO₂)
- Methane (CH₄)
- Nitrous oxide (N₂O)
- Ozone (O₃)

Thousands of youth take part in a Climate Change protest in downtown Los Angeles, California on September 20, 2019. (photo by AP)

Emissions from different modes of transport

Emissions per passenger per km travelled

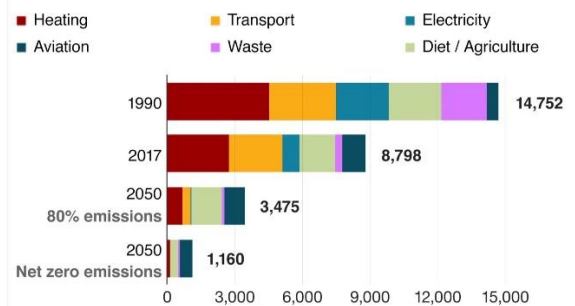
Note: Car refers to average diesel car

Source: BEIS/Defra Greenhouse Gas Conversion Factors 2019

BBC

Household emissions in 1990, 2017 and 2050

Annual emissions, kilograms of CO2

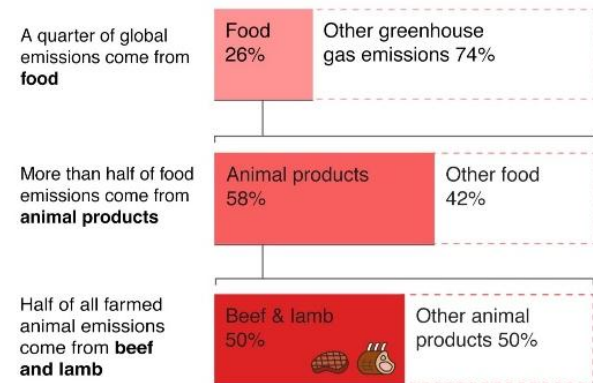

Source: Climate Change Committee/BEIS (2019)

BBC

How much impact does food have?

Proportion of total greenhouse gas emissions from food

Source: Poore & Nemecek (2018), Science

BBC

Climate change: Greenland's ice faces melting 'death sentence'

By David Shukman
Science editor

3 September 2019

Share

Greenland ice loss

مجت

در تنظیم این گفتار از مقاله ها و اخبار مربوطه به اتمسفر و greenhouse در اینترنت بهره برداری شده است.

بحثی بر مکتب‌های ادبی

هنر برای هنر

و مکتب پاراناس

" جریان ادبی دوران رستوراسیون در اوج توسعه و در درخشان‌ترین مرحله خود بود که بر اثر کودتای جولای در روزهایی که به دنبال آن آمد شکست یافت و طرد شد."

پس از مدتی تردید، هنگامی که سرو صداها خوابید و مردم توانستند وضع خود را روشن‌تر ببینند، مشاهده کردند که شاعران و نویسندگان رومانتیک همه عقایدی پیدا کرده‌اند که بکلی با نظریات سابق شان متضاد است و بهتر بگوییم عقاید ادبی و هنری آنها تغییر جهت داده است.

در وهله نخست، به دنبال انقلاب 1830، همه روشنفکران به این فکر افتادند که در اجتماع جدید وظیفه موثری بر عهده بگیرند، و اغلب متوجه احزاب سیاسی و مکتب‌های فلسفی شدند. به فاصله چند سال تقریباً همه نویسندگان و شاعران، به معنی واقعی کلمه "روزنامه نویس" شدند و چند نفر شان به نمایندگی مجلس و مقام وزارت رسیدند.

هنر مفید

در این اثنا از طرفی با انتشار آثار "بالزاک" پایه‌های "رنالیسم" گذاشته می‌شد (که در فصول پیش بحث کردیم). و از طرف دیگر عده‌ای از فلاسفه و ادبا که طرفدار هنر مفید بودند، شاعران و نویسندگان را دعوت می‌کردند که آثار خود را در خدمت اجتماع و اخلاق و "پیشرفت

سال 1830 سال انقلابی است که که دوران "رستوراسیون"⁽¹⁾ را در فرانسه خاتمه داد و مبدأ تحولی در اوضاع سیاسی و اجتماعی فرانسه گردید. در دوره "رستوراسیون" رومانتیسم بر ادبیات فرانسه حاکم بود و معمولاً تاریخ نویسان سال 1830 را سال دوره کمال و اوج قدرت رومانتیسم می‌دانند زیرا در همین سال بود که "ارنانی" روی صحنه آمد و "لامارتین" به عضویت فرهنگستان فرانسه انتخاب شد. اما همان‌طور که قبلاً در فصل رومانتیسم گفتیم این سال در عین حال سال آغاز افول رومانتیسم نیز بشمار می‌رود. بسیاری از شاعران رومانتیک می‌دیدند مکتبی را که تا این پایه بالا برده و تا این مرحله همراهی کرده‌اند به تدریج فرسوده و کم نیرو شده است و دیگر جلب توجه نمی‌کند. حقیقت این بود که مردم پس از تغییر وضع سیاسی و اجتماعی می‌خواستند که بکلی با گذشته قطع رابطه کنند، از این رو رومانتیسم نیز خواه ناخواه محکوم به زوال بود. سنت *بویو* منتقد بزرگ فرانسوی در این باره چنین اظهار عقیده می‌کند:

1. Restoration دوران اعاده سلطنت به خانواده بوربون که از سال 1814 (سقوط ناپلئون) تا سال 1839 (سقوط شارل دهم) ادامه یافت.

اندیشه بشری" بگذارند. این عده عبارت بودند از "کلاسیکها" که هدف هنر را "آموزنده بودن" می دانستند و می گفتند که هنر باید برای تعلیم و راهبری افراد بشر مفید باشد، و فلاسفه که می خواستند نظم و نثر در خدمت پیشرفت اندیشه بشری قرار گیرد و بالاخره اصلاح طلبان که می کوشیدند برای استقرار نظم جدیدتر و بهتر از هنر و ادبیات نیز کمک بگیرند.

قوی ترین این دسته ها، پیروان "سن سیمون" اندیشمندان Les Saint-Simoniens بودند که بعضی از کلاسیکها و نیز عده ای از رومانیکها را نیز با خود داشتند و از هنرمندان می خواستند که در کوشش دسته جمعی روشنفکران برای بهتر ساختن شرایط زندگی شرکت کنند و هنر خود را در خدمت پیشرفت جامعه قرار دهند. این گروه عقیده داشتند که برای توفیق در این آرزو کافی است که حس همدردی و همکاری در افراد تولید کنند؛ عشق و برادری؛ و احساساتی نظیر احساسات مذهبی را برانگیزند. در این آئین، کار و عظم و خطابه به عهده هنرمندان بود و ادعا می کردند که هنرمندان باید رهبری جامعه را فرضیه خود بدانند.

به جز "هوگو" همه هنرمندان و شاعران بزرگ رومانیک در صف "پیروان سن سیمون" درآمدند. حتی "موسه"، شاعر گریان، اشکهای شاعر را مرحم زخمهای جامعه بشری دانست.

هنر برای هنر

هنر برای هنر، نه مکتب مشخصی است و نه گروه معینی گرد هم آمده اند که تیوری ثابتی برای آن عنوان کنند و چون شاعران و نویسندگانی که ادعای هنر برای هنر داشتند هر یک جداگانه نظریات شان را مطرح کرده اند،

می توان گفت که این نظریات نیز اغلب با هم متفاوت است و شکل منسجم تر آن را می توان در مکتب پاراناس مشاهده کرد که ادامه تیوریک تر و صریح تر آن بود. به نظر می رسد که بنژامن کنستان نخستین کسی است که در یادداشتهای خود (11 فبروری 1804) می نویسد: "هنر برای هنر و بدون هدف. زیرا هر هدفی هنر را از طبیعت خود دور می کند. در صفحات بعد خواهیم گفت که این ادعا عاری از سابقه فکری و فلسفی نبود، به طوری که در سال 1828 ویکتور کوزن V. Cousin فیلسوف فرانسوی (1792-1867) در درسهایی از تاریخ فلسفه همین فرمول را از سر گرفت.

اما ویکتور هوگو با این که قبلاً به مسایل اجتماعی توجه داشت و بعدها نیز (در سال 1840) برای هنرمند وظیفه اجتماعی قایل شد، در سال 1829 در یکی از آثار خویش که "شرقیات" Les Orientales نام داشت توجه زیادی به قالب شعر و وزن و قافیه نشان داد و ضمن مقدمه غرورآمیزی به "پیروان سن سیمون" جواب داد و آزادی در شعر را اعلام داشت و ادعا کرد که شاعر همیشه حق دارد "اثر بیهوده ای منتشر سازد که شعر محض باشد". هوگو در ضمن همین مقدمه اظهار داشت: "اگر با نظری بلند بنگریم در شعر موضوع خوب و بد وجود ندارد، شاعران خوب و بد هستند. از طرف دیگر همه چیز موضوع شعر است، همه چیز مایه هنر است، هر امری به کشور شعر حق ورود دارد. پس نباید پرسید که چه علتی شاعر را به اختیار موضوعی نشاط آور یا غم انگیز، وحشتناک یا دلایز، واضح یا مبهم واداشته است. باید دید چگونه کار کرده نه آن که در چه باب و چرا کار کرده است."

عبارت "هنر برای هنر" نیز در همان سال از طرف "هوگو" اعلام شد و هم در اثنای مباحثات ادبی گفت: "صد بار می گویم: هنر برای هنر!"

چند نفر از شاعران و نقاشان و مجسمه سازان جوان به دور استاد گرد آمدند، مقدمه "شرقیات" را کتاب مقدس هنر شمردند و ادعا کردند که مفید بودن یا در بند اجتماع بودن ارزش هنر را از میان می برد و گفتند هنر خدایی است که باید آن را تنها به خاطر خودش پرستید و هیچ گونه جنبه مفید یا اخلاقی به آن نداد و چنین تصویری را از آن انتظار نداشت.

در میان این جوانان، تئوفیل گوتیه Theophile Gautier (1811-1872) که از رومانیکها و از پیروان هوگو بود، به دفاع از شعر برخاست که به کلی با مسایل اجتماعی و اخلاقی و سیاسی بیگانه باشد. "گوتیه" که سابقاً نویسنده رومانیک پرهیجان و اندوه زده ای بود، بعدها چندین سفر به کشورهای مختلف کرد و پس از بازگشت، در رأس عده ای از جوانان که "هنر برای هنر" را شعار خود کرده بودند، قرار گرفت. این گروه ادعا می کردند که: هنر یگانه دلیل زندگی است و با وجود این به درد هیچ کاری نمی خورد، هنر بی فایده است و تنها وجود آن به خودی خود کافی است. می گفتند زندگی مشکل و پر از درد و رنج است و سرنوشت بشر روشن نیست؛ یگانه چیزی که می تواند ما را تسلی بخشد زیبایی است و هنر وقتی به کمال زیبایی می تواند رسید که از افکار اخلاقی و فلسفی و از تحولات پی در پی آنها و از بیان تمایلات پیچیده و آشفته بدور باشد. "گوتیه" در مقدمه اشعار خود در باره "هنر" چنین نوشت: "فایده اش چیست؟ زیبا بودن! آیا همین کافی نیست! مثل گلها، مثل عطرها، مثل

پرندگان، مثل همه چیزهایی که بشر نمی تواند به میل خود تغییر دهد و ضایع کند، به طور کلی هر چیز وقتی که مفید باشد دیگر نمی تواند زیبا باشد، زیرا وارد زندگی روزمره می شود، شعر نثر می شود و آزاده برده می گردد. همه هنر همین است. هنر آزادی است، جلال است، گل کردن است و شکفتگی روح است در بطالت. نقاشی و مجسمه سازی و موسیقی مطلقاً به درد هیچ چیز نمی خورند..."

و باز در همان مقدمه نوشت: "ما مدافع استقلال هنریم. برای ما هنر وسیله نیست، بلکه هدف است. هر هنرمندی که به فکر چیز دیگری به جز زیبایی باشد، به نظر ما هنرمند نیست..."

همچنین در سال 1834 در مقدمه کتاب مشهور خود "مادموزال دوموپن" چنین نوشت: "فقط چیزی واقعاً زیبا است که به درد هیچ کاری نخورد. هر چیز مفیدی زشت است زیرا احتیاجی را بیان می کند و احتیاجات انسان، مانند مزاج بیچاره و عاجز او، پست و تنفرآور است."

شاعر دیگر این مکتب Theodore de Banville تئودور دوبانویل است که خود می گوید قدم بر جای پای گوتیه گذاشته است. این شاعر دنیا را پرده های نمایش و مردم را بازیگران آن می داند و به بازی و قیافه آنها بیش از احساساتشان اهمیت می دهد. همچنین اقرار می کند که در فن شعر فقط به وزن و قافیه پابند است و از شعر گفتن هیچ منظوری به جز اقتناع ذوق خود ندارد. می گوید: "قافیه همچون میخ زرین است که تخیلات شاعران را تثبیت می کند."

سابقه فلسفی و عقیده فورستر

لااقل دو شرط از چهار شرطی که کانت برای زیبایی بیان می کند می تواند زمینه ای برای ادعای هنر برای هنر در آینده مورد استفاده قرار گیرد. یکی از شرایط زیبایی از نظر کانت این است که لذت حاصله از درک شئی زیبا خالی از هر گونه نفع و غرض باشد و مثالی که برای این مورد ذکر می کند این است که وقتی که می گوئیم خانه ای زیبا است، زیبایی این خانه را به طور مجزا از راحت بودن یا قابل سکونت بودن و یا استحکام آن در نظر می گیریم.

شرط دیگر که می توان گفت اغلب مدعیان هنر برای هنر به طور مستقیم یا غیرمستقیم از آن تاثیر پذیرفته اند "غایت بدون غایت" است، یکی متناسب بودن یک اثر با مقصود، بی آنکه هدف و غایتی در میان باشد، به این ترتیب، قسمتهای مختلف یک اثر هنری هماهنگ می شوند و در ایجاد آن به عنوان یک کل همکاری می کنند و این خود یکی از سرچشمه های مفهوم "ساختار" (Structure) است، زیرا به این معنی است که روابط بین عناصر تشکیل دهنده بسیار مهم تر از توجه به تک تک آن عناصر به طور مستقل است. کانت معتقد است که تنها با ارائه این "هستی درونی" است که اثری می تواند مفید یا اخلاقی باشد نه با داشتن محتوای اخلاقی. با این دیده، هر ادبیاتی که در آن به دادن پیام مستقیم اخلاقی متوسل می شوند از نظر کانت محکوم و بلااثر است.

و اما در روزگار ما ای. ام. فورستر E. M. Forster (1879-1970) در مقاله ای با عنوان هنر برای هنر، در باره همین نظم درونی اثر هنری چنین می نویسد:

" در کجا این نظم دست یافتنی است؟ نه در مقاله نجومی، که سالهای دراز، نظم در آن بر تخت نشانده شده بود. از زمان اینشتین، آسمانها و زمین سخت شبیه یکدیگر شده است. دیگر نمی توانیم از برای هرج و مرج، نقیضی مسلم در آسمان شبانگاه بیابیم و همراه با جرج مردیت به ستارگان، به این سپاه قانون تغییر ناپذیر بنگریم و یا به موسیقی افلاک گوش فرادهیم. نظم در آن جا نیست. چنین به نظر می رسد که در سراسر عالم فقط دو امکان از برای آن موجود باشد. اولین آنها- که باز هم خارج از مصطلحات مورد نظر من قرار دارد- نظام الهی است، هماهنگی عرفانی که بر طبق همه ادیان از برای کسانی که بتوانند در آن تأمل و تعمق کنند، در دسترس است. ما باید به اعتماد گواهی اهل بصیرت، امکان آن را قبول داشته باشیم، و وقتی آنان می گویند که این امر با نیایش دست یافتنی است (اگر اصولاً دست یافتنی باشد) سخن آنان را بپذیریم. یکی از شاعران این گروه گفته است: "ای ذلت تغییر ناپذیر، مرا تنها رها مکن". دیگری چنین سروده: به عشق، نظام بخش، ای کسی که مرا دوست داری. وجود نظام الهی هرچند فراسوی سنجش است، هرگز مورد انکار واقع نشده است.

امکان دوم از برای نظم، در مقوله جمال شناسی قرار دارد، که اینک موضوع سخن من است: یعنی نظمی که هنرمند می تواند در اثر خود بیافریند و اکنون باید به بحث در باره آن بازگردم. ما همه قبول داریم که اثر هنری یک محصول منحصر به فرد است نه به واسطه آن که استادانه یا شریف یا زیبا یا دارای فکری روشن، یا اصیل، یا آرمانی، یا

سودمند، و یا تربیتی است (ممکن است هر یک از این خصایص را در برداشته باشد) اما از آن رو منحصر به فرد است که یگانه شی، مادی در عالم است که امکان دارد واجد هماهنگی درونی باشد. همه چیزهای دیگر با فشار بیرونی تشکل یافته اند و وقتی که قالب آنها برداشته می شود، فرو می ریزند. اثر هنری قایم به ذات است و هیچ چیز دیگری چنین نیست. چنین اثری چیزی را می تواند تحقق بخشد که جامعه غالباً وعده انجام دادن آن را داده اما وعده اش همیشه خدشه آمیز بوده و وفا نشده است. آتن قدیم سرانجام همه چیز را درهم ریخت. اما آنتیگون پایدار است. رم دوره رنسانس هم عاقبت همه چیز را آشفته ساخت ولی نقاشی سقف تالار "سیستین" صورت گرفت. جیمز اول نیز آشفته گیها به وجود آورد اما مکبث به وجود آمد، و با وجود لوئی چهاردهم، قدر از آن دوره باقی ماند. هنر برای هنر؟ آری، من هم اکنون بیش از هر موقع دیگر چنین می اندیشم. این یگانه محصول منظمی است که نژاد آشفته کار بشر به وجود آورده است. این فریاد هزار نگهبان، انعکاس صوت در هزار پیچ و خم است، فانوس رهنما است که نمی توان آن را پنهان کرد: "این بهترین شاهی است که ما می توانستیم از عظمت خود عرضه داریم"، "آنتیگون برای آنتیگون"، "مکبث برای مکبث" (1) ...

در باره همین مقاله، *اشتفان کورنر* نویسنده کتاب *فلسفه کانت* اظهار نظر کرده و با نقل

1. ادوارد مورگان فورستر، هنر برای هنر، از کتاب چشم اندازی از ادبیات و هنر، ترجمه دکتر غلام حسین یوسفی، محمد تقی (امیر) صدقیانی، انتشارات معین، تهران 1370، ص 174-177.

عبارتی از آن، به طور کلی اظهار نظر هنرمندان آفریننده را در باره فلسفه هنر، غیر فنی و مبهم خوانده است. ناچار باید گفت که عقاید پراکنده و گاهی ادعاهای خودستایانه و عاری از مسؤلیت نویسندگان قرن نوزدهم، چنان که به برخی از آنها اشاره شد، غیر فنی تر و مبهم تر از نوشته فورستر بوده است. اینک عین عبارت کورنر:

نخستین تعریف جزئی کانت از زیبایی- به معنای غایت بدون غایت- به طور طبیعی در منظومه فلسفی او جا می افتد و مبین همان چیزی است که بسیاری از هنرمندان آفریننده کوشیده اند با عبارات غیر فنی- و بنابراین مبهم- در توصیف کارهای هنری بگویند. چنین نمونه، سخنان آقای ای. ام. فورستر- است که در باره [نمایشنامه] مکبث چنین می نویسد: "عرض کنم، این نمایشنامه دارای چند جنبه است- آموزنده است و به ما چیزهای در باره اسکاتلند، به طوری که در داستانها آمده است، و چیزهایی در باره انگلستان در آن دوره و بسیاری چیزها در باره طبع بشر و خطراتی که با آن روبرو است، یاد می دهد. می توانیم در سوابق تاریخی آن مطالعه کنیم یا ببینیم پرداخت آن از لحاظ نمایشنامه نویسی چیست و از حسن تعبیر و موسیقی الفاظ در آن لذت ببریم تمام اینها به جای خود درست. ولی مکبث گذشته از اینها هم، برای خودش دنیایی است که به دست شکسپیر آفریده شده و وجودش مرهون زبان شاعرانه خاصی است که در آن بکار رفته است. از این نظر، مکبث به خاطر خود مکبث است و غرض من از عبارت "هنر به خاطر هنر" همین است. کار هنری- صرف نظر از هر چیز دیگری که ممکن است باشد- وجودی است وافی به نفس

و کامل که با دمی که آفریننده اش در آن دمیده، به خودی خود زنده است. از نظم درونی و ذاتی برخوردار است و ممکن است صورت برونی نیز داشته باشد. این طور است که شناختنش میسر می شود (1).

مکتب پاراناس

در حوالی سال 1860 هنگامی که بحث و مشاجره شدیدی در باره ادبیات درگرفته بود، عده ای از شاعران جوان که بر ضد رومانسیسم قیام کرده بودند و تحت تاثیر مشرب "هنر برای هنر" بودند، دور هم گرد آمدند و محافل ادبی برای خود تشکیل دادند. در رأس این شاعران لوکنت دو لیل قرار داشت که همه اطرافیان خود را تحت الشعاع قرار داده بود و باید او را بزرگ ترین نماینده این روش ادبی شمرد. در سال 1866 مجموعه شعری مرکب از آثار این شاعران تحت عنوان (پاراناس معاصر) Le Parnasse Contemporain انتشار یافت (1) و چون این کتاب مورد استقبال خوانندگان قرار گرفت پس از مدتی دومین و سومین جلد آن هم منتشر شد. رفته رفته این شاعران به نام پاراناسین معروف شدند و بالاخره منتقدی به نام آندره تریو Andre Therive در کتابی که به شاعران "پاراناسین" اختصاص داده بود، کلمه پاراناسیسم Parnassime را نیز استعمال کرد.

1. اشتفان کورنر، فلسفه کانت، ترجمه عزت الله فولادوند، انتشارات خوارزمی، تهران 1367، ص 242-243.

2. "پاراناس" نام کوهی است که بنابه افسانه های یونان قدیم آپولن Apollon خداوند شعر و نیز نه خواهری که فرشتگان نگهبان هنرهای زیبا بودند در آن زندگی می کردند. این نام به مجموعه های شعر نیز اطلاق می شود.

شعر پاراناسین

به عقیده پاراناسینها، شعر نشانه ای است از روح کسی که احساسات خود را خاموش ساخته است. شعر پاراناسین به مخالفت با رومانسیسم برخاست و با هرگونه شعر ذهنی Subjective مخالفت کرد. شاعر پاراناسین به هیچ وجه نمی خواهد که شعرش محتوی امید و آرزو و خواهشی باشد، فقط برای هنر محض احترام قایل است و به زیبایی شکل و طرز بیان اهمیت می دهد. محتوی اشعار ساده و بی اهمیت است ولی قالب شعر با مهارت و استادی فوق العاده ای ساخته شده است و چون هر یک از پاراناسینها تعداد بسیار کمی شعر گفته اند آثارشان زیبا و استادانه است.

اصولی که فوق العاده مورد توجه پاراناسینها است و مکتب آنها را از مکتبهای دیگر مشخص می کند، به شرح ذیل است:

1- کمال شکل، چه از لحاظ بیان و چه از لحاظ انتخاب کلمات؛

2- عدم دخالت احساسات و عدم توجه به آرمان و هدف؛

3- زیبایی قافیه؛

4- وابستگی به آئین "هنر برای هنر".

از اینرو شعر شاعر پاراناسین مانند مرمری صاف، بی نقص و در عین حال محکم است. هر کلمه ای را با دقت انتخاب می کند و به جای خود می گذارد و کمال مطلوب او این است که شعر را از لحاظ استحکام و زیبایی به پای مجسمه برساند. شاعر پاراناسین عقیده دارد که

شعر نباید بخنداند و نه بگریاند، بلکه باید فقط زیبا باشد و هدف خود را در خود بجوید.

توجه به دوره کلاسیک

شاعر پارناسین که از "ذهنیت" (سوبژکتیویسم) فرار می کند و همچنین زیبایی را بدون دخالت احساسات وسیله سعادت می شمارد، به ادبیات دوره کلاسیک که بهیچوجه جنبه ذهنی (سوبژکتیو) ندارد متمایل می شود و عالی ترین نمونه زیبایی مطلوب خویش را در هنر یونان، در خدایان مرمری و در بناهای سفیدی که سایه اندیشه ها و هیجانات آنها را تیره نساخته است می جوید.

شاعر در عصری که به خیال او زشتی بر زیبایی پیروز شده است، توسن خیال را به سوی قرونی که در نظرش سراپا جلال آفرینش و زیبایی می نماید می تازد. لوکنت دولیل آثار هومر و سوفوکل و هوراس را ترجمه کرده از اینرو در آثار خود نیز به قرون نخستین برگشته است. این شاعر کشورهای مختلفی را دیده و به سرزمینهای گوناگون سفر کرده است، ولی وطن اصلی او یونان قدیم است، یونان "هومر" و "سوفوکل"!... به عقیده او شرط کمال هنر، سکون و آرامش روح شاعر و مصراعهای آهنگ دار است که می تواند تابلوهای مجلی را جلو چشم مجسم سازد.

یأس و ناامیدی در آثار پارناسینها

"لوکنت دولیل"، سردسته پارناسینها شاعر نومیدی است که زندگی را با یأس مطلق و علاج ناپذیر می نگرد. به عقیده او همه چیز از وهم و خیال و جریان بی پایان حوادث است. هیچ چیزی را نمی توان متوقف ساخت. هیچ چیزی

وجود ندارد. حتی خدا! فقط مرگ وجود دارد. خطابه هایی در باره مرگ و صدای ترحم آمیزی که در اشعار او نسبت به زندگان بلند است، روح زخم خورده شاعر را به ما می شناساند.

معتقد است که بدی زاییده زندگی است، از اینرو تا حد امکان باید کم زندگی کرد (عجیب تر این که خود او هفتاد و شش سال زندگی کرده است!) باید هیجان را در خود کشت، گریبان خود را از دست "بیماری امید" نجات داد و روح را از تمام آرزوها و هوسها دور نگاه داشت.

نکته ای که باید در این جا ذکر شود این است که خود شاعر نیز پابند این هذیانها نیست و نمی تواند باشد. به ظاهر می خواهد در برابر جامعه و سنن و امید و آینده و چیزهای دیگر بی اعتنا و بی حس و بی طرف باشد ولی این بی اعتنایی به کینه بدل می شود و با هیجانی که در ظاهر با آن مخالف است به مخالفت با جامعه می خیزد. مردم را "احمق" می نامد و مسیحیت را دین ظالمانه و فریبی می شمارد. به ظاهر می خواهد فقط زیبایی قالب را در آثار خود حفظ کند و شعر تنها برای زیبایی شکل آن بگوید، ولی همه اشعارش پر از فلسفه های منحرف و اظهار یأس و بدبینی است.

روش دیگر پارناسینها

پس از "لوکنت دولیل" تواناترین شاعر این مکتب ژوزه ماریا دوهردیا *Jose-Maria de Heredia* است. او شاعری به تمام معنا پارناسین است و اشعارش بیش از "دولیل"، "گویته" را به خاطر می آورد. شعر درخشان او گویی به دست جواهر سازی زینت یافته است. هر یک از "سونه" (قصیده یا شعری که چهارده بیت دارد) *Sonnet* های زیبای او مانند صفحه

در برابر هنر برای هنر

"تو می توانی شاعر نباشی/ اما مجبوری که شهروند باشی." این دو مصرع Nekrassove نکراسف (1821-1877) که شعار همه معاصرانش شد، بیانگر روش روشنفکران روسی در نیمه دوم قرن نوزدهم، یا دقیق تر بگوییم، بین سالهای 1860 و 1880 است. "ادبیات مدنی" با "هنر برای هنر" مقابله می کند و خواهان این است که در باره اثر ادبی نه با معیار زیبایی شناسی، بلکه از نظر سودبخشی داوری شود: اثر باید فایده اخلاقی، اجتماعی یا سیاسی داشته باشد. نظریه پردازان این جریان ادبی، Belinski بلینسکی (1811-1848) در سالهای آخر، چرنیشفسکی Tchernychvski (1828-1889) و دابرولیوف Dobroliobov (1836-1861) بودند. نویسنده اخیر می گوید: "زیبایی که در واقعیت وجود دارد، از زیبایی در هنر برتر است." ادبیات مدنی که ناشی از افکار مترقیانه آن دوران است، عکس العملی است در برابر ایدالیسم دهه چهل و هم زمان است با پایان عمر هنر اشرافی و ورود "روشنفکران پیشرو مردمی" به عالم ادب. نکراسف و Nadson ناسون (1862-1887) پیشوایان این نهضت شمرده می شوند.

این بحث ادامه دارد

گرامافون معظمی است که در محیط تنگ و کوچک آن، مباحث تاریخی و اساطیری با خیال پردازی هنرمند توانایی ضبط شده است.

این شاعر فقط یک کتاب شعر بنام Les Trophees دارد و اشعارش از لحاظ ساختمان بی نظیر است.

شعر اوبژکتیف عینی

بالاخره شعر اوبژکتیف نیز با آثار پاراناسینها درآمیخته است و آن عبارت از همان شعر ناتورالیستی که توام با رمان ناتورالیستی به وجود آمده است. شعری است که در آن، "من" وجود ندارد، یعنی شاعر فقط تماشاگر و بیان کننده صحنه ها است.

این شعر با زندگانی خانوادگی و با واقعیتها، گرچه عادی و پیش پا افتاده و حتی زشت هم باشند، تطبیق می کند و استاد این نوع شعر فرانسوا کوپه F. Coppee است که "زولا" او را به سبب (برافراشتن پرچم ناتورالیسم در شعر) تبریک گفته است ولی رنه لالو، منتقد معاصر فرانسوی، معتقد است که "کوپه" استحقاق چنین تعریفی را ندارد زیرا حتی آن قسمت کوچکی از اشعار خود را نیز که به پیروی از سبک ناتورالیستها گفته با اصول این مکتب تطبیق نداده است.

"کوپه" نخستین کتاب خود "Reliquaire" را به استاد عزیزش "لوکنت دولیل" تقدیم کرده و با این که موضوع اشعارش از مسایل روزمره زندگی گرفته شده است، در بعضی از آثار خود، مخصوصاً در قطعه Les Humbles شاعری پاراناسین است.

ادبیات مدنی (GRAJDAMSKII)

قصه خوردگان پیل بچه از حرص ...

می رسیدند از سفر، از راه دور
 مهر دانایش جوشید و بگفت
 خوش سلامی شان و چون گلبن شگفت
 پیل هست اینسو که اکنون می روید
 پیل زاده مشکنید و بشنوید
 بس ضعیف اند و لطیف و بس سمین
 لیک مادر هست طالب، درکمین
 آتش و دود آید از خرطوم او
 الحذر زان کودک مرحوم او

سپس می افزاید که این اطفال (پیل بچه ها)
 مثال اولیا را دارند. معصوم و بی گناه و از
 خاصان حق اند. هرچند غریب اند، فرد اند و
 فقیر اند؛ اما در حقیقت غنی اند. چون با خداوند
 اند، در صفات که ما آنها را نمی شناسیم. پس
 این غریبی بر ما می گردد که آنها را نمی
 شناسیم. یعنی ما خود در صورت عدم شناخت،
 غریبیم. وقتی آدم نسبتی به خداوند پیدا میکند،
 آنگاه است که بالا می رود و غنی می شود.
 چون خداوند با او و در او است. خداوند می
 گوید چون اولیاء اجزای من اند، هرچه من
 دارم آنها هم صاحب و مالک آن چیزها می
 شوند.

این داستان در دفتر سوم مثنوی معنوی آمده
 است که در هندوستان اتفاق می افتد. نیک می
 دانیم که هندوستان برای مولانا و اتفاق افتادن
 قصه هایش از چند حیث اهمیت دارد. یکی این
 که هندوستان، سرزمین موعود برای برخی
 ملت ها و مذهب ها است. در برخی موارد
 هندوستان، محل آرزوهای ناتمام پرسوناژ های
 داستان های مولانا است، محل پیدایش آیین بودا
 و عرفان اسلامی که آمیزه ای از آیین بودا هم
 دارد. این داستان هم در هندوستان اتفاق می
 افتد. مولانا می گوید که خر، یاد هندوستان نمی
 کند، بل این فیل است که از هندوستان آمده و
 به فکر و ذکر هندوستان است.

در هندوستان دانایی، گروهی را می بیند از
 سفر و راه دور آمده اند و دنبال غذا و خوردنی
 می گردند و سخت گرسنه اند که سد جوع می
 خواهند. مرد دانا برای شان توصیه می کند که
 در راه تان چوپه های فیلی هست سخت شیرین
 و مطابق ذوق. مبادا به ایشان میل کنید که مادر
 آنها در کمین است:

آن شنیدی تو که در هندوستان
 دید دانایی گروهی دوستان

گرسنه مانده شده بی برگ و عور

اولیا اطفال حق اند ای پسر
غایبی و حاضری بس باخبر

غایبی مندیش از نقصانشان
کو کشد کین از برای جانیشان

گفت: اطفال من اند این اولیا
در غریبی فرد، از کار و کیا

از برای امتحان، خوار و یتیم
لیک اندر سر، منم یار و ندیم

پشت دار جمله عصمت های من
گویا هستند خود اجزای من

مولانا مثال هایی از پیامبران از جمله موسی
و فرعون و دیگران را می آورد که موسی با
یک چوب خشک، دستگاه فرعون را به زمین
فرو می ریزاند. آن چوب موسی را من قدرت
دادم که آن دستگاه را فرود آورد. ورنه چوبی
بیش نبود. همین گونه نوح و لوط و دیگران که
واقعات جهان را تغییر دادند.

صد هزاران انبیای حق پرست
خود به هر قدری، سیاست ها بکرد

سیاست کردن در آثار قدما و مولانا بمعنی
مجازات کردن و توبیخ نمودن آمده است.
سعدی هم در کتاب گلستان اشارت هایی به این
معنی دارد. از نظر مولانا قرآن همیشه بمعنای
(حقیقت) آمده است.

گر بگویم وین بیان افزون شود
خود جگر چه بود؟ که گه ها خون شود

خون شود گه ها و باز آن بفسرد
تو نبینی خون شدن، کوری و رد

در ادامه ی داستان به بحث حرص و آز
آدمی می پردازد که حرص آدمی مانند رقص
بی مقصود است. تلاش بی معنی است،
حرکتهای بی هدف است. رقص یعنی حرکت
های فکری و بدنی ما که چه هدفی را دنبال می
کند. زیرا جنبیدن های ما باید هدفی را دنبال
داشته باشد.

طرفه کوری دور بین تیز چشم
لیک از اشتر نبیند غیر پشم

مو بمو ببیند ز صرفه حرص انس
رقص بی مقصود دارد همچو خرس

رقص انجا کن که خود را بشکنی

پنبه را از ریش شهوت، بر کنی

رقص و جولان بر سر میدان کنند

رقص اندر خون خود، مردان کنند

آزادی واقعی آنجایی است که ما از قید افکار
بی هدف و نفس سرکش خود رهایی یابیم و این
حرکت فکری و بدنی یعنی رقص ما هدف
متعالی را دنبال نماید.

چون رهند از دست خود، دستی زنند
چون جهند از نقص خود، رقصی کنند

مطربان شان از درون دف می زنند
بحر ها در شور شان کف می زنند

این حرکت از درون است که شور و شوق را
پدید می آورد که رقص آدمی را معنی دار و
هدفمند می سازد. مولانا به ادامه از درختان و
برگ بار و دیگر اشیا و پدیده ها، تمثیل ها می
آورد و می گوید برای شنیدن صدای برگ ها

باید پنبه را از گوش غفلت خود دور کنیم. زیرا این نواها و صداها را فقط گوش دل می شنود نه آن گوش ظاهری ما.

تو نبینی لیک بهر گوش شان
برگ ها بر شاخها هم کف زنان

تو نبینی برگ ها را کف زدن
گوش دل باید نه این گوش بدن

اینجاست که گوش سر، به گوش سِر تبدیل
می شود:

گوش سر بر بند از هزل و دروغ
تا ببینی شهر جان با فروغ

مسافران به نصایح آن مرد دانا که از دست زدن به جان فیل بچگان مانع شده بود، گوش نمی دهند و چوچه فیلی را در جاده می بینند و همچون گرگان مست به او حمله می برند می کشند و سد جوع می کنند. مگر یکی از آنها که از این کار ابا می ورزد. که هشدار آن مرد دانا بیادش آمده بود. یاران را نیز مانع می شود مگر نصیحت او نیز کارگر نمی افتد و آنها چوچه پیل را کباب کرده می خورند و مست و لایعقل به خواب فرو می روند. آنجاست که پیلی مست فرا می رسد و دهان هر یک را بو می کند و بوی کباب پسر از دهان آنها حس می کند و هرکدام را شکم می درد و پوست شان را به هوا می پراگند. و به کیفر عمل شان می رساند. اینجا است که مولانا می گوید شما غافل نباشید که بوی کبر و حرص و آز، از دهان شما بیرون می شود. اگر با معنی و حقیقت راست بودید، کژی های فکر ظاهر شما هم راست می شود و مقبول خدا واقع می گردد :

ای خورنده خون خلق از راه برد
تا نه آرد خون ایشان نبرد

مال ایشان، خون ایشان دان یقین
زانکه مال از زور اید در یمین

مادر آن پیل بچه گان کین کشد
پیل، بچه خواره را کیفرکشد

پیل بچه می خوری ای پاره خوار
هم بر آرد خصم پیل از تو دمار

بوی رسوا کرد مکر اندیش را
پیل داند بوی طفل خویش را

آن که یابد بوی حق را از یمین
چون نیابد بوی باطل را زمن ؟

بوی کبر و بوی حرص و بوی آز
در سخن گفتن بیاید چون پیاز

گر حدیثت کژ بود، معنیت راست
آن کژی لفظ، مقبول خداست

مولانا حکایت را دنبال می کند. آن چوچه فیل که تمثیل اولیا بود، اولاد حق بود. شما درحقیقت گوشت بندگان حق را خورده اید. و زمانی که غیبت کسی را هم می کنید، در واقع گوشت او را می خورید. جان سالم را از تطاول روزگار کسی می برد که از غیبت احتراز نماید و صدق داشته باشد.

هر دهان را پیل، بویی می کند
گرد معده ی هر بشر بر می تند

تا کجا یابد کباب پور خویش
تا نماید انتقام و زور خویش

گوشت های بنده گان حق خوری
غیبت ایشان کنی، کيفر بری

هان که بویای دهان تان خالق است
کی برد جان، غیر ان کو صادق است؟

می گوید هر قدر انسان دیر تر حقیقت را
بداند، عذابش دردناکتر می شود. مجرمی اگر
زود به مجازات اعمالش برسد، از اندوه زود
خلاصی می یابد. اگر کار مجازات به عزرائیل
رسید، دمار از روزگارش کشیده می شود.
کاری نکنید که نوبت عذاب دادن عزرائیل به
شما برسد. تاکید مولانا بر این است که هر قدر
کمتر سخن به گزاف (غیر حق) بگویید کمتر به
مصیبت دچار می شوید. برای همین می گوید
که مرغ بی هنگام نباشید و بانگ بی هنگام
ندهید که سر مرغ بی هنگام، زود بریده می
شود. این حرص دنیا بود که چشم آن مردان
مسافر را برای خون ریزی تیز کرد که خود
دچار مصیبت شدند:

حرص دنیا رفت و چشمش تیز شد
چشم او روشن، گه ی خونریز شد

مرغ بی هنگام شد ان چشم او
از نتیجه کبر او و خشم او

سر بریدن واجب آید مرغ را
کو به غیر وقت جنباند درا

هر زمان نزعی ست جزو جانت را
بنگر اندر نزع جان، ایمانت را

حقیقت زندگی این است که ما هر زمان در
حال جان کندن هستیم. یعنی در حال نو شدن و

دیگرگون شدن هستیم. اگر آدمی حقیقت را پیش
از نزع و جان کندن خود بفهمد، جان کندن او
هم آسان می شود. مشکل این است که ما این
زمان را دانسته نمی توانیم. عمر آدمی مانند
کیسه زر است که هر روز از آن خرچ می
کنی. اگر چیزی به جای خرچ کردن نگذاری،
این کیسه یک روزی خالی می شود و به انتها
می رسد. لذا مولانا توصیه می کند که مال دنیا
را به اندازه ضرورت خرچ کنید و اصراف
نمایید.

عمر تو مانند همیان زر است
روز و شب، مانند دینار اثر است
می شمارد، می دهد زر بی وقوف
تا که خالی گردد و آید خسوف

گر زگه بستانی و ننهی بجای
اندر آید کوه زان دادن زپای

پس بنه بر جای هر دم را عوض
تاز "والسجد والقرب" یابی غرض

عاقبت تو رفت خواهی نا تمام
کار هایت ابتر و، نان تو خام

ابوالقاسم فردوسی هم در شاهنامه می گوید
که از سرمایه ای که خرچ می کنید به جایش
چیزی بگذارید وگرنه کوه هم باشد، به پایان
می رسد:

چو بر گیری از کوه و ننهی بجای
سر انجام کوه اندر آید ز پای

ورکه لاره

چلوونکی لومړی دوه زړه شو لکه چې په لږه شېبه کې د جنگ یخنی ماشومانو او د خلک و د بد ساعت او بدې ورځې جاج واخېست، بیایې ورته د تایید سر و خوځاوه. یوه خبره یې وکړه:

خه، هلته په څوکی کښینه. دغه هم مه راکوه.

موټر ته د نوي راختلي سړي اکر ډېر وران وو. رنگ یې الوتی او د چا خبره تک زیر تښتېدلې وو. د ماشومانو هم شونډې وچې وې درې ماشومې نجونې چې یوه پکې لږه غوټه کې وه په څنگ کې کښېنولې دلاساينې لاس یې ورته پر مخ رابښکود. یوه ډېره کوچنی چې د مور له ټټره لا جلا شوی وه په غېږ کې کښېنوله، پر مخ یې ښکل کړه. د هغې په ښکلولو سره یې سترگې نمجنې شوې. خو خپل صبر او زغم یې له لاسه ورنه کړ. شاوخوا یې وکتل، د موټر ټوله سورلی نوي راختلي سړي ته ځیر وه. نوموړی زما تر څنگ ناستوو. زما هم زړه

د موټر ټولې سپرلې په درانده خوب ځنگېدلې، خو کله چې موټر د پښه نیولې لاروي په څېر د صنعتي پارک له سیمې د کابل- جلال آباد لوی لارې ته ورننوت له لیرې یې خپل گړندیتوب نور هم لږ کړ. هلته وړاندې یو سړی له دوو درې ماشومانو سره د سرک پر څنډه ولاړ وو، لاس یې موټر ته نیولی وو او په پرله پسې توگه یې د لاس په اشاره د موټر د درېدو غوښتنه کوله. هغه ته په نژدې کېدو سره موټر تم شو. څه نا څه د پاڅه عمر سړی چې لوگو وهلي کالي یې په تن او پکول یې پر سر وو په داسې حال کې چې یوه ماشومه یې په غیر کې وه له دوه نورو ماشومو، جینکیو سره موټر ته راوخوت.

ورو د چلوونکي په غوږ کې وپسېد له جیبه یې یوه څه پیسې راوویستلې او چلوونکي ته یې وروښودې؛ همدومره پوه شوم چې وی ویل:

همدومره لرم، یخني ده، جنگ دی. نورې راسره نشته، پر ما ډېر بد ساعت دی.

صبر نه شو، ورو مې ترې وپوښتل، صيب تاسې د کوم خای ياست؟ ما چپرې ليدلې يې. - هو، زه د کونړ يم.

ارومرو به مو د کونړ پر لاره ليدلې وي. - هو کېدای شي. زه د کونړونو د ولايت يم، دلته په کابل کې افسر وم. خو اوس... او بيا يې سور اسوبلی وکېښ.

- پوه شوم، لږ لږ مې ياد ته راځي.

- وښه ستا نوم؟

زما نوم خان مامد دی، څو کاله وړاندې په دې ودانيو کې زما دنده وه، لاس يې د حربي پوهنتون ودانۍ ته نيوه. دلته استاد وم.

خو خان مامد بيا له خپلو ماشومانو سره بوخت شو. د وړې ماشومې نجلۍ په لاس کې چې يوه وچه کلکه مړۍ (ډوډۍ) يې نيولې وه کله به يې خولې ته وروره او کله به يې پلار ته ونيوله، چېغې به يې سر کړې او د پلار په غېږ کې به يې لالچ پيل کړ او د غټې خور غېږ ته به يې ځان اوږد کړ.

د ماشوم په ګونګه ژبه نور څوک نه پوهېدل يوازې پلار او دوه نورې ماشومانې پوهېدلې. د وړې نجلۍ له لچ سره به دوه نورې نجونې چې د موټر له بنښنې به يې بهر کتل پرېشانه شوې، غلې به شوی او د ماشومې په دلاسا کولو به يې ځان مشغول کړ.

خان به کله ماشومه د هغې غټې خور ته ورکړه او کله به يې بېرته واخېستله، هغې به هڅه کوله چې پام يې وربدل کړي. همدا به يې ورته تکراروله.

هاغه دی توتو وګوره پټې کې ګرځي، وګوره هغه سړی چې توپک يې په لاس کې دی. ورته وګوره څومره غټ بنکرونه لري، هاغه ده مور جانه راغله. د مور په اورېدو سره به ماشومه يو دم غلې شوه او حيران حيران به يې وکتل.

موټر په توندۍ سره د ماهيپر له پېچومي رابښکته کېده. خو په موټر کې به ځېنې سواره کسان د ماشومې له شور او ځوږ نه نارامه شول. خو ځېنو نورو به ځانونه چوپ او غلې نيولي ول. چلوونکي به هيڅ نه ويل او نه به يې د نجلۍ د شور په باب څه اندېښنه کوله.

موټر ښايسته ډېره لاره وهلې وه، د ګوګا منډي دوکانونو ته راورسېده. پخه غرمه شوې وه. لږ مزله خو ناهمواره سرک ټول له اده بده ويستلي ول خو نجلۍ د موټر د جمپونو او توپونو په اثر لکه وزر ماتې مرغه ستړې ستومانه تالې والې د خپل پلار په غېږ کې پرېوته او وېده شوه. پلار يې ورته د خپل ځادر په پيڅکه پزه پاکه کړه. ګاډی ودرېد، ټوله سپرلۍ د غرمې ډوډۍ او د ماسپښين لمانځه ته کېښته شوه.

خو خان په موټر کې پاتې شو. ترې مې وپوښتل څه چې کوز شو ډوډۍ نه خوري؟

د غوښو بوټی یې د راتلولو نه وي، بلکې پر دېوالونو نښتې وي. همدومره مې وکړل چې په انگر کې کنده وباسم او په کمپله کې د هغې غوښې راتولي او هلته یې خښې کړم.

هو، هغه مې خاورو ته وسپارله نژدې یوه گاوندوي راسره مرسته وکړه، له هماغه خښتو چې ترې نغری جوړ کړی وو پر قبر مې ور ډېری کړي.

او بیا یې ستونی ډډ شو، ماشومانو ته یې د سترگو له لاندې وکتل.

- اوس نو کور د هغې مرستون دی لکه چې ټول کلی او کوڅې اوس زمور د خپلو خپلوانو مرستونونه دي. زه هم د نورو په پل له خپلو دريو ماشومانو سره په نا مالومه لاره را رهې شوم. نه پوهیږم چې اوس چېرته لاړ شم او په دی ماشومانو څه وکړم؟

هغه ځواب راکړ: يره خوا ته مې نه کېږي.

برېښېدل چې ماشومان هم نارنهور ول. زه هم د ځان له خبرې سره پښه نيولی شوم. له ځانه سره مې وويل لکه چې پيسې ورسره نشته. زړه مې لوی کړ او بيا مې وپوښته:

- ما ته ډېر اوتر او نارامه ښکاري. بيا مې د پيسو ست سلا ورته وکړه. خو د هغه په فکر او روان کې د ماشومانو لورې، د هغه بېوسي او له بلې خوا د هغه غرور سره د خيروشر په څېر په اوږده شخړه اخته وو. د هوتل نوکر راغی او بيا د ماشومانو لپاره ډوډۍ راوغوښتل شوه او له هغه وروسته خان خپله غنماه راوسپړله.

- هو، زه. او بيا يې اسويلی وکېښ. اوس حيران يم چې په دې تنکيو ماشومانو څه وکړم، او چېرته ولاړ شم؟

- خيره څه ده؟

پروني جنگ راته ټوله هستي تباہ کړه، هر څه يې را نه په څو شېبو کې واخېستل.

ورته حيران شوم هغه په بندستوني خپلو خبرو ته دوام ورکړ.

- پرون چې د هوايي ډگر په لور د راکټونو زور شو يونالتي زما د کور په انگر کې ولگېد. زه د دې درې ماشومانو سره په کوټه کې وم. مېرمن مې په انگر کې په کاليو وينځلو بوخته وه. توغندی نيغ د هغې پر سر ولگېد. ټول تن يې ورته دانه دانه کړ.

شاخه سبز شهید

یگانه منظره فرح بخش و تسلی گری از طبیعت بودند که او را بر هودج خیالهای امید ولی حسرت بارش می نشانند و به سرزمین آزادی پرواز می داد.

او ساعت‌های دراز پشت دریاچه می ایستاد و بدین گونه زمانهای جانکاه و دیرپای زندان را پشت سر می نهاد. نگاه هایش طوری به آن قطعه آسمان، به آن شاخه کوه و گل بوته می چسبید که به سختی می شد وی را از آنها جدا کرد. با آنها سخت دل بسته بود و آنها یار و یاورش شده بودند. هرچه با خود می داشت، به آنها می داد و هرچه آنها می داشت، خود می گرفت. توته گک آبی رنگ آسمان گاه گاهی تماماً او را جادو می کرد. آن گاهی که پرندگان بلندپرواز در آن جا به پرواز می آمدند، او را هم با خود می بردند و او تا وقتی به همین گونه می بود و دریاچه روحش را به پرواز

می داشت و به قدم زدن می پرداخت. عرض و طول حجره اش با دو سه گام طی می شد و ناگزیر آهسته آهسته گرداگرد می چرخید. وقتی از گردش خسته می شد، روی یگانه کمپلش می نشست و به رخت خوابش تکیه می زد و ساعتها به چرت می رفت و همان گونه می ماند. سخت تشنه موسیقی بود و تشنه خبر از بیرون. خیلی دلش می خواست که قلمی می بود و کاغذی، کتابی یا رادیویی. از جایش بر می خاست، پشت دریاچه می رفت. نگاه هایش از لابه لای پنجره های دریاچه پرواز می کرد. دریاچه ساحه دیدیش را قالب می زد و تنها در برابر دیده هایش شاخه کوهی می نمود که در آن چند درخت جنگل گونه یی بود و بر بالایش قطعه کوچکی از آسمان.

فقط آن قطعه لاجوردین آسمان، آن شاخه زیبای کوه و آن چند تا درخت زیبا برایش

سحر خیزی را عادتش ساخته بود. هنوز ستاره ها در آسمان می درخشیدند که او از بستر می برآمد. با شتاب سوی دریاچه می رفت، دریاچه را باز می کرد، صورتش را به پنجره های آن می چسپاند، چند بار نفسهای ژرف می کشید هوای تازه را می شمید.

بعد بسترش را می بست و شطرنجی رنگ و رو رفته را که یگانه فرش سلولش بود، جارو می زد. آن گاه لحظه هایی سپورت گونه حرکتی انجام می داد و باز پشت دریاچه می رفت و هوای تازه می گرفت. دقیقه هایی که می گذشت در سلولش را تک تک می زد. پهره دار می آمد در را می گشود. چای جوشش را به او می داد که چای دم کند و خودش می رفت به تشناب. وقتی باز می آمد، پهره دار چای جوش را می آورد و دوباره در را قفل می زد.

او چایش را صرف می کرد. چای جوش و پیاله را بر

می آورد. حالت یک نواختش را دیگر گونه می ساخت و در پارچه های رنگارنگ زندگی اش نقش و نگاری می آفرید.

از راه دریچه نگاه هایش به گل بوته می چسبید. گاهی گل بوته را با پیرهن پر گل و برگ می دید که پروانه ها به دورش می رقصیدند و از صورت با طراوتش بوسه های مزه دار می ربودند. گاهی لچ و برهنه اش می دید که پرندگان در آغوش می کشیدند و آزادانه ازش لذت می گرفتند. گاهی در حالت رخوت و از خود رفتگی اش می دید که بی خیال و آهسته آهسته به خواب می رفت و گاهی در حالتی می یافت که نرم نرمک در زیر پوستش آب می دوید، کم کمک پستانهایش بالا می آمد و دیده هایش باز می شد. آری او همه چیز گل بوته را می دید، جوانی اش را، پیری اش را، خوابش و بیداری اش را و آسمان گل بوته را هم می دید. آری آن آسمانک دل انگیز نیلگون را. آسمانک که گاهی نیلی می بود، گاهی آفتابی و گاهی پر ستاره؛ گاهی می خندید و گاهی می گریست و زمین گل بوته را هم می دید،

آری زمینی که با غرور در دل شاخه کوه بلند جا می داشت. گاهی می خشکید و گاهی نمناک کی شد، گاهی زایده هایش را از دست کی داد و گاهی باز می یافت.

آری وقتی او با آنها می بود، زندان و سلول را از یاد می برد و آنها برایش دنیای دیگری می ساختند، دنیای اندیشه و امید.

دریچه، دیگر برای او دریچه بی عادی نبود. دریچه بی بود که به سوی جهان درونی او باز شده بود. از این دریچه او دنیای ناخودآگاهش را می دید، دنیای عاطفی اش را می دید و دنیای روانی اش را. از این دریچه او رنگها را می دید، تاریکیها را می دید و روشنیها را. چیزهای نادیدنی را می دید، چیزهای باور نکردنی را می دید و چیزهای شرح ناشدنی را. این دریچه برای او دریچه زندگی شده بود و دریچه خوشبختی. ساعتها پشت آن دریچه می ایستاد و در جهان درونی انسان فرو می رفت. در باره انسان می اندیشید، در باره زندگی و مرگ می اندیشید و در باره چیزهای گونه گون.

طوری او به دریچه دل بسته بود که نمی توانست ازش جدا گردد. جدایی از دریچه در نظر او جدایی از زندگی می بود. گاهی نگاه هایش از دریچه به سوی دریاچه آبی آسمان به پرواز می آمد، خاطره ای دل انگیز دوره آزادی را به گونه بی در ذهن او زنده می ساخت که بارانی از حسرت بر سرش می بارید و خودش را در زیر کوههای از غم و افسوس حس می کرد. بی تاب می شد، به کف اتاق می افتید و به تپیدن می آغازید. دقیقه های زیاد می تپید. باز بر می خاست و در برابر دریچه می ایستاد و باز می رفت در دنیای چرت ها و خیال هایش.

گاه گاهی چیزهای شادی بخشی در ذهنش بالک می زد. زنی در برابر دیده هایش جلوه گر می شد، زنی آشنا و دوست داشتنی. زنی به گونه آهو، با قد رسا، گردن بلند موهای خرمایی و اندام موزون. خرامان خرامان در حالی که لبخندی بر ذهن می داشت به سوی او می آمد، از حالش می پرسید و یادی از گذشته ها می کرد و او شگفتی زده می شد؛

شگفتی زده می شد از این که در این حالتها کسی را و زنی را با وفا می یافت.

در پشت میله ها، دریچه از این گونه خاطره ها و خاطره ای دیگر به فراوانی در ذهن او می آمد و گاهی این خاطره ها در درونش آتش حسرت می افروخت و شراره های انتقام را در وجودش شعله ور می ساخت. بی تاب می گردید. با خودش در مجادله می شد و به سختی می کوشید که درونش را و این چیزها را تصفیه نماید و این گونه چیزها را به کلی در خودش نابود سازد.

و ناگهان از ته دلش چیزهایی بر می خاست و کلمه هایی از ذهنش می پرید:

چی باید کرد... آدم... است. آدم از خود چیز هایی دارد... چیزهای خوب و چیزهای بد و نمی شود آدم را در قالب انداخت... وای از بدی های...

آدم و وای ... از زشتی های... آدم. و بدین سان او در سلولش روزگار به سر می برد و بدین گونه از راه دریچه به پرواز می آمد. آری به پرواز می آمد و می رفت در آن جاهایی که نشانه بی از

تنهایی نمی بود و هر کس زبان هر کس را می فهمید. گفتم تنهایی، بلی تنهایی سوهانش می کرد و به سختی فرسوده اش می ساخت و او ساعتی فراوان در پشت میله های دریچه می ایستاد. نگاه هایش به چشم انداز می چسبید. اندیشه های رنگارنگ در ذهنش می آمد و بدین گونه با تنهایی در مجادله می بود. دریچه دیگر همه چیز او شده بود. بی دریچه زندگانی برایش دشوار می نمود. شبی از شبها که کشتی خیال او به دریاچه آبی رنگ آسمانک پرستاره شنا می کرد، ناگهان در برابر دیده هایش، از لا به لای میله های دریچه برچه نمودار می شود. او به خود می آید و در می یابد که پهره دار نوک برچه تفنگش را از لای میله های دریچه به سوی او تهدید کنان تکان می دهد و چیزهایی می گوید:

"نمی توانی، بلی نمی توانی. ما مراقب هستیم."

او شگفتی زده می شود و حیران حیران به سوی پهره دار می بیند. پهره دار با دستهایش میله های آهنی

دریچه را به سختی تکان می دهد و چند بار تکان می دهد.

وقتی از محکمی آن باور می یابد، غرغرکنان از دریچه دور می شود. پهره دار می رود. مگر او حیرت زده در بسترش می افتد و چرتهایی به کله اش می آید.

فردا زندان بان احضارش می کند و آن چه از گفتنیهای اهانت بار در چننه اش دارد بر سر او می ریزاند و ساعتی زیاد او را نزد خود نگه می دارد.

بعد کسی نزد زندان بان می آید و او با لهجه آمرانه می پرسد: "تمام شد؟"

و پاسخ می گیرد که: "بلی."

زندان بان به او اشاره می کند.

"حالا ببرش."

و او را باز در سلولش می برند. او در آن جا همه چیز را مثل گذشته می یابد و تنها یک چیز را نمی بیند، یک چیز را، دریچه را...

نگاهی بر :

"نخستین کتاب در باره جنبش مشروطه خواهی در افغانستان"

اثر پوهاند هاشمی

کشور، بانو ماریا دارو، مؤلف و دکتر عنایت الله شهرانی، شخصیت علمی بسنده می کنیم.

«بنده، نویسنده این مقاله کوتاه و فشرده، از این پژوهش بزرگ پوهاند استاد هاشمی که

مانند دریا خروشنده از هر پهلوی سیاست روزگار پدران ما، مبارزات جوانان افغان، مشروطه خواهان دوره اول، دوم و دوره اختناق "سوم" هر پهلوی سیاست روزگار پدران ما بحث می کند، بسیار سود جست.

با خواندن این کتاب "نخستین کتاب مشروطه خواهان در افغانستان" پیکار رزمندگان تاریخ افغانستان که استعمار

بزرگ انگلیس و نوکران آنها در داخل وطن مردانه رزمیده اند، خیلی به مطالعین محترم

به رغم خبرهای پریشان کننده ناشی از فضای حاکم در کشور، با مسرت به آگاهی هموطنان عزیز، بویژه دوستداران کتاب، اهل فرهنگ و تاریخ رسانیده می شود، به تازگی

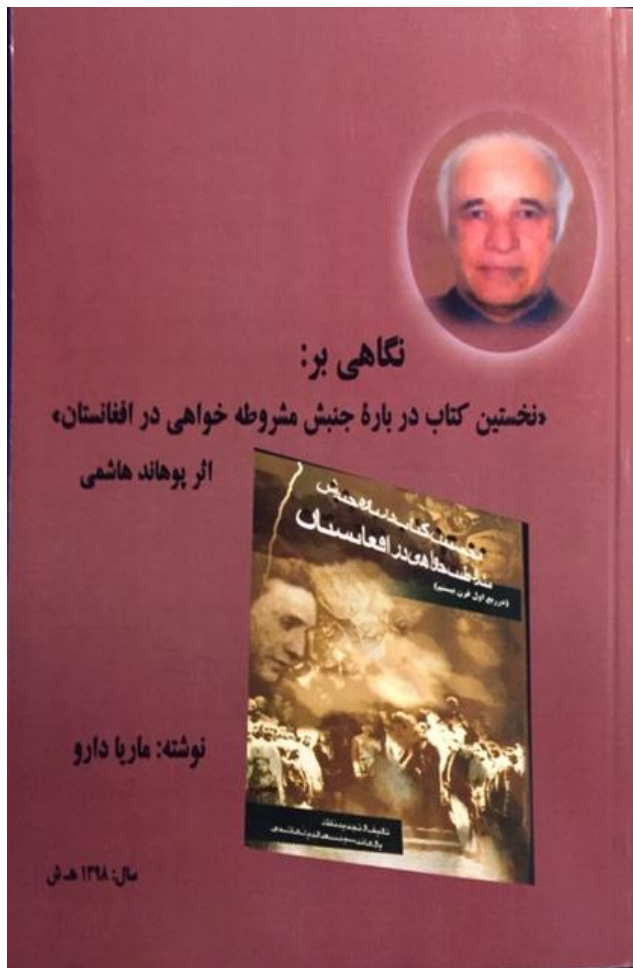
کتاب با ارزشی به دسترس ما قرار گرفت.

«نگاهی بر: "نخستین کتاب در باره جنبش مشروطه خواهی در افغانستان" اثر پوهاند هاشمی» نام کتابی است که به تازگی از

خامه نویسنده و منتقد نامدار کشور، بانو "ماریا دارو" به دست نشر سپرده شد و به دسترس علاقمندان قرار گرفت.

به هدف معرفی این رساله ارزشمند، به نقل از تبصره ها و دیدگاه های دو تن از

شخصیتهای شناخته شده فرهنگ و ادبیات

خواننده معرفی می‌سازد که گویا خواننده واقعاً اصل کتاب را خوانده باشد.

چون که گفته اند، یک مقدمه خوب در حقیقت "آیینۀ دورنمای متن" می‌باشد. به مختصر ساختن کتاب استاد هاشمی محترمه ماریا دارو قدرت عالی به خرچ داده اگر به تعمق دیده شود همه متن کتاب را عنوان به عنوان و فصل به فصل توضیح نموده و ما از روی تجارب این را می‌دانیم که مختصر ساختن موضوعات به مراتب مشکل‌تر از بسط دادن موضوعات می‌باشد که بانو ماریا دارو واقعاً بر آن صاحب‌توان بوده به عالی‌ترین درجه اختصار کتاب را موفقانه کار کرده است.

بعد از این که این رساله نقد و بررسی خانم ماریا دارو را خواندم و دیدم که دانشمند ارجمند طوری در نوشته اش مهارت به خرچ داده که اگر کسی متن کتاب را نخوانده باشد به متن آن کاملاً آگاهی حاصل می‌نماید، از آن رو نه تنها نویسنده این سطور "شهرانی"، بلکه دوستان و دانشمندان دیگر به آن نظر شدند که رساله مذکور به زودی به چاپ برسد و به دست علاقمندان تاریخ معاصر افغانستان گذاشته شود.»

"محبت" مطالعه این رساله علمی را به اهل مطالعه و خوانندگان محترم توصیه می‌کند.

افزوده می‌شود. باید دست دعا بلند و به روح مبارزین راه آزادی که جان‌های شیرین شان را فدای ارمانهای انسانی کردند شادباش بگویم.»

دکتر عنایت الله شهرانی در معرفی کتاب چنین بیان می‌دارد: «کتاب تألیفی پوهاند هاشمی واقعاً در موثقت و حقیقت موضوعات تاریخی بلندترین مقام را دارا می‌باشد، چنانچه در همین رساله نوشته دانشمند ارجمند خانم "ماریا دارو" مؤید گفتار ما است.»

دکتر شهرانی در معرفی مؤلف این رساله می‌نویسد:

«پیش از آن که در خصوص نقد و نوشته پرداخته شود، قابل یادآوری است که خانم ماریا دارو یکی از مؤلفین و نویسندگان زن در افغانستان و نوشته هایش نمایانگر فرهنگ باشکوه افغانستان بوده، بخصوص سه جلد کتاب "هنرمندان تاریخ ساز تیاتر"، "چهره های جاودان" و "آوای ماندگار زنان" از جمله کتابهای کم پیدا که در افغانستان بدان شکل تا هنوز در قید قلم نیامده است.

خانم ماریا دارو از نویسندگان فوق العاده خوب وطن می‌باشد و به حقایق و دقایق سخن پی می‌برد. از آن رو نوشته هایش در مورد کتاب استاد بزرگوار و دانشمند عالی مقام وطن، پروفیسور هاشمی ارزش بسزا دارد.

صورت نقد و بررسی بانو ماریا دارو در مورد کتاب "نخستین کتاب در مورد جنبش مشروطه خواهی در افغانستان" را چنان به

طوطی و بقال

و ساکت در گوشه ای می نشست و مردمی را که از مقابل دکان می گذشتند تماشا می کرد؛ تا اینکه ناگهان چشم طوطی در میان آدم های جلو دکان به مردی افتاد که سر او هم طاس بود و مثل گوی هیچ مو نداشت. طوطی یک باره فریاد کرد: "ای مرد بی مو، آیا تو با کچل ها دوستی کرده ای یا اینکه شیشه روغن را ریخته ای که چنین سرت بی مو شده است!"

مردم از این حرف طوطی به خنده افتادند و یک باره به داخل دکان آمدند. دکان دار طوطی را در دست گرفت و او را بوسید و از آن پس باز کار و بارش خوب شد و مشتریان به دکان او رو آوردند.

چنین است شیوه قضاوت ما در باره مسایل و حوادث دنیا. ما با توجه به آنچه بر خود مان گذشته حکم می دهیم و به پیروی از افکار خود همه چیز را می سنجیم. در پایان این داستان عبرت انگیز مولوی می گوید:

مردم را تقلید و پیروی از دیگران گرفتار می کند
پس صد لعنت بر این تقلید باد!

بقالی در دکان خود یک طوطی زیبا و خوش سخن داشت. طوطی سبب رونق کار و بار بقال شده بود و مردم برای دیدن و حرف زدن با او همیشه به دکان سر می زدند و چیزی می خریدند. یک روز که طوطی در دکان تنها مانده بود شروع به بازیگوشی کرد و به اطراف روی قفسه ها و قطی ها و شیشه ها به پرواز درآمد. در همین وقت یک شیشه روغن بادام بزرگ از قفسه پایین افتاد و روغن در سراسر کف بقالی پهن شد.

فردای آن روز بقال به فروشگاه آمد و کف دکان را پُر از شیشه خردشده و روغن دید. چنان از این ماجرا عصبانی شد که طوطی را با چند ضربه که بر سرش زد آزرده و ناراحت کرد. از این ضربه ها موهای سر طوطی ریخت و سرش خیلی زشت شد.

طوطی از آن پس دیگر منقارش را باز نکرد و هیچ حرف نزد. صاحب دکان که از کار خود خیلی پشیمان شده بود هر چه کرد و هر چه طوطی را نوازش کرد نتوانست غم او را کم کند و او را به حرف آورد. با خودش می گفت: کاش دستم در آن زمان شکسته بود و این مرغ خوش سخن را نمی زدم. او به فقرا و درویشان صدقه می داد و دعا می کرد.

روز به روز مشتریان دکان کم شدند و دیگر کسی به سراغ طوطی نمی آمد. طوطی غمگین

ح. گران

به همیاری جفتم
به عشق همچو مجنون

گزیدم جای امنی
فارغ از باد و طوفان
و آنجا لانه ساختم
به آرزوهای شایان

گذاردم بیضه ها را
چو مروارید سپید رنگ
اساس زندگی را
نهادم با دیگر رنگ

به امیدی که فردا
ز دامان تخم ها
جوجه ها پا گذارند
به جولانگاه دنیا

و با نوزادگانم
زندگی نو بسازیم
سرودهای دلانگیز
بدور هم نوازیم

و روزهای بهاری
بینوا گلبنه ای را
باسرودهای جانبخش
دهیم روح مصفا

ولی باز هم الهی
شدم درگیر بیداد
به راه و رسم دیگر
شدم بر باد برباد

سُراغم ماری آمد
ببلعید بیضه ام را
نمود در طرفت العین
فنا آن جوهرم را

مرا در آلم و غم
تک و تنها بگذاشتم
در دل پُر امیدم
دانهء یأس و اکاشت

"مناجات"

این چه حال است خدایا!
بر سر ما ضعفا
همش اندوه و درد است
همش خوف و جدل ها

نه یافتم جای امنی
که آسوده و بیغم
بگذرد روزگارم
برای لحظه ای هم

بودم آن بلبلی که
به شاخ سرو رعنا
نهادم لانهء خویش
که تاخوانم غزل ها

که عشقی آفرینم
که روحی را نوازم
که دل آرام بدستی
که ساز نو بسازم

و زان بالای لانه
برای سوخته دلان
سرو د عاشقانه
بخوانم صبحگاهان

ولی تو ای خدایم
همان کاشانه ام را
مقام هستی زایم
و آن سامانه ام را

به دست باد و طوفان
رها کردی به غارت
ندانستم چه رازست
در این بیداد و غفلت

+++
شدم باری پرستو
و زیر سقف مصون

شکایت از تو دارم
چو برما ناظر هستی
بهر امری که خواهی
تو مطلق قادر هستی

نه بی اراده تو
در جهان باد و زد
نه مار و جانوری
ز جای خود بخزد
+++

دگر بار گشتم آهو
بدشت و کوه و صحرا
گزیدم زندگی را
کنار سبزه زارها

علفزار موج می زد
طبیعت با سخاوت
همه جا پخش می کرد
فضای با طراوت

بر فراز تپه ها
بره هامست و شادان
به هرسومی چریدند
بهم جستان و خیزان

که يك دم شد غریوی
زمین لرزید به پایم
هجومی شد ز هر سو
همی خشکید صدایم

فضای صاف و روشن
ز خفقان و ز هیبت
شب تار گشت بر من
شدم درگیر وحشت

ز هرسومی دویدند
درنده گان زورمند
زهول این شرارت
همگان در میدند

پلنگان خون آشام
یکا يك بره ها را

گرفتند زیر یورش
و من درماندم آنجا

بره بی نامرا دم
درین کارزار و بیداد
ز پا افتید در آخر
همی زد ناله و داد

گلو ی بره ام را
به پیش چشم آنان
فشردند، خفه کردند
به چنگال و به دندان

و جود نازکش را
نمودند یکی با خاک
در همان آن واحد
این دژخیمان سفاک

نه بود هیچ چارهء من
به جز تسلیم به قدرت
نداشتم تاب پیکار
بدین ضعف و وضعیت

گر یستم زار زار
به تقدیر و به حال
بجز حسرت و اندوه
نه بود اندر قبالم

مرا نگذاشتی یارب
که با آسوده خاطر
دمی را بگذرانم
در چنین عمر قاصر

همین که روزنه ای
ز عیش و شادی دیدم
سم صد نامرا دی
به دنبالش چشیدم

برای يك شكم سیر
پلنگ زور آور
حیات بره ام را
نمود نابود یکسر

همه دانند، به اینکار
ترا ب دست اِرادَه

که چون بی اذن و خواستت
نه عُرد هیچ درند ه
+++

ا خیراً جای دیگر
به شکل انس و آدم
به دستگاه "مدنیت"
به هستی پا نهادم

ولی صدحیف و افسوس
که اینجا زشت و زشت
همی بینم فضا را
درین قوم "مفخر"

درینجا نیز همان زور
اصول زندگانیت
برای زورمندان
حقوق جاویدانیت

و حال مستمدان
وخیم و ناگوار است
دغا و جور و اجحاف
فزون از هر دیار است

درین جا و حشیانه
زدشت و کوه و صحرا
همی بینم به هر سو
امور زندگی را

همه همجنس، باهم
سراسر در نبردند
گروهی در غم و رنج
گروهی فارغ از درد اند

درینجا وحشت و زور
شده با هوش توام
جنون و شهوت و نفس
حکم رانند به مردم

درین کارزار و پیکار

هرانکو داشت قدرت
دریغ هرگز نه ورزد
ز خون و جان ملت

"کرمنا" گفتی یارب
کجاست درما کرامت؟
و ظالم تر که مائیم
کجا با شد "شرافت"؟

پلنگ و گرگ و شیری
اگر هستند درنده
در آنوقت می شوند هار
که باشند سخت گرسنه

ولی این آدمی را
که "اشرف" آفریدی
ز مخلوقات عالم
تو آنرا برگزیدی

زهر حیوان بدتر
شب و روز در جنایت
تمام عمر در جنگ
برای حفظ قدرت

زهر حیوان، خون آشام
زهر حیوان، ویرانگر
زهر حیوان، هارتر
زهر حیوان، عصیانگر

نه تنها بهر اشکم
که بهر شهوتش هم
بقدر زور و هوشش
کند کشتار و استم

نه تنها بهر شهوت
که هم از خاطر جاه
کند تعذیب و معدوم
حریفش را هرازگاه

نه تنها بهر شهرت
که بهر قدرتش هم
کند محتاج و برباد

رفیق و همسرش هم

به هیچ چیز بند و واز نیست
برای شوق قدرت
به هر جرّمی زند دست
برای نام و شهرت

عجب اینست خدایا
به هر جا و به هر کار
که ظالم هر چه خواهد
تو وی را هستی همیار

و گرنه از کجا شد
چنین هیبت مراورا
بدین ضعف وجودی
چنین قدرت مراورا

درین دنیا که بینیم
نبودست نظم و انصاف
ظلمت و وحشت و زور
حکومت می کنند صاف

ولی تو ای خدای من
که بر ما ناظر هستی
به هر فعلی که خواهی
تو مطلق قادر هستی

چرا بر ما ضعیفان
روا می داری بیداد
چرا از چنگ اشرار
نباشیم دور و آزاد

به مورچه ها نظر کن
که نفس دارند و هم جان
و هر دم می شوند له
به زیر پای انسان

به این جسمی نحیفی
که خلق کردی تو آنرا
چه جایی برگزیند
برای مسکن و جا

تو آیا لحظه بی هم
نظر داری به آنان
که آنها در د دارند
و هم احساس و هم جان

چطور قانع شویم ما؟
که هستی حامی بی ما
چسان باشیم امید وار؟
که هستی ناجی بی ما

سراسر با زبر دست
سر سازگار داری
همیش از ما ضعیفان
دل بیزار داری

درین بیداد و تفریق
چه اسرار است و حکمت
چگونه هست ممکن
که کرد توجیه وحشت

چه هست منظور خلقت
از چنین نابسامان
یکی چون مورچه عاجز
دگر چون شیر غران

به ما فهمی که دادی
به این عقل و شعوری
فساد بینیم همه جا
بیشتر از هر اموری

بظاهر وحشت و زور
اساس این جهان است
به هر سر که باشد
و یا گر امتحان است

چه نیازی هست یارب
برای امتحانم
مگر تو می ندانی؟
از چنین و چنانم

درین وادی خلقت
که جز تو نیست عامل
ممتحن هم خودت بی
من ام حیران کامل

نعماتت فراون
درین باب نیست سوالی
ولی اندر کنارش
تودانی روز و حالی

به پیش گنج ماری
بدور سبزه گرگی
قاسم مال و ثروت
ظلومی بس سترگی

درین اوضاع و احوال
چگونه خیر و انصاف
بر آرند سر به هستی
زین لجنزار اجحاف

به هر جا دزد و خاین
چه شهوتران و فاسق
به هر کاریکه خواهند
شوند کامران و فائق

ولی پاکد امنانی
که دارند عفت و شرم
همیش با درد و رنجی
دست و پنجه کنند نرم

منم حیران یارب
باین راز و تغافل
که بینی وحشت و فسق
کنی صبر و تحمل

الهی عاجزم من
ز فهم این معما
برای درک این وهم
به من توفیق فرما

ققنوس خیال

غلام محمد کامه وال

سړی

چې متاثره له رحمان وي سړی
خود به په شعر کې روان وي سړی
چې له نړۍ سره روان وي سړی
ولې به روسته له کاروان وي سړی
د کلي کور تبوس چې وکړم د چا
یا د کامې یا دلغمان وي سړی
بیا د لوي شکر د الله وپاسي
چې هم پښتون وي هم افغان وي سړی
زه د هغې ورځې ارمان کومه
چې د سړو منځ کې روان وي سړی
که په دنیا هزار هزار دي سړی
سړی هغه دی چې انسان وي سړی
په دود دستور او په یاری پوهیږي
بیا نو پر بڼکلو باندي گران وي سړی
(سړی) دی بي یارانو نه شي کله
خپلو یارانو باندي خان وي سړی
* * *

فضای میهنم آشفته بازار
به جای گل گرفته دامنش خار

بکوبند در سرای باز بی سقف
یکی بر فرق دیگر حرف بسیار

همه گویند که من بهتر ز دیگر
یکی سیری نباشد، بلکه خروار

زبان گرچه سفیر صلح و مهر است
زبونش کرده اند همچون سم مار

زجوی وحدت مردم تو بنگر
هزاران جویک تنها و بیکار

وطن خاک تو دشت کربلا شد
یزید ماست منیت، کبر بسیار

دریدند و بریدند، محو کردند
صفا و همدلی و لطف عیار

به پرواز آ و طندارا پر افشان
ز خاکستر چو ققنوس، مرغ طیار

هوا آلوده و اینجا کثیف است
برای ملک ما تازه هوا آر

هوای صلح و مهر و سازش آور
هوای همدلی بهر وطندار

هوای همپذیری و رفاقت
محبت، تازگی و عشق سرشار

نومبر 2019

شرده به بانوان خوش سلیقه

EXCELLENCE STYLIST
Beauty & Hair

YOUR PERSONAL MOBILE BEAUTY THERAPIST

Available across London, our beauty therapist can deliver mobile beauty treatments from the comfort of your own home, hotel or event

We offer you our services seven days a week and we are flexible with appointment times which include late evenings - working around your busy life

WHY CHOOSE US?

- ✓ We cover any area within 8 miles of TW10 free of charge
- ✓ Last-minute appointments to your home, hotel or event
- ✓ BABTAC qualified, verified and insured
- ✓ Over 17 years industry work experience
- ✓ 100% Satisfaction guaranteed
- ✓ Best quality service and products at lowest price

£50

CHAIR MASSAGE

£75

MAKEUP

£179

WEDDING

FOLLOW US ON

Richmond, Surrey, UK

0800 999 6162

info@excellencestylist.co.uk

www.excellencestylist.co.uk

Beauty level 2
Beauty level 3

Indian bridal
Hair dressing

EXCELLENCE STYLIST
Beauty & Hair

BEAUTY PRICELIST

FACIAL

Deep Cleansing Facial	60mins	£49.00
Standard	30mins	£35.00
Express	15mins	£22.00

WAXING

Full Leg	£19.00
Leg 1/2	£25.00
Full Face Wax	£29.00
Standard bikini	£15.00
Full arm wax	£22.00
Half arm wax	£15.00
Under arm	£12.00
Lip and chin	£10.00
Bleach (small area)	£8.00

EYEBROW

Eyebrow Plucking or wax	Standard	£5.00

EYELASH

Full or individual eye lash extensions	£22.00
Eye brow tint eye lash tint	£25.00

NAILS

Manicure	£27.00
French Manicure	£35.00
Padicure	£35.00
French Padicure	£39.00

HAIR AND MAKE UP

Ladies Cut and Blow dry	£39.00
Hair up	£55.00
Blow Dry only	£25.00
Indian bridal: hair and make up	£159.00
Hair and make up	£119.00

Day Make up	£35.00
Make up Evening (Party Make up)	£75.00

WEDDING

Hair and Make up	£179.00
Wedding Hair up, make up	
Hair and Make up (Full service)	£289.00
Full leg + Bikini + Underarm Hot Wax, Manicure, Pedicure	
Trial and consultation (Hair & Make up)	£95.00
Full consultation and trial	
Hair up Trial + consultation	£70.00
Consultation and trial (Hair only)	
Make up Trial + consultation	£70.00
Consultation and trial (Make up only)	
Hair up	£90.00
Wedding Hair up	
Makeup	£90.00
Wedding Makeup	
Kids Hair up	£45.00
Wedding Hair up for Children	

MASSAGE

Swedish full body massage	60mins	£55.00
Swedish full body massage	30mins	£35.00
Hot stone full body massage	60mins	£65.00
Hot stone full body massage Express full body	30mins	£45.00
Hot stone neck, back, and shoulder	30mins	£35.00
Indian head massage	30mins	£30.00
Indian head massage	15mins	£20.00

EYELASH

Full or individual eye lash extensions	£22.00
Eye brow tint eye lash tint	£25.00

MAHABBAT

A none periodical magazine published by ADS
(Afghan Dosty Society)
22 Town Field Way, Isleworth, Middlesex, TW7 6TN, UK
Tel: 0044(0)20 88472609 - 0044(0)7956190157
E-mail: mahabbat.dosti@gmail.com
Bank name: Barclays,
Account No: 23541010, Sort Code: 20-70-70, UK
SWIFTBIC BARCGB22- IBAN GB33 2070 70235410 10

ښادګداز و صاحب امتیاز: انجمن دوستی افغان

تحت نظر بیات تحریر

مدیر مسئول: جیلون ماچ

بهای اشتراک یک ساله بریتانیسی پوند سترلینگ. سایر کشور با معادل آن

بهای تک شماره ۸ پوند سترلینگ

MAHABBAT

Dec. 2019

To Mercy, pity, peace and love all pray

A Periodically Issue

Kabul- 1950's

آبدۀ میوند